12.12.1986

מסע בג'ונגל עם
לוחמי ה"קונטראס"

ז'ניה מחפש
הורים מאמצים

השד המעושן,
אל תיקח לריאות

אלי שיטרית, מזכיר
את מרלון ברנדו

מבצע חנוכה:
8 סרטים חינם
למצטרפים חדשים

זה הזמן להצטרף לאלפי מנויי אימפריה של קולנוע

זה הזמן להצטרף לאלפי מנויי אימפריה של קולנוע ולקבל 8 סרטים חינם. באימפריה אלפי סרטי מתח, דרמה, פעולה, קומדיות וסרטי ילדים. רק "אימפריה של קולנוע" רשת ספריות הוידאו הגדולה והאמינה ביותר בארץ יכולה להציע מבחר ומחיר כזה (בדוק ותשווה בעצמך). מבצע חנוכה מיועד למנויים חדשים וגם לבעלי מנוי רגיל ברשת האימפריה.

■ קוקון ■ תארי ובנו ■ שרלוט העכבישה
■ אגרופים מצחיקים ■ מחפשים את ג'ורג'י
■ מרוץ מחוף לחוף ■ החלילן מהמלין ■ הבז ואיש השלג
■ בית ספר לעבירות תנועה ■ שודדי השחקים ■ קאלאן
■ מילים ומנגינה ■ הבריחה מאל-דיאבלו
■ אות משמים II ■ שלום לך יקירתי ■ נפש של רוצח
■ כולנו נגיע לגן עדן

אימפריה של קולנוע

■ 200,000 קלטות ■ 90 ספריות ■ 1,000 סרטים ■ 300 סרטים חדשים בשנה

• תל אביב: וידאו אנרג'י, יהודה המכבי 40; ספריית מעריב, דרך פ"ת 235; וידיאו 18, דרך הנצחון 133, יד אליהו; וידאו בן טוב, סלמה 113; רימסיק, העליה 22; סינרמה 4, אלנבי 96 • יפו: וידיאו אלפא, יפת 132; הוליווד, שדרות ירושלים 11 • חיפה: וידאו ערואס, חורי 24 • קרית ביאליק: וידאו בילבי, קרן היסוד 64 • קרית אתא: וידאו שביט, איינשטיין 14 • ...

הסרטים ניתן להשיג גם בספריות המובחרות:

... שלום הוידאו 86, סוקולוב 78 • הרצליה פיתוח: וידאו נקל, ... • רמת-השרון: וידאו קיי, אוסישקין 38 • רעננה: וידאו דקלים, ... • תל-אביב: וידאו רקורד, דיזנגוף 235; וידאו צפון, ...

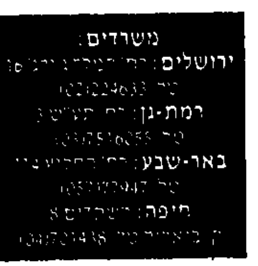
לאימפריה אין מתחרים בספריות ובסרטים

אימפריה של קולנוע

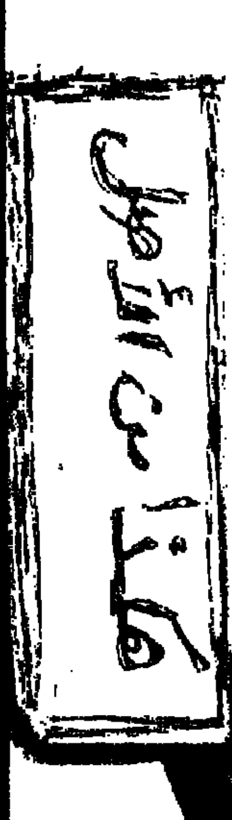
ספריות "אימפריה של קולנוע" ברחבי הארץ:

תל-אביב: בית אמפא, דיזנגוף 128; כל-בו שלום, אחד העם 9; ... • חיפה: ... • ירושלים: ... • באר-שבע: ...

לאימפריה אין מתחרים בספריות ובסרטים

סופשבוע

י' בחשון, תשמ"ז 12.12.1986

עורך: צבי לביא
עריכה: דניאלה בוקשטין
עיצוב ועריכה גרפית: יורם נאמן
גרפיקה: נטע גרינשפן
מודעות: אורי דגן

קוראים יקרים,

הכתבה של סמדר בת־אדם "קוראים לי ז'ניה, אני מחפש בית" איננה סיפור רגיל. כששמעתי מפיה את תמציתהוא נראה על־פניו כאילו נלקח ממותו הקודח של תסריטאי עתיר דמיון. רק אחרי שנפגשתי בעצמי עם הנער פנים אל פנים, שוכנעתי כי יש דבר כזה. נער בן ארבע־עשרה וחצי, יתום וחסר בית, שמתגורר לבדו בבית־מלון ירושלמי אחרי שנתיים של אכסניה בהתנדבות שניתנה לו בבית חולים לחולי־נפש (למרות שהוא בריא וחף מכל מחלת נפש), אשר ביקש לפרסם את סיפורו כדי למצוא משפחה מאמצת. הוא גם הסכים להצטלם בתנאי שיתקבל רק רושם כללי של דיוקנו, בלי פרטים שיאפשרו לכל אחד להצביע עליו ברחוב, את תמונתו המלווה את הסיפור בחר בעצמו, מתוך המבחר שצילם יצחק אלהרר.

ז'ניה זה כינוי החיבה שלו. קיצור של יבגני – שם רוסי נפוץ שהיה חביב על משפחות אצולה – מה שהולם גם את גילגולו הישראלי העכשווי. צריך לשמוע את ז'ניה מדבר כדי להאמין. המונולוג שסמדר מצטטת מפיו מתפרסם מלה במלה, ללא שיפוצים או ליטושי סגנון. הוא דיבר גם אתי. משפטים שבאוזן ראשונה נשמעים כמו שפת מלומדים סינטטית מתוכנתת במחשב. במחשבה שניה: פוטנציאל של גאון שהתחיל עם דוסטוייבסקי וטולסטוי בגיל תשע, מצטיין בפיסיקה מגיל אחת־עשרה, והיום כותב בלילות הגיגים פילוסופיים. האישיות המיוחדת הזאת מתריפה את הסיפור. ז'ניה איננו האסופי הטיפוסי מהספרות הקלאסית, מפני שזה אחד המקרים בהם הספרות הזאת מחווירה לעומת החיים.

המיוחדות של ז'ניה לא קורצה מהחומר הרך של פיגמליון היווני. משפחה שתסכים לאמץ אותו תהיה נאלצת להתמודד עם אישיות מורכבת אך מעניינת, שהתקשחה בכורח הנסיבות, לא נעדרת מצוקות, צופנת קשיים, אך מעל הכל מבטיחה שלא יהיה רגע משעמם במחברתה. הוא עצמו מפרט את מעלותיו וחסרונותיו ואפילו את המירשם האידאלי בעיניו להורים מאמצים. לא רוצה שיקנו אותו וחתול בשק.

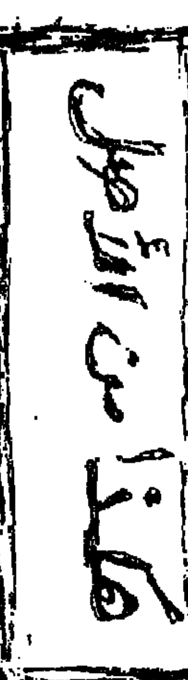
בשולי הסיפור יש גם כתב־אישום. פרופ' שמואל טיאנו, מנהל חטיבת הילדים בבית החולים "גהה" וסגן מנהל בית־החולים שהתנדב לאכסן את ז'ניה ולטפל בו במשך שנתיים, בהעדר אכסניה אחרת, תוהה מה יתשוב הנער בעוד עשר שנים. האם זה המקום הטוב ביותר שהחברה הישראלית היתה יכולה להעניק לו כדי לקבל את תשומת הלב והאהבה שילד כמולו זקוק כדי לתפקדז ז'ניה, בן של עולים מברית־המועצות, שמשפחות מקרב עולי־רוסיה היו מוכנות לקבל אותו ברוטאציה, כל משפחה למספר ימים בלבד. לא הושקעו בו המאמצים הממלכתיים והבינלאומיים שנתן שצ'רנסקי נהנה מהם, ואלה המוקדשים היום למען עלייתה של אידה נודל. הוא כבר כאן. לא סמל. לא אסיר פוליטי לשעבר. סתם ילד יתום.

צ. לביא

נשער: שיגעון ריקודי העם. כתבה בעמ' 42-40. צילום: שמואל רחמני

האח הגדול פאפו

כמעט ארבעה חודשים נמצאים שידורי הרדיו והטלוויזיה תחת עינם הפקוחה של עו"ד אהרון פאפו וארבעים המשגיחים מטעם הליכוד. אורבים מאחורי הפינה ואוספים הוכחות להשתלטות "המאפיה השמאלית" על התקשורת הממלכתית. הגיחוך או האדישות כלפיהם מבססים את התופעה. פאפו לא רואה בה ניצני מקארתיזם.

מאת מיכל קפרא

"ועדת המעקב" שהקים הליכוד ערב הרוטאציה בעקבות הבדיקה של ח"כ רוני מילוא ועו"ד אהרון פאפו, חוגגת עתה כמעט ארבעה חודשי מעקב אחר התקשורת הממלכתית. סגן־שר החוץ לשעבר וחבריו להנהגה שבחרו בעו"ד [illegible] ראש הוועדה, וכרו בוודאי את חיבתו של [illegible] לעורכים. במאי 1981, כשכיהן פאפו כחבר [illegible] המנהל של רשות השידור, ארעה בארץ תקרית [illegible] שכוסתה היטב על־ידי התקשורת. עורב נודניק [illegible] מעצורים נטפל אל מר נוריאלי, אזרח ישראלי [illegible], וממש איים על חייו. עו"ד פאפו, שהתרשם [illegible] מעקבו של העורב אחרי נוריאלי האומלל, [illegible]: "העורב שרודף אחרי נוריאלי הוא גוזל [illegible] הצורה שאשמור על צעדיו של ויעקב) [illegible]".

"[illegible] הליכוד בכלל ובתנועת החרות בפרט מודעים [illegible] לתפקיד החשוב שמילאתי במשך שש שנות [illegible] בוועד המנהל של רשות השידור", אומר היום [illegible] אהרון פאפו. "מאחר שלצערי הזיכרון הציבורי [illegible] כדאי להזכיר למען התיעוד שאני הייתי מי [illegible] את מוסרות רשות השידור לגבי ההבדל בין [illegible] מידע אמין ובין תעמולה עויינת. והאמיני לי, [illegible] קשה מאוד. מ'א־ז'־ד'."

[illegible] מדברים על מסירת מידע מרוייק ואמין, הנה [illegible] ניסוחות של עו"ד פאפו מהעיתונות, המתארות [illegible] הטלוויזיה: "סינדיקט של אגואיסטים השתלט על [illegible] והמסך". "הטלוויזיה שנואה על הציבור [illegible] שנוא עליו". "חקירה קומוניסטית". [illegible] וולה". "רוח רעה". "פורנוגרפיה [illegible]".

[illegible] יום ראשון יושבים ארבעים חברי וועדת [illegible] באחד מחדרי "מצודת זאב" בתל־אביב, ודנים [illegible] להתמודד עם סינדיקט האגואיסטים. "בישיבה [illegible] ישבנו בקומה 14 באולם הכנסים הגדול. [illegible] כיותר," אומר היושב־ראש.

איך בחרתם את חברי הוועדה?

"פנינו לחברי הליכוד, לצירים, לפעילים בסניפים, וביקשנו אנשים שיעזרו לנו. התגובות היו רבות מאוד. כמובן שלא כללנו את כל הפונים. קיבלנו אנשים משכילים שיוכלו לא רק להאזין, אלא גם לדווח על השידורים בצורה אמינה". וכאן מונה פאפו את כל האינג'ינרים, הפסיכולוגים, הדוקטורים וכל שאר המומחים המאכלסים את הוועדה. "רגע, תרשמי גם את נסים כהן ויפה מוטיל מרמלה. עקרת בית, חברה מסורה".

לחברי הוועדה יש נייר עבודה מודפס עליו הם רושמים את פרטי התוכניות שבמעקב. באחד הטפסים מה־26 באוקטובר נרשמו פרטיה של תכנית יומן הבוקר ברשת ב', בהגשת דוד גרוסמן וליאורה גושן. בסעיף "תוכן דבריו של כל מרואיין" ציטט העוקב את דברי השר ובולון המר, שאמר בתוכנית: "יש לגנות אלימות ולבדוק את המתרחש בצורה יסודית...". לכך הוסיף חבר וועדת המעקב את הערתו האישית: "שוב מתגלה המר כפחדן שרוצה להיות טוב עם התקשורת".

על הראיון עם הרב הראשי הוסיף חבר הוועדה בכתב־ידו: "המראיין דוד גרוסמן היה מאוד אגרסיבי כלפי הרב הראשי, קטע אותו מספר פעמים באמצע דבריו, הוציא דברים מהקשרם והבליט חצאי משפטים בשם אומרם".

על פינתו של מוקי צור בנושא האיזון הגרעיני במזרח התיכון: "קשקוש. חמש דקות מיותרות".

"כפי שאישיותם ועברם של אישי ציבור מעניינים את העיתונאים, אין סיבות מדוע עברם הפוליטי או ההווה הפוליטי של עיתונאים לא יהיו פתוחים בפני כל דכפין. יש טעות מצד עיתונאים החושבים שמותר להם לבקר כל אדם וכל תופעה, ואילו אישיותם צריכה להיות נסתרת".

הנייר חוזר לתיק העבה. "זו בהחלט דוגמה טובה לעבודה המאומצת והחשובה של חברי הוועדה", אומר בגאווה עו"ד פאפו.

באקווריום התיקשורתי משכשך פאפו בנוחות רבה, ומנפנף ללא ענווה מיותרת בהשכלתו הרחבה, כפי שהיא באה לביטוי במרורים ובמאמרים הרבים שפרסם בעיתונות. "תרשמי: אני כותב בנושאים משפטיים, תרבותיים, פוליטיים והיסטוריים. רשמת משפטיים? הייתי עורך המדור הפובליציסטי של עיתון לשכת עורכי הדין בתל־אביב. כתבתי עוד כנער בעיתון 'הדור' (של מפא"י בשנות ה־50' – מ"ק), פירסמתי מאמרים ב'הארץ', 'ידיעות אחרונות', 'מעריב', 'חרשות'. אני גם משדר ב'קול ישראל' בגלל שמצאו שאני יכול לעניין קהל. רגע אחד, פרסמתי גם ביקורות ספרותיות. ולאור נסיוני", הוא מרגיש, "אם הייתי מבקש להיכנס כחבר באגודת העיתונאים, ספק אם מישהו יכול היה להתנגד לכך משיקולים עניניים".

לפני שלוש שנים התראיין בשבועון הליכוד "יומן השבוע" ואמר: "אני תובע את הזכות לדעת מה השקפתו של מוטי קירשנבאום אשר אמר בפומבי שיוסי שריד הוא נציגו בכנסת. אני רוצה לדעת מה השקפותיו של רפיק חלבי, ומדוע ביקש להופיע במועדון המיפלגה הקומוניסטית בתל־אביב. לעם ישראל יש הזכות לדעת האם איש טלוויזיה בכיר מאוד היה חבר בבנק"י – ברית הנוער הקומוניסטית בקריות... אם עיתונאים ברשות השידור כבר לא קומוניסטים, שיודיעו על כך".

אתה באמת חושב שיש לחקור את השקפותיהם הפוליטיות של עיתונאים?

פאפו: "כפי שאישיותם של אישי ציבור – כולל עברם – מעניינים את העיתונאים, אין סיבות מדוע עברם הפוליטי או ההווה הפוליטי של עיתונאים לא יהיו פתוחים בפני כל דכפין. יש פה טעות מצידם של

(המשך בעמוד 9)

אהרון פאפו: "לצערי הזיכרון הציבורי הוא קצר".

צילום: שמואל רחמני

האח הגדול פאפו

(המשך מעמוד 7)
עיתונאים שחושבים שמותר להם לבקר כל אדם וכל תופעה, ואילו איסיותם צריכה להיות נכהרת. הנה לך הסכה עניינית".

הצלם רוצה לכיים תמונה סכלית של פאפו מחזיק מאוניים בידו. פאפו המומחה לתקשורת נחל לסכם שאני עוסק בתקשורת בצורה ממש מקצועית, ואולי יש בי ייחוד מסויים, צומת של משפט־עיתונות־ותחום־הרוח, והוא מאפשר לי לראות את התקשורת בזוויות שונות") קופא בכסאו. הוא אומר: "אני שייך לסוג האנשים שהופכים עצמם לכלים", הוא אומר וקולו עולה בכמה אוקטבות. "אני לא מצטלם בפוזות. אתה יכול לשכוח מזה. אני לא מצטלם בכלל". אחר־כך פאפו קם. פאפו יושב. פאפו מניח על החזה. פאפו מכרכם פניו. "אני לא אצטלם. זהו זה", הוא זועק.

לבסוף הוא מתרצה להצטלם כפי שמתאים לאישיותו: עומד על רקע הקיר וציורי בית המשפט של ישראל. אבל גם אז אינו נרגע: "ההתייחסות הזו העליבה אותי. אני עוד אחשוב איך שעיתונאים מסויימים הגיעו למצב כזה. אם אני לוקח מאזניים, זאת בגלל שאני זול. אהה, יגידו, לא חשוב מה הוא אומר, רק מה שהוא מראה לכם. אני אפילו לא יודע למצוא את המלים לכך. אבל זו דפורמציה מקצועית בגרוע ביותר. זה נורא שטחי. נורא זול. תאמין לי, זה שיעור חשוב בצילום".

הצלם הולך. לא לפני שפאפו שואל: "אפשר לקבל כמה תמונות?"

המטרות אין לה זכר.

"המטרות לטווח ארוך", מסביר היו"ר, "הן להגיע למצב שבו התקשורת תתייחס באותה מידה לגוש הלאומי־הליכוד, כמו לגוש העבודה־המערך. ובנוסף, לגרום לכך שהתקשורת תשקף בצורה פרופורציונלית את ההשקפות והדעות בנושאים פוליטיים מבלי לתת דגש מופרז – כפי שנעשה עד היום – להשקפות אנטי־לאומיות. נושאים מהותיים, כמו למשל זכותנו על ארץ ישראל, מוצגים בצורה מעוותת. כלי

הוטלה האשמה שהנוכחות היהודית ברובע המוסלמי היא זו שגורמת למעשים כאלה".

מי הטיל את האשמה?

"הפרשנים והקריינים. רגע, אולי הריווח פה. לא. נאמר שם משפט ברוח הדברים הזו: יש אומרים שקיומה של ישיבה ברובע המוסלמי מביאה לתוצאות כאלה. מה זה 'יש אומרים'? אבל אני לא מדבר על קריינות זו או אחרת. במכלול השידורים לאחר הרצח הוצגה עמדה שהערבים הם האנדרדוג, הצד המסכן

"אם תשאלי אותי, השנאה להתיישבות ביהודה ושומרון היא פרי של העתונות האלקטרונית".

פאפו: "יש בי ייחוד מסויים. צומת של משפט־עתונות־ותחום־הרוח".

עם כלי המאזניים הקטנים, איזון היא מילת מפתח בשיחה. נייר העבודה שהוכן על־ידי אחד מחברי הוועדה צריך לענות על הסעיפים הבאים לגבי כל תכנית רדיו או טלוויזיה הנמצאת במעקב: המטרה, תקופת הסקר, התיעוד, הביצוע והתכלית. "כמו עבודה צבאית", אומר פאפו. "בסעיף המטרה נרשם: מי הם המראיינים, מי הם המוזמנים, בהנחה שהרוב המכריע של האישים המשתתפים הם 'אנשי שלומנו' – אנשי מחנה השמאל – ואנו רחוקים מאיזון בהבעת הדעות".

סעיף התכלית: "במידה שההנחה בסעיף המטרה נכונה, נראה שאפשר להשתמש בחומר למטרות רבות: הודעה של הצוות, של הדובר ובשלב מאוחר יותר תעמולה בחירות וכרוזים". תעמולת בחירות, אגב, מופיעה אך ורק בנייר העבודה הפנימי. בהצהרת

התקשורת לקחו אפוטרופסות על העמדות השמאלניות הקיצוניות: מר"צ דרך מפ"ם עד מצפן. אפילו האירועים בירושלים שהתפתחו להפגנות קשות כוסו על־ידי הטלוויזיה בדרך מעוותת. כלומר, עברו על הרצח של אליהו עמדי כאילו זה סתם יהודי שבמקרה נרצח בסכין. התיקשורת הממלכתית התעלמה מהפשע ומאי־שיתוף הפעולה של התושבים הערבים".

על איזו התעלמות אתה מדבר? הרי כולנו ראינו את הדיווח על הרצח.

"ודאי שדווח על הרצח. את יכולה לכתוב את זה. לא היתה התעלמות מעובדת הרצח, אלא הבעייה היא עם מה שדווח אחריו, במיוחד במהדורת 'כמעט חצות'. חכי רגע, יש לי את זה פה מרווח בתיקים. איפה זה? לא, הדיווח איננו פה כרגע. בכל אופן במהדורה הזאת

והמקופח, ואילו היהודים הם הצד המקפח והרודף. הפרופורציה בשידור היתה צריכה להיות הפוכה. נושא הרצח הוא הנושא הקרדינלי, ואילו התפרצות הזעם של ההמון כתופעה תפלה, נלווה, נספחת".

אבל לא מדובר בהפגנה שקטה. בתים הוצתו. אתה בעיתונאי לא היית מדווח על כך?

"כל ארוע חדשותי חשוב שווה כיסוי רחב. על כך אין לי טענה. הבעיה שהטלוויזיה והרדיו משמשים גם כפרשנים. הפרשנות נעשית או כדברי הכתב, או באמצעות צד שלישי שמוזמן לאולפן. לאחר הרצח הפכו ההפגנות לעיקר. מהדורת החדשות של יום שישי הקדישה חמש־עשרה דקות לדיווח איך מרגישים הערבים במזרח ירושלים, ובדיווח זה ניתנה להם אפשרות להביע את דעותיהם נגד מדינת ישראל. כלומר, הטלוויזיה השכיחה מלב הצופים את הרצח – העילה האמיתית להתפרעות – והתרכזה בתוצאה".

גם ממך היא הצליחה להשכיח את הרצח?

"ממני ודאי שלא. משום שאני מודע בתוקף עבודתי לנושא התיקשורת".

מאין לך הבטחון שהציבור שכח?

"כאשר מדובר על כך שהיא משכיחה, מדובר במובן כמעט מקצועי האומר שהטלוויזיה מוחקת מלוח המישורים שלה את הדבר העיקרי. הנה הריוות. תראי בבקשה, חמש־עשרה דקות. זו הסתה נגד הישוב היהודי בירושלים, ותראי באיזה נושא. זה למעלה מאבסורדי. אני מחפש את המלה הנכונה. זה לא דרקוני. זה מחריד. אם תשאלי אותי, השנאה להתיישבות ביהודה ושומרון היא פרי של העיתונות האלקטרונית שטיפטפה נגד ההתיישבות היהודית".

רוצה להיות ח"כ וגם שר החוץ

אהרון פאפו (49) נולד בבולגריה ועלה לארץ־ישראל בסוף שנת 1948. הוא היה אז נער ולמד בבית־חינוך של זרם העובדים בירושלים. "בגלל שלמדתי שם", הוא אומר, "אני גם מכיר את ההתישבות של תנועת הפועלים. אני חושב, אגב, שאדם המגיע בעצמו, בהכרעה אישית, למחנה הלאומי, עדיף על אדם שנולד במקרה לבית רוויזיוניסטי. ואם לא עדיף – לפחות שווה".

בכל זאת לא מיהר פאפו להצטרף לתנועת החרות. הוא היה תקופה ארוכת איש תנועת העם. "שנים רבות רציתי להצטרף לחרות, אבל התבקשתי על־ידי איש מרכזי בתנועה שמילא תפקיד של שר, לא לעבור לבד, אלא לחכות לקידום בוועד המנהל בתוך נציג 'לעם', כי מנהל צריך לתת למישהו אחר, ואתה תהיה שם בשעת החרות".

נכון שהיית חבר גם בליגה נגד כפייה דתית?

"זה נכון, זה נכון. בשנות נעורי בירושלים שמעתי על ההפגנות האלימות של הדתיים נגד תחבורה בשבת. גם איסור התחבורה הציבורית מפריע לי. זה נגע בחוש הצדק שלי". בחוש הצדק פחות נגע. "גם היום מבחינה

סוציולוגית מפריע לי שאין תחבורה ציבורית בשבת, אבל אין ברירה. אם אני רוצה להיאבק יחד איתם בעניין ההתנחלות בכל ארץ־ישראל, אני חייב להתפשר איתם".

אבל האמביציות של פאפו עפות הרחק מעבר לוועדת המעקב המפלגתית. "בכנסת אני יכול לתרום תרומה פרלמנטרית טובה. גם בתור עורך־דין מעשי העוסק עשרות שנים בפולמוס משפטי כבד, וגם בתור אדם שנוגע בתחומי התקשורת ובעל ידע הסטורי וספרותי. כמו כן, הרשמי, הוא (פאפו) התנסה בעבודה במוסד חשוב – הוועד המנהל של רשות השידור. יש הרבה וועדות בכנסת שאני יכול לתת בהן תרומה רצינית".

פאפו רוצה גם להיות שר חוץ. "אני מבקש שיהיה ברור שזו לא הצהרת מעשית ואינו מתחרה בשום איש בתנועת החרות, ושאיש לא יחשוש ממני. ובכן, מדוע זה מתאים לי? אני מאמין בכושר השכנוע שלי ואני מאמין ששר חוץ שנפגש עם שועי ונדולי עולם, יכול לשנות את היחס כלפי מדינת ישראל באמצעות נימוקים עניניים ורציניים. אני חושב שידיעת השפות וכושרי בתחלס יכלו לעזור בכיוון זה".

אבל עד אז, בשלב חיזוי ומרגשי לפגישות עם שועי עולם, הוא מסתפק בתפקיד יושב ראש ועדת המעקב אחר התקשורת.

אחר־כך יספר עו"ד פאפו שהתקשר אליו אדם וסיפר לו שבסקרים שהוא עושה יש פער עצום בין מה שהטלוויזיה מטיפה לו לבין מה שהציבור חש. "לפער הזה", הוא אומר, "קראתי בזמנו הניכור שבין המסך לכורסה". פאפו מרגיש נוח גם עם הפער וגם עם הטענה שהטלוויזיה היא שגרמה לשנאה נגד התנחלות היהודית. "אין ספק", הוא חוזר בו קצת, "שההשפעה היא רק במידה מסויימת, ולא על כולם. האנשים המשכילים יותר הם חסינים יותר מפני השפעות". ואחרי רגע של הפסקה: "בעצם, גם

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

הלא־משכילים בעלי האינסטינקט הקיומי, הם חסינים".

מידת האפקטיביות של ועדת המעקב המפלגתית הזו נראית במבט ראשון אפסית. אבל ההיגיון הטמון בהסברים של יושב הראש פאפו על השפעת הוועדה, יכול בקלות למחות את החיוכים המגחכים של מתנגדיו. „זה נכון שאין לנו כלים של סנקציות, אבל אנחנו נותנים פומבי לדעותינו ומגייסים רעת קהל. ועדת המעקב מפנה את תשומת־לב הכנסת לתופעות שאין לה פנאי לטפל בהן. נוצרת התייחסות. ואיפה היא נוצרת? במסדרונות הכוח – בכנסת, בממשלה, במשרד המשפטים וכדומה. חברי הכנסת אומרים לעצמם – ואפילו בתת־מודע – רגע אחד, יש פה ציבור גדול שלא מרוצה. אהה, הם אומרים, זה הציבור שלנו ואנחנו צריכים לטפל בו. הוועדה משמשת להם קטליזטור ונהפכת למין 'פושר' שדוחף את בעלי המשרות להשפיע".

למרות שוועדת המעקב היא מפלגתית, ומזוהה במוצהר עם צד פוליטי מוגדר, מתעקש עו"ד פאפו להכריז על אובייקטיביות.

האם קרה שמצאתם במהדורת חדשות חוסר איזון לטובתכם?

„אף־פעם. אף־פעם. מקסימום אפשר להיתקל במהדורה אובייקטיבית. אבל מעולם, אני מרגיש, מעולם לא היה 'מבט' לצד המחנה האקטיביסטי".

הביטוי „המחנה האקטיביסטי" נשמע לפאפו רך יותר מהביטוי „המחנה הלאומי". „זה כולל גם את הציבור הבן־גוריוני", הוא מבאר.

בשלב זה הוא מפסיק את השיחה ושואל מה יהיה על הנושאים האחרים. „כשנגיע אליהם כבר לא יהיה זמן ומקום בכתבה", הוא דואג. נושאים אחרים, אגב, זה פאפו עצמו.

חוזרים למעקבים. „ניסיתי לפתוח את הערוצים לקליטת כוח אדם אחר. כוח האדם המתגיים היום הוא משכבה סוציו־פוליטית אחת. חבר מביא חבר. ישנו גוון אחיד של החינוך הסוציאליסטי של השומר הצעיר".

גם יעקב אחימאיר ויאיר שטרן גדלו בבית סוציאליסטי?

„כואי לא ניכנס לזה. אני לא רוצה להתייחס באופן אישי. בטלוויזיה שלנו יש גם חיכוך כתפיים. דהיינו, המיעוט מקבל את דעת הרוב".

ועדת המעקב אין ניחוח של מקרתיזם?

„אין שום קשר בין הוועדה למקרתיזם", פוסק פאפו אבל לא נעלב. „בדרך־כלל ידוע לנו שמי שמבקר את המחנה השני זוכה לקיטונות של השמצות. זה מקרתיזם אדום. והמקרתיזם האדום הזה כופה על הציבור באמצעות רדיו, תיאטרון, קולנוע וטלוויזיה דעה אוניפורמית ולא תמיד ציונית במאה אחוז. אנחנו לא מבקשים לנקוט סנקציות כלפי אף אחד. אנחנו משפיעים בדרכי נועם. ודאי שנרצה לשנות את האווירה הרוחנית. כן נרצה לסכסר הצגות וסרטים ציוניים, וכן נרצה לשנות את מדיניות השידור. אנחנו לא נעביר אנשים מתפקידם אלא נשפיע על האנשים הקיימים ונכניס אנשים אחרים. זהו זה".

הנה כך, מתברר שלוועדת המעקב יש גם אמביציות בתחום התיאטרון והקולנוע. „בנושאים האלה אין עדיין אור ירוק, אבל המתגכים מבין חברי הוועדה טענו וצדקו שגם התיאטרון והקולנוע נהנים מסיבסוד מסיבי של המדינה, ולכן יש מקום להתערב. אנחנו כבר מגבשים צוות למקרה שנחליט סופית לטפל בקולנוע ובתיאטרון המקוריים. זו תהיה ועדת־מישנה שתפעל תחת כתב־המינוי הבא: על ועדת המישנה להביא לוועדת המעקב תוך פרק זמן סביר ממצאים לגבי שני נושאים. הראשון: מה הסיבות לכך שהתיאטרון והקולנוע המקוריים מטפלים בבעיית הסכסוך הלאומי מנקודת ראות חזית ערבית. והשני: מדוע אינם מטפלים כלל בנושאים ציוניים, למשל, שנות העלייה הגדולה".

הנה, אורי ברבש מצלם עכשיו סרט על חלוצים.

„נראה את הסרט. נראה אותו. אני זוכר טוב מאוד את הסרט הקודם שלו („מאחורי הסורגים"), שם הוא הציג את המחבלים בתור „פושעים אידאולוגים סימפטיים".

למרות שוועדת המישנה לעניינים ציוניים עדיין לא קמה רשמית, זכה כבר הסרט „אוונטי פופולו" של הבמאי רפי בוקאי לביקורתה הצולבת. ראוי לציין שאף אחד מהמבקרים הללו לא חזה בסרט. „לא ראינו את הסרט", אומר פאפו, „אולם אנחנו לא מתייחסים לצד האמנותי. חברים הביאו את תוכן הסרט כפי שנמסר בעיתוני סוף השבוע בצורה בלתי מחייבת לחלוטין. מכך עולה שישנה בסרט סיטואציה מזוייפת שתציג את מדינת ישראל כקריקטורה. ואילו החיילים המצריים, לא רק שהם אינטליגנטים ושרים את המנון המפלגה הקומוניסטית האיטלקית, הם גם הומאניים יותר, הם גם נותנים את חייהם כדי להציל חייל יהודי משדה מוקשים. ואת חרוזי הסניגוריה של היהודי שיילוק משייקספיר הוא שם בפי ערביו". בשלב זה גרמה שלבו של פאפו לא יעמוד בעומס: „לסרט יש מסר שיקרי, דימיוני, מזוייף ומזייף".

פאפו שולף את הראיון העיתונאי עם רפי בוקאי ומניח אותו על השולחן. דיו כחול סוגר על פיסקות שלמות. בוקאי לא היה יכול לדמיין את הפסיכונליזה הקטנטנה שפאפו עומר ברגעים אלה לעשות לו. „תמיד תהיתי בעצב", הוא נאנח, „מה הם שורשי הכפירה של הקולנוע הישראלי. והנה, שורשי הכפירה – הוא זועק ומקיש בידיו על פיסקה בטור השמאלי – „בוקאי נותן אוטוביוגרפיה רוחנית. הוא התחנך בשומר הצעיר. הוא שר את 'אוונטי פופולו' בלי להבין את המלים. ושורש הכפירה השלישי: הוא לא קרא את 'המלט', אלא לקח את הקטע ממאמר של אורי אבנרי ב'עולם הזה'. אם במאי ישראלי עושה סרט ואלה שורשיו הרוחניים, זאת אומרת שאנחנו בצרה".

מיכל קפרא

„הוא מוציא אנרגיה על ענייני סרק"

מיכה ינון, יו"ר רשות השידור, מתנגד לוועדת פאפו. הוא לא יחיד.

„לרשות השידור אין חסינות מפני ביקורת ציבורית, וזה לגיטימי שכל אדם או גוף הרוצה לבקר את השידורים, יעשה זאת. החיסרון הגדול בוועדת המעקב של הליכוד הוא עצם היותה קבוצה מפלגתית ברורה, שהאמינות והאובייקטיביות שלה באופן אוטומטי שנויים במחלוקת, ולכן אין לה ערך רב. הצורה הזו של ביקורת מפלגתית, אפילו אם אני לעתים מסכים איתה, היא חד־צדדית וקיצונית. ראוי לציין שאני מקבל תלונות על השידורים של פאפו כרדיו. וכשם שאני לא מקבל באופן כוללני את הביקורת החריפה שלו, כך אני לא מקבל ביקורת על התבטאויותיו. אני חושב שאין מקום במציאות הישראלית לוועדה על בסיס מפלגתי".

■ ישראל פלג, מנהל לשכת העיתונות הממשלתית וחבר הוועד המנהל של רשות השידור:

„כאשר בעולם כולו מתפתחת ה'עתונות החוקרת', נולדת בישראל ועדה המתיימרת לחקור את העיתונות. רק בית מדרשו של פאפו יכול היה להעלות על הדעת הגדרה אורוואלינית כליכך של ועדת מעקב. בעצם כינונה של הוועדה יש פגיעה בעצמאות רשות השידור. תמוה שיש מי שמעדיף עיתונאים תלויים על פני עיתונאים בלתי־תלויים ואובייקטיביים.

„המלצותיה של הוועדה הן בעלות מגמתיות פוליטית מובהקת, ולפיכך הן פסולות בעיני מראש. כל מי שמחייב את אכיפת חוק רשות השידור, מאמץ את תוראות מועצת העיתונות ומעדיף את כללי האתיקה המקצועית – לא יוכל להעריך את שיפוטה של ועדת המעקב אלא כהכרעותיו של בית־דין לשדים".

■ יעקב אחימאיר, עורך ומגיש „מבט":

„הסגנון שבו אחרון פאפו נקט כלפי בעבר, בתקופת כהונתי הקודמת כעורך 'מבט', משחרר אותי מכל חשק להתייחס אליו או לפעילותו בדרך כלשהי, בהווה, בתקופת כהונתי השניה כעורך 'מבט'".

■ גבי גזית, עורך ומגיש התוכנית „עושים עניין":

„למותר לציין את התגובות שהיו על ביקורתו של פאפו בנושאי התוכנית 'יש עניין'. הוא מוציא אנרגיה על ענייני סרק. אלה אנשים שמבזבזים את זמנם. כל ה'אישיו' הזה לא קיים. זו בועה שמישהו שם המציא לצרכים של לחצים ותעמולה כדי להשיג הישגים. לאחר השידור של הראיון עם פאפו – בו, אגב, הוא דיבר רק על התחושות, ללא שום הוכחה – הוא בא אלי כולו זורח ואמר לי: 'אתה יודע מה, לא חשוב מה אמרנו, זה היה שידור נפלא. מרתק'".

■ יהושע יוסטמן, יו"ר המועצה לביקורת סרטים ומחזות:

„אם מישהו רוצה להקים ועדת מעקב – זו זכותו. זה לא נוגע לי. אני לא יכול להיות נגד ולא יכול להיות בעד. אם מפלגה רוצה לעקוב – שיעקבו. מה, אני יכול להתנגד? אין בידי שום סמכות. אני לא מקבל דעות וביקורות ממפלגות. במישור העקרוני אנחנו לא עוסקים בצנזורה פוליטית. זה לא תפקידה של המועצה. אנחנו לא בודקים בציציות אם זה ציוני או לא. לגוף כזה אין שום השפעה על המועצה. לו היה להם כוח? זה לא מתקבל על הדעת. איש לא יתן לגוף פוליטי כוח כפייתו. לא יתכן".

ינון: הוא חד־צדדי

פלג: מגמה אורוואליאנית

יוסטמן: שיעקבו, אין להם שום סמכות.

אחימאיר: לא מתייחס אליו

גזית: אין לו הוכחות

Eden Pastora, in the centre, wearing sunglasses; and below left, at the "Tango" camp: "I waited twenty years to see Somoza fall. I will wait another twenty, if need be, until the fall of the present regime."

קונטראס אמריקנה

עוד לפני שעלו פתאום לכותרות, לא הטרידו אותם חשבונות הבנק הסודיים בשוויץ, ואם ישראל בין רוכשי הנשק עבורם. כתב צרפתי שנילווה אל לוחמי ה"קונטראס" הצעירים בג'ונגלים של ניקראגואה, מצא אותם עסוקים יותר בהערצת מפקדם וגיבורם הלאומי, אדן ("זירו") פסטורה, הזוחל בבוץ, חמוש ברובה אמריקני וסכין קומאנדו, ומנהיגם בהתקפות על כוחות הממשלה. בטרם נעלם לאחר תאונת מסוק, אמרו עליו כי צ'ה גווארה חדש נולד שם.

מאת פטריק פורסטיר
שירות "גאמא"

ויוה פסטורה

צילומים: גאמא

לא חסרים לי אנשים. תנו לי רק נשק, ובשנה הבאה בזמן הזה אהיה במנגר אהו", צועק ארן פסטורה בניסיון להתגבר על רעש מנוע הסירה (160 כ"ס) המולחת את ריו סאן חואן במהירות של 80 קמ"ש. בחרטום הסירה יושבים שני „מוצ'אצ'וס" בתור תצפיתנים, ממקדים עין זהירה בחומת הצמחייה הטרופית, הגודרת את המים הבוציים. במהירות [illegible] מתנגשות דפנות הסירה בגלים שנוצרים עם כל עיקול של הנהר. לעתים קרובות הם נקלעים למפגשים מסוכנים עם חתיכות עץ צפות שנסחפו בשטף הזרם בעקבות הגשמים העונתיים.

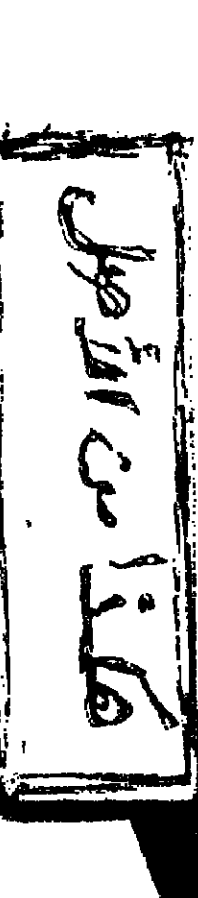
אדן מחייך וחושף שני טורי שיניים מושלמות [illegible] הרחבים, בהן מבריקות שתי עיניים [illegible] זדוני. בעורו מרכר הוא מלטף בידו את נשקו המאפיר והמסולסל־קמעה. ידו השניה אוחזת כל העת ברובה R־15 מתוצרת ארה"ב, כלי קל וקצר יותר מה־M16 המפורסם. לחגורתו צמוד נרתיק ברזנט המכיל נשק נוסף, אקדח 9 מ"מ אוטומאטי. צדו השמאלי נוטה תחת משקלה של מחסנית נוספת, עם 30 כדורים, צמד רימונים וסכין קומאנדו. שרוולי מדי הקרב שלו מופשלים וחושפים שעון פלדה ומצפן הענוד על פרקידיו. צופים סקרנים – מספר כפריים שעדיין חיים באיזור – מתבוננים בשתי סירות המנוע שלנו. לעומתן, סירות הקאנו המשוריינות שלהם צפות כמו פקקים על המים.

עם הגיענו מנתקים התגים את מנועי הסירות, ושני שומרי הראש מזנקים ראשונים אל גדת הנהר. אחד מהם נושא משגר רימונים אמריקני אותו הוא אינו מניח לרגע. אדן יוצא אחריהם מהסירה לתוך הבוץ. אנשיו נאספים סביבו. „אל קומנדאנטה, אל קומנדאנטה (המפקד) הגיע", הם מקדמים את פניו.

גם המגוייסים החדשים ממחנה „טנגו" מתקרבים. זו קבוצה של שלושה צעירים בני 17 שצעדו במשך עשרה ימים בתוך הג'ונגל כדי להצטרף למפקד המפורסם "זירו" (אפס). הם כחושים, את פניהם עדיין מכסים פצעי בגרות, וראשיהם מכוסים בכובעי־הקש המסורתיים של הקאמפסינוס. הם נועצים מבטים ביישניים בגיבור הלאומי שלהם, "אל אומברה" (הגבר) שעלילותיו היו לאגדה. לא נראה ששלושת הצעירים מאוכזבים מהתגלמות הבשר־ודם של ארן. מראו תואם את מה שאמרו אודותיו בכפר מולדתם, ליד בלופילדס: ארן הוא גבר אמיץ, ותמיד נמצא בקרב אנשיו.

מחנה "טנגו" של ה"קונטראס" שוכן במרחק עשרים דקות הפלגה בקאנו ממערות הסאנדיניסטים. כוחות הממשלה נמצאים שם, מוסתרים בתוך היער, ממש מעבר לעיקול הנהר. מאז המתקפה האחרונה שלהם ביולי, עורכים החיילים ממנגואה רק גיחות נדירות מקאסטילו, בסיס מוקף החומות, מצודה עתיקה שנבנתה בידי הקונקויסטאדורים. המצודה כמעט שאינה ניתנת לחדירה. חומות הגראניט העבות שלה דוחות פגזים ואש טילים, ושוללות כל אפשרות של התקפה ישירה.

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

ארן מדבר ואנשיו מקשיבים. הוא מווה תנועות בידיו, פוסע הלוך ושוב, משיא עצות בלי סוף. הוא זועם ועצוב. יום קודם־לכן נהרג לא הרחק משם מפקד בן 17, בהתפוצצות מוקש. אחת מרגליו ניקטעה ורובהו התפוצץ לרסיסים כאילו היה מקל. הצעיר הצליח להגיע לעץ, שם חיכה לעזרה. עד שהגיעו חבריו, איבד כמות עצומה של דם. החברים החזירוהו למחנה ועטפו אותו בפונצ'ו. שם תרם לו כל אחד שמיכה או פריט־לבוש נקי. הם השכיבו אותו על שולחן והשגיחו עליו על הלילה.

רוברטו, צעיר שכרך על מצחו מטפחת סאנדיניסטית בשחור ואדום, מראה לי מזכרת מידידו הטוב – ספר תנ"ך קטן של החייל המת, שבין דפיו תלתל שיער שחור. היום נקבר הלוחם שנפל בבית הקברות במחנה, לא הרחק משם. בית הקברות הפשוט כולל עשרים תלוליות קטנות ועליהן צלבי עץ עשויים ענפים שנכרתו בעזרת מאשטות מעצי הג'ונגל.

ארן זועם על האבידה, ומפציר באנשיו להיות יותר זהירים. "כשאתם יוצאים לפטרול, לכו לאט, בעיניים פקוחות, ושימו לב איפה אתם דורכים. אם אתם נתקלים בתלולית חשודה, עצרו. אם בול־עץ חוסם את הדרך, אל תניחו כף רגל ממש מאחוריו – שם בדיוק עלול להיות מוקש. וכדי למנוע הסתננויות אויב, הניחו מלכודות משלכם, בעזרת זה..." – והוא מנפנף ברימון־יד. "זה עדיף על כל המוקשים שבעולם. עם עשרה רימונים, אפשר ליצור מחסום ברוחב עשרה מטרים. כשהראשון מתפוצץ, הם בורחים הצידה, ואז בוווום! עוד פיצוץ. הם זזים לצד השני, ושוב פיצוץ! הרעש יהיה בשבילכם התרעה על נוכחות האויב, והרימונים יגרמו לו נזק. התקדמות האויב תואט. אל תשכחו, כאן לא מדובר בלוחמה קונוונציונאלית - זו מלחמת גרילה".

אדן פסטורה מצוי יפה בטכניקות לוחמת גרילה. במשך עשרים שנה לחם בשורות הסאנדיניסטים נגד סומוזה. הוא התייתם בגיל שבע, כאשר אביו נורה בידי חבר המשמר של סומוזה. מאותו זמן ואילך נהפך למאמין מושבע בתורת סאנדינו, "הגנראל של האנשים החופשיים". ארן למד אצל הישועים, וכל חבריו לכיתה היו לימים חבריו לנשק. אך לפני שהשקיע את כל־כולו במאבק, למד רפואה באוניברסיטת גוודאלאחרה במכסיקו.

"עשיתי שישה חודשים בשנה במחיצת הלוחמים, ושישה חודשים באוניברסיטה", הוא מספר. "הצלחתי להגיע לשנה השלישית, אבל לא יכולתי להמשיך. בכיתה חשבתי כל הזמן רק על חברי הלוחמים בהרים, ואז החלטתי להצטרף אליהם לתמיד".

ב־1966 הוא נטל חלק בהתקוממות גדולה נגד הרודן. היו 80 קורבנות, ופסטורה נשבה ועונה. כאשר השתחרר מהכלא, הקים מחנה אימונים ללוחמי הגרילה. אך המחנה לא החזיק מעמד זמן רב. המיליציה של סומוזה רדפה אחריו, הפעם במטרה להורגו. הוא נמלט לקוסטה־ריקה והתקיים שם מציד כרישים. באמצע שנות ה־70 החל משטרו של סומוזה להיחלש לעומת החזית הסאנדיניסטית שהלכה והתחזקה. פסטורה נמנה עם החזית.

בבוקר ה־22 באוגוסט 1978 גילו ניקרגואה ואמריקה הלאטינית כולה את המפקד "זירו". 25 גברים לבושים במדי המשמר הצליחו לחדור לארמון הממשל. זו היתה תחילתו של מבצע "צ'ינצ'ריה" (ויר הזירים). 2500 בני אדם – כהם כל צירי בית המחוקקים ובן־דודו של הרודן – נלקחו כבני ערובה. והמפקד "זירו" (וכל אחד מהקומנדו נקרא בסיפרה אחרת) תבע את שחרור כל האסירים הפוליטיים, כופר כסף עשרה מיליוני דולרים, וגם – בסגנון רובין הוד – העלאה מידית של 50 אחוזים בכל דרגות־השכר הנמוכות. לאחר 50 שעות של משא־ומתן נכנע סומוזה. קהל נאסף לאורך הכביש לנמל התעופה, להריע לאנשי הקומנדו ולאסירים ששוחררו. בהם היה תומאס בורגה, שר הפנים הנוכחי. צ'ה גווארה חדש נולד.

שנה לאחר מכן נכנסה החזית הסאנדיניסטית למנגואה, עטורת נצחון. בכיכר המהפכה נאסף קהל גדול, שקרא "המפקד זירו! המפקד זירו!".

ארן פסטורה נתמנה סגן־שר ההגנה והפנים. הוא קיבל דרגת גנראל ונעשה המפקד העליון של המיליציה הסאנדיניסטית העממית, חבר הוועדה להגנה ובטחון. הוא גם מילא תפקידים בכירים אחרים בשלטון. אולם ימי החסד של המשטר החדש היו מעטים, ופסטורה הבין זאת מהר מאוד.

"ביום שנכנסנו למנגואה הוקמה ויכבת אווירית בין הבירה לבין הוואנה. מטוסים קובאניים הטיסו אנשים ונשק. החונטה רצתה צבא מודרני, ולשם כך נזקקנו ליועצים צבאיים. אך צבא לשם מה? בשביל לתקוף את מי? האוכלוסיה כולה היתה לצדנו, מוכנה להגן עלינו. לא נזקקנו לצבא. אבל המפקדים האחרים ביקשו להעתיק את הדוגמה הקובאנית. ליום־השנה הראשון של המשטר החדש הם ארגנו מצעד צבאי עם טנקים וחיילים במדי־קרב טכסיים, הצועדים מול במת הכבוד. ממש כמו כל מצעד בהוואנה, במזרח ברלין או במוסקווה", אומר פסטורה.

סם מתולתל־השער נראה עדיין כנער, אך הוא אחד משלישיו הצבאיים של פסטורה. כסטודנט למדעי המחשב באוניברסיטת מנגואה, נטל חלק בהברחת סומוזה לצד אנשי הגרילה העירונית. הוא התגייס לצבא והשתחרר מהאקדמיה הצבאית בדרגת לויטננט. למרות דבקותו בעקרונות הסאנדיניסטים, הצטרף שנתיים לאחר־מכן למאבקם של ה"קונטראס" בחוטפו מטוס בנמל־התעופה סאן־חוסה בקוסטה־ריקה.

"צבא מנוהל על־ידי קצינים קובאניים", הוא מסביר. "כל בוקר, בין שבע לשמונה, היה לנו שיעור פוליטי בתורת המארכסיזם־לניניזם. למדנו על הצנטראליזם הדמוקרטי ועל האידאולוגיה המהפכנית. לא קודמנו לפי היכולת, אלא לפי הנאמנות לקו המפלגה. הפקודות ותוכניות־העבודה שלנו הוכתבו על־ידי הקובאנים. נשלחתי לקורס של ארבעה חודשים בהוואנה. היו שם יותר דיבורים פוליטיים מאשר לימודים צבאיים".

פסטורה מחייך ביובש בהקשיבו להערכות המפקד הצעיר שלו. "תשעת האנשים השולטים כיום בניקרגואה חיים בדיוק כמו שחיו הנכבדים של סומוזה", הוא מוסיף. "יום לאחר שהשתלטנו על מנגואה, הלכתי לבקר את תומאס בורגה. באתי ישר מהיערות, ולא היה לי כלום. הוא אמר לי, 'ארן, זה המעון הרשמי שלך', והושיט לי פיסת נייר עם כתובת. כשהגעתי לבית שהיה ממוקם בשכונה יוקרתית, לא האמנתי למראה עיני: היתה זו הווילה בה התגורר בעבר ראש שירותי הבטחון של סומוזה. במוסך היו שלוש מכוניות מרצדס. הבית היה מצוייד במספר חדרי אמבטיה, בארים ובריכה. רוקנתי את הבריכה ונתתי את הכסף לעניים. לא נגעתי במרצדסים, אלא המשכתי לנסוע בג'יפ שלי. אבל היתה לי בעיה עם המשפחה – אשתי וילדי לא הרגישו נוח בסביבה המפוארת. הם לא הצליחו להתרגל. חזרתי לבורגה ואמרתי לו: 'תן לי בית אחר, אחרת המשפחה שלי תעזוב אותי'. בקשתי הביכה אותו; הוא עצמו החרים את הבית שהיה שייך לדודו של סומוזה. יום אחד הזמין אותי ווילוק, שר החקלאות, לביקור. מחוץ לבית חנו ארבע מכוניות ב.מ.וו., ואת הדלת פתח בפני משרת במדים. בילדיו של השר טיפלו אומנת ואחות. ואלה היו ילדי המהפכה!".

פסטורה ממשיך: "לא נלחמתי באוליגרכים במשך עשרים שנה כדי לרשת את מקומם. נמלאתי שאט־נפש כאשר שמעתי ילדים שרים את הסיסמאות הרשמיות, כגון 'הגרינגוס הם אויבי האנושות'. לא עשינו מהפכה כדי להיות העתקים של סומוזה ומשפחתו, עם אותן פריווילגיות, אותו צבא 'כל־יכול' המופעל על־ידי יועצים זרים ואותה משטרה פוליטית. אלה שהגיעו לשלטון פשוט לא כיבדו את העקרונות הסאנדיניסטיים".

ארן פסטורה: "ביום בו חזרתי לאחוז בנשק – חתמתי על גזר־דין המוות שלי. למנהיגים הסומוזיסטים לשעבר אני מהווה סיבה למבוכה, ובמיוחד אני מעצבן את החונטה של מנגואה. הם מבינים שרבים מאזרחי ניקרגואה רואים בי כיום את האופוזיציה הלגיטימית היחידה"

ביוני 83' הודיעה מנגואה בשל התפטרותו הדרמטית של האיש הפופולארי ביותר במימשל החדש. במכתב שהפנה אל אומברטו אורטגה, שר ההגנה, אמר: "אני הולך בעקבות ריח אבק השריפה, ואני אדליק את הפתיל של אבק השריפה המהפכני שלי בפני התוקף, יהיה היכן שיהיה...".

המפקד "זירו" נעלם לחודשים אחרים. עם שובו לזירה הפוליטית והצבאית קנה לעצמו אויבים ויריבים. בסוף חודש מאי 84' היה ניסיון להתנקש בחייו בעת מסיבת עיתונאים, והוא נפצע ברגלו השמאלית. "אם אני עדיין חי", הוא מכריז, "זה משום שאלוהים רוצה בכך. מי אחראי להתקפה? אין לי מושג. אבל אני יודע היטב שביום בו חזרתי לאחוז בנשק - חתמתי על גזר־דין מוות שנועד בשבילי. למנהיגים הסומוזיסטים לשעבר, אלה שמנהיגים את הקונטראס מהונדוראס, אני מהווה סיבה למבוכה, ובמיוחד אני מעצבן את החונטה של מנגואה. הם מבינים שרבים מאזרחי ניקרגואה רואים בי כיום את האופוזיציה הלגיטימית היחידה. הממשלה מאשימה אותי בכך שאני תומך בארה"ב ואילו הימין הקיצוני רואה בי קומוניסט. אבל העם בניקרגואה הוא אנטי־אמריקני ואנטי־סובייטי. הם רוצים ללכת בדרך השלישית, בדרך הביניים, דרכו של סאנדינו שקרא לקידמה חברתית, לאי־הזדהות ולחירויות האדם".

"חירות" היא מלה המקננת תדיר על שפתיו של פסטורה, ובעבור אובססיה זו הוא משלם מחיר יקר. הסאנדיניסטים לעולם לא ישכחו לו את היותו ההוכחה החיה לכשלונם, את העובדה שחשף את סטייתם המארכסיסטית מעקרונות המהפכה המקוריים. אשר לארצות־הברית, גם האמריקנים מאוד חשדניים ביחס ל"בעל־הברית האובייקטיבי" הזה שאינו מכחיש כי "יקבל סיוע מכל מקור, אפילו ממארכס, בלי לראות עצמו מחוייב לעשות ויתורים או לקבל פקודות ממישהו". מסיבה זו ניתקו האמריקנים את הסיוע למפקד "זירו" לפני מספר חודשים.

"זה לא משנה", הוא אומר. "אינני ממהר במיוחד. חיכיתי עשרים שנה לראות בנפול סומוזה, אחכה עוד עשרים, אם צריך, עד לנפילת המשטר הנוכחי".

חוסה, כבן 40, גוץ ושרירי, מקשיב פעוריפה כשמפקדו מדבר. הוא לא מבין את כל הדקויות הפוליטיות של הדיון, אך נוטל אותי הצידה ומגלה לי:

"כשסיירתי באירופה, רק הסוציאליסטים בספרד ובפורטוגל הסכימו לקבל אותי. בצרפת טרקו בפני את הדלת. הם ממשיכים להתלהב ממהפכה שמזמן שינתה את כיוונה".

מחנה "טנגו" של הקונטראס, מרחק עשרים דקות הפלגה בקאנו מעמדות הסאנדיניסטים (למעלה). בין הלוחמים ילדים בני עשרה וזקנים, וותיקי כמה מהפכות (מימין).

"אנחנו נלחמים מלחמת הכרעה נגד האימפריאליזם הרוסי. אני הולך בעקבות ריח אבק השריפה, ואני אדליק את הפתיל של אבק השריפה המהפכני שלי בפני התוקף, יהיה היכן שיהיה".

"המיליציה הרגה את אחי". חוסה הוא פיקודו של נאוויגאנטה, האיש החולש על האיזור המסוכן ביותר בטריטוריה של פסטורה. יחד עם הבחורים שלו, נאוויגאנטה כמעט שם מצור על העיר ניגיאה החדשה. באיזור זה ניטשים כל העת קרבות עזים בשל חשיבותו – ריבוי התושבים והיותו צומת עסקים. הצבא הסאנדיניסטי עורך בלי הרף פשיטות על עמדות המורדים. "הם מנסים לחדור למרינה, אבל לא נניח להם", מסביר נאוויגאנטה, איכר־לשעבר שנטש את שדותיו והיה ללוחם גרילה. "מיד כשאנו רואים שיירה יוצאת, אנו שולחים קבוצות קטנות לתקוף אותה. כל מארב נמשך רק דקות אחדות ואז פורש, וקבוצה אחרת חוזרת על הטאקטיקה הזאת במקום אחר לאורך הקו. אנו לעולם איננו מוותרים, אנו מטרידים אותם בלא הפסק. הם לא נחים או ישנים אף לרגע – הם רואים אותנו בכל מקום".

נאוויגאנטה, פרנקלין, ליאונל, עומר, סאם.... בערפל הלח של שעת בוקר מוקדמת, כולם נמצאים כאן, כל אחד מהם מפקד על איזור. מאחוריהם ניצבים בשורה 500 קאמפסינוס, רוביהם לצדם. באמתחותיהם הם נושאים ערסל, יריעת פלסטיק שחור כהגנה מפני הגשם, וכמה קילוגרמים של אורז ושעועית שיקיימו אותם במשך עשרה ימים, עד הגיעם לאזוריהם השונים. זוהי דרך ארוכה וקשה של צעידה אינסופית בבוץ כשהאנשים חשופים להתקפות בכל עיקול דרך, נעקצים על־ידי יתושים נושאי־מלאריה ונאלצים לגדוע את העשב הגבוה ואת השיחים בסכינים לפלס דרכם בג'ונגל המסוכן.

"חלק זה של ניקרגואה שורץ נחשים ארסיים", אומר ד"ר ז'אק דלרומה, רופא מתנדב המטפל באוכלוסיה האזרחית באיזורים הנתונים לשליטת הגרילה. "הטרסיופלו גורם מוות כרימום כללי לאחר יומיים־שלושה של סבל נורא. נחש האלמוג הקטן מכיש אותך בתנוך האוזן או בין האצבעות וגורם מוות בחנק ימים מספר לאחר ההתקפה". למרות התנאים הללו יותר ויותר איכרים מצטרפים למפקד "זירו" במאבקו. חלקם מביאים עמם נשק ישן, חלקם עדיין ממתינים שיציידו אותם ברובים.

"האומות הדמוקרטיות לא נותנות לנו כל סיוע", אומר אדן פסטורה. "סיירתי ברחבי אירופה פעמיים, ורק הסוציאליסטים בספרד ובפורטוגל הסכימו לקבל אותי. בצרפת טרקו בפני את הדלת. הסוציאליסטים בצרפת הלכו שבי אחר ההכרזות הכוזבות של מנגואה. מהפכני־כורסה כמו רז'י דברייה מסרבים להכיר במציאות. תחת זאת הם ממשיכים להתלהב ממהפכה שמזמן כבר שינתה את כיוונה".

פסטורה מסיר את משקפי־השמש שלו, מטפס על גבעה קטנה ופותח בנאום באוזני חייליו. המוצ'אצ'וס משתתקים, מוקסמים בעליל ממנהיגם הכאריזמטי.

"חיילי העם", הוא מכריז. "אנו כמו ישו, עניים. אבל אנו נלחמים מלחמת הכרעה נגד האימפריאליזם הרוסי. אנו קולו של העם המיואש והנרכא. כמו הקומוניסטים, הצעירים במנגואה אינם מאמינים באלוהים. בניגוד להם, אנחנו ספיריטואליסטים, אנחנו מאמינים שהאדם אינו שווה מאומה כהיעדר הרוח. כדי להיות סאנדיניסטי, אתה צריך להיות מוכן בכל רגע ליטול את הנשק, אתה צריך להיות חדור ברוח הקדושים שלנו, אותם גברים אמיצים שנלחמו נגד סומוזה".

לאחר שעזבנו את ניקראגואה נודע כי המסוק שלו התרסק באחת מגיחותיו, אך ארן פסטורה ככל הנראה נחלץ באורח־פלא ולאחר מכן נעלם. ■

אל תקח לריאות

מה לא אמרו על המעשנים, והם עדיין לא מפסיקים
את המנהג העתיק והמחניק הזה? אמרו שסיגריה היא
מקל שבצידה האחד אש ובצד השני טיפש; אמרו
שלנשק מעשן זה כמו ללקק מאפרה; אמרו שמעשנים
תומכים בתעשיית הגסיסה. ועדיין העישון הוא אחת
המחלות שהכי קל למנוע והכי קשה לרפא. מחקר
חדש מסביר מהו השד הקטן שנכנס באנשים, בדרך
כלל נורמליים, ודוחף אותם „לרצוח בשביל גפרור",
...גורתם, כשהחבר'ה של זורח גהל שובתים.

מאת אורית הראל
צילומים: שמואל רחמני

סופשבוע, רגעים קטנים של נחת. קחו קופסת סיגריות, תרשרשו קצת בצלופן. תשלפו סיגריה, תציתו, תשאפו פנימה מלוא הריאות זפת, תנשפו עננה של סירחון מוזניק, תרביצו איזה שיעול מכחכח. תחזיקו היטב את דפי העיתון באצבעותיכם ...עהיבות ותמחקו את ארשת הזלזול מהפרצוף: פה עוסקים בעישון. ...א מדליק.

האופטימיסטים, שחושבים שאפשר לעבוד על האינטליגנציה של ...אדם המצוי וגם להשיג תוצאות, אומרים שזה לא בריא. מה לא בריא, ...תיק. מדרגות הופכות להרים קטנים, טווח הריצה הגדול ביותר האפשרי ...הוא מהמקרר עד הטלוויזיה. אפשר לקבל מחלות לב, סרטן, לא עלינו. ...אפילו למות מזה. אבל, במקום ששולט הרגש, והוא השולט באותו איזור ...של התאים האפורים שאמורים לטפל בכל והאמת אודות הסיגריות, אין ...מקום להיגיון או חשיבה רציונלית.

קרובים לאלה הם האנשים שמנגנים על כינור האחריות: תראה, בגללך ...ם הילדים שלך מעשנים, בגללך התינוק שעוד לא נולד לך מעשן. ממש ...גועל. הכי מרגיז שהם גם צודקים.

יצורים חברתיים ינסו להציק למצפון החברתי שלכם. יגידו שאתם ...זוהמים את הסביבה, גורמים לנזקי עישון לאחרים שעברו במקרה, ...מאיימים על חייהם ממש. לא נעים לכם, נכון? די מביך למען האמת, אז ...מי להירגע תשלפו איזו סיגריה.

וישנה גם זווית האיחס: איזה גועל נפש ריח־הפה שלכם, פוי, דוחה ...הצבע של האצבעות שלכם, אתם בעצם נורא מסריחים. שלא תנשום על ...השיער שלי עם כל ניקוטין שלך, ברגע חפפתי; תשכחי מנשיקה עם הריח ...המבחיל הזה וקצב נשימות הקיור שלך.

במיתקפת שיכנוע של „זבנג וגמרנו", היחידים שבעצם זוכים להצלחה, ...גם הוא די מיזערית, הם הרופאים, שתופסים אתכם רגע אחרי ההתקף, ...כשעוד כואב לכם בחזה ואתם מפחדים פחד מוות למות, ומאיימים ...עליכם: עוד סיגריה אחת ואתה מת בנוקום. ואתה הרי עוד רצית להספיק ...עוד כמה עניינים קטנים (וביניהם קורס גמילה מעישון) לפני שאתה מחזיר ...ציוד.

מה לא אמרו על המעשנים, והם עדיין לא מפסיקים עם המנהג המחניק ...הזה? אמרו להם שסיגריה היא מקל שבצידה האחד אש ובצד השני טיפש; ...אמרו שלנשק מעשן זה כמו ללקק מאפרה; אמרו שמעשנים תומכים ...בתעשיית הגסיסה. הראו להם איך ריאותיה של בובה משחירות מול ...העיניים בסיוען של הסיגריות. ועדיין, כהגדרת רופא ותיק, עישון הוא ...אחת המחלות שהכי קל למנוע והכי קשה ...לרפא. מחלה חברתית.

למה בעצם? מהו השד הקטן ...שנכנס באנשים, בדרך כלל נורמלי־...ים, ודוחף אותם לכך שהם „מוכ־...נים לרצוח בשביל גפרור" כהג־...דרתם, קמים באמצע הלילה ...לחפש קיוסק פתוח שיאות למ־...כור להם את העלים המצופים

נייר, מחטטים במאפרות ונוסעים למזרח־ירושלים לקנות קש באריזות של 20 בקופסה, כשהחבר'ה של זורח גהל שובתים?

הפסיכולוג מוטי בליטנר, שמרכז חוגי גמילה מעישון בגוש דן עבור האגודה למלחמה בסרטן, מסיים בימים אלה את עבודת הדוקטורט שלו בנושא זה. הוא טוען, כמו שגם כתוב בספרים, שיש להבחין בין סיבות להתחלת עישון לבין סיבות שמקיימות את העישון בהמשך. חשבתם על זה כשלקחתם „שאכטה" ראשונה בשביל להרגיש מבוגרים, להיות אחד מהחבר'ה?

המנהג המגונה הזה, הובא ביבוא אישי על ידי אבירי העולם המערבי מהעולם החדש שגילו. הם עשו לנו את הטובה הזאת לפני פחות מ־400 שנה. כמעט תמיד זה מתחיל בגיל ההתבגרות, כאמצעי לקבלה חברתית, להגדרת זהות בכלל וזהות מינית בפרט. להרגיש מבוגר, להיות „אין". היום, בארץ־קודשנו, מתחילים ילדים לעשן באורח קבוע כבר מגיל שמונה, ומספרם הולך וגדל ביחס לכלל עד גיל סיום הצבא (אגב, איפה הילד המתוק שלכם ברגעים אלה ממש?). „יש התנהגויות שמתבגר תופס כמגדירות התנהגות של מבוגר, כמו עישון, נהיגה, יחסים הטרוסקסואלים ואלכוהול. יש לדברים האלה קונוטציה של מרד, לכן זה מתאים לגיל", נאום הפסיכולוג. ככל שהנורמה במסגרת החברתית נוטה יותר לעישון, כך גדל הסיכוי שגם הבן־יקיר שלך ייתפס לכך. על אחת כמה וכמה אם אתה בעצמך מתגבר על הגועל־נפש ומעשן.

„מודלים להזדהות", מכנים זאת בעגה הפסיכולוגית. גם הפירסומאים מכירים את הביטוי. הם לימדו אותנו שמאצ'ו אמיתי הוא רק הקאובוי מהתמונה של מרלבורו, ואשה משוחררת לא תיתפס בחיים בלי „וירג'יניה סלימס" בין האצבעות. הם שירטטו עבורנו את המישוואה שבצידה האחד הצלחה ופופולריות, ומצידה השני זמר ידוע עם סיגריה שמוטה ויפהפיה חבוקה בזרועו. והיא כמובן, תולה בו עיניים מעריצות. גם עושי הסרטים אשמים לא פחות. את האמת, האם היה האמפרי בוגארט משכנע את אינגריד ברגמן ב„קזבלנקה" אם לא היה עושה זאת דרך מסך של עשן סיגריות? איך היו גיבורי אופרות הסבון מתחילים זה עם זו בלי השאלה הנצחית „יש לך אש?"; וגם אנחנו, גיבורים קטנים ואנונימיים של שיגרה אפורה, כל כך רוצים להיות יפים, מוצלחים וטובים כמו המעשנים בסינמסקופ, בצבעים טבעיים על 22 אינץ', או על נייר כרומו משובח. עבדו עלינו.

החיים יפים יותר ללא עישון

בעצם, כשנכנעת ללחץ החברתי/ לסקרנות/ להרפתקנות, או כל ביטוי אחר שאתה בוחר לכנות בו את רפיון הנפש שגורם לך להתחיל עם השטות הזו, זה בכלל לא היה מענג: הטעם היה מריר, הלשון צרבה, העיניים דמעו, תחושת חנק קל ריחפה על ריאותיך והאף נשרף לך מבפנים. אבל, תוך שבוע מגלה מי שמתמיד, שהמשחק החברתי הופך להרגל, ועל חדוות ההשתייכות לעדר אנושי מוסיף לו כל מעשן הסברים מלומדים משל עצמו מה הוא אוהב בעישון. יש מי שטוען שזה מעורר, יש מי שזה מרגיע אותו. יש מי שהסיגריה מפיגה את עצבנותו, יש מי שהיא תורמת להגברת הריכוז שלו. וזו רק רשימה חלקית של השפעות חיוביות (גם אם סותרות) ששום מחקר מדעי לא הוכיח עד כה את נכונותן בכלל. במילים אחרות, אפשר לומר עליהן כמעט כל דבר ולהאמין בו, אולי אפילו שהן הופכות נסיכים לצפרדעים. הכל תלוי בדובר.

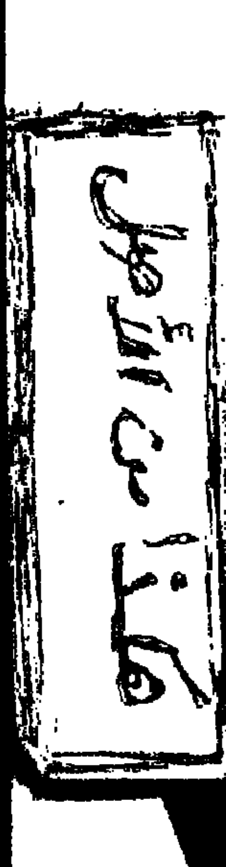
נכון ליולי 86', אחרי שהאגודה למלחמה בסרטן שיסתה בנו יפהפיה מקומית שלא נתנה נשיקה למחזר מעשן; אחרי שגבר לעניין גער בנו שלא נסכים שמסביבנו יעשנו לנו את החיים; אחרי שברוק־שילדס, הילדה הכי יפה של אמא שלה, אמרה לנו שעישון בעיניה זה פיחס; ואחרי שיול ברינר האגדי סיפר לנו מהקבר שהוא מת בגלל הסיגריות – אחרי כל אלה נמצא ש־29 אחוזים של האוכלוסיה הבוגרת בארץ מעשנת, בחלוקה כמעט שווה של גברים ונשים. מירי זין מהאגודה למלחמה בסרטן לא שמחה מזה, אבל מעודדת: ב־1983 עישנו 36 אחוזים מהמבוגרים. הכיוון – מתרחקים מהמקל הבוער.

בל"ג בעומר השנה – חג האש ויום הפירומנים, כמה סימלי – נכנס לתוקפו התיקון לחוק הגבלת עישון במקומות ציבוריים. לפי התיקון הזה, לא רק שאסור לעשן במקומות ציבוריים בארץ זבת חלב ועשן, לא רק שצריך להזהיר על כך בשלטים, אלא שמותר לקנוס את עובר העבירה לשוטר עברי „או למי שהוסמך לכך על ידי שר הבריאות או עובד רשות מקומית שהוסמך על ידי ראש הרשות". זה אתה, עם העשב הזה בפה, שמעלה עשן בעיניך, וזה בכלל לא רומנטי. הקנס: 62 וחצי (וחציו) שקלים לעבירה ראשונה (איך יודעים? המעשן נשבע שזו פעם ראשונה או שמא

(המשך בעמוד 19)

ריחני ורענן
ללא עשן

הפירסומאים לימדו אותנו שמאצ'ו אמיתי הוא רק הקאובוי מהתמונה של מרלבורו, ואשה משוחררת לא תיתפס בחיים בלי וירג'יניה סלימס בין האצבעות. הם שירטטו עבורנו את המישוואה שבצידה האחד הצלחה ופופולריות, ומצידה השני זמר ידוע עם סיגריה שמוטה ויפהפיה מהממת חבוקה בזרועו.

אל תקח לריאות

(המשך מעמוד 17)

...שלים ישום, כמו עבירות תנועה); 125 שקלים לעבירה ווספת.

...שביה לדה, מחנך לבריאות במשרד הבריאות, היה שנים ח"גורו" של ...ושלים מעישון ומדריך חוגים לגמילה כבר 16 שנים (בירושלים במסגרת ...אגודה למניעת עישון). הוא ערך שלושה סקרים בעניין החוק והשפעתו, ...ממצאיו מראים שהאיכפתיות בציבור גדלה: יש לחץ ציבורי – לא כמו ...אמריקה כמובן, שם זו ממש פגיעה בפרטיות הזולת אם מעשנים לו ...עשן – שלא לעשן בפרהסיה. אפילו, הוא אומר, במקומות שאין הכרח ...לא חוק, יש שעושים זאת מרצון. בעניין הקנס והשוטרים – לא מהם ...הישועה, לדבריו. ביניגו, עם זה יכולה משטרה במצוקה להרשות ...לעצמה להתעסק? פיתרון אפשרי יכול להיות, וגם זה אולי גדול, בעונש ...כמו זה ששופט השלום הראשי בטבריה בן־זאב היה גוזר על נאשמים ...שהורשעו בעישון בקולנוע. לא קנס, לא מאסר־על־תנאי, רק שלוש ...שעות בשבוע באותו בית קולנוע. להסתובב בין השורות ולהשגיח ...שאנשים אחרים לא יעשנו. הכרטיסים, אגב, על חשבון הנאשם. אמרו עליו ...שהיה מכוון את העונש לאותם שבועות בהם הוצג סרט גרוע במיוחד.

...וטי בליטנר מונה מספר סיבות ששומרות על הרגל העישון. הוא אגב, מסתמך לא רק על הידע שלו כמטפל בבעלי ההרגל המגונה הזה, אלא גם נשען על נסיון אישי: הוא עצמו עישן והפסיק לפני מספר שנים. "ישנו גורם של למידה אסוציאטיבית: אדם ...שמעשן 20 סיגריות ביום, כמה פעמים הוא חוזר על אותה הפעולה ביום, ...בשבוע, בחודש? כתוצאה מכך אפשר לומר שהפעולה נקשרת ...אסוציאטיבית למיגוון רחב של אירועים, וכל שינוי במצב גורר הדלקת ...סיגריה. בהמשך, המצבים הופכים לדחפים עיקריים להצתת סיגריה. ...כשאדם יוצא מהבית – מצית סיגריה, שותה קפה – מצית סיגריה, ...נכנס לאוטו – מצית סיגריה, מדליק טלוויזיה – מצית סיגריה, מכבה ...טלוויזיה – מצית סיגריה, וככה אינסוף אירועים". תראו כמה שאתם ...מעשנים.

...הסמיכות הזו הופכת לחלק בלתי נפרד מחיי המעשן. הוא – אתה – ...מעשן, לא ייחס בדרך כלל את חוסר היכולת להתמודד עם הדחף ...לאירועים ולשינויים. בין "שאכטה" אחת לשניה, יתלה המעשן את ...הקושי בגורמים גלובאליים, פסיכולוגיים, כמעט גדולים מהחיים.

...מהר מאוד הופכת פעולת העישון לאוטומטית, לא מודעת. "העישון ...הופך לסרח עודף של כל מה שעושים", כהגדרת בליטנר. התוצאה – רוב ...המעשנים לא מודעים בדיוק לכמה הם מעשנים, לפעמים אפילו לא למתי. ...קורה לפעמים מעשן כרוני מצית סיגריה כשאחת דולקת משתרבבת ...מזווית הפה, ועד שלא ינסה לתחוב את החדשה, לא יזכור את קיום ...הראשונה. האדם כמו מאבד את התחושה והשליטה לגבי העישון, למרות ...שאם תשאל אותו, הוא ייחס תילי־תילים של תחושות והשפעות לעישון.

...מעבר לאספקטים המוטוריים, מפתח המעשן – כן, אתה, תודה – ...מערכה של אמונות פיקטיוויות, מיני פיקציות על העישון וההתמודדות ...איתו. זה גדול, זה חשוב, נשמע מפוצץ והכי חשוב – נוח להסתתר ...מאחורי הדברים האלה. כך למשל, האמונה בקשר שבין אישיות, אופי, ...כוח רצון והיכולת להפסיק לעשן. כמה פעמים כבר אמרת, "אני מת ...להפסיק לעשן, אבל אני מכיר את עצמי, יש לי אישיות חלשה". ...מטמטם. נשמע כמו וידוי מרגש. אחרי הכל, לא פשוט להודות בחולשות ...לא קלות. למען האמת, ההבדל היחיד שמצאו חוקרים בין מעשנים ...ללא־מעשנים, מבחינת האישיות, הוא שהמעשנים נוטים להיות יצורים ...יותר אקסטרוברטיים ופחות חברתיים. כל השאר, כפי שאמרה כבר סבתא ...שלי, זה "מעשה מייסס". אין אופי, אין אישיות, אין כוח רצון. יש רק פשוט ...רצון להפסיק לעשן. או שאין.

אדם שפוי – במידה שיש כזה בקרב המעשנים – אינו יכול. להתווכח עם העיקרון הפשוט: העישון הוא דבר רע ורצוי לעשות משהו כדי שייעלם מן העולם.

אכן, בני אור נלחמים בבני חושך. הצדיקים צודקים ונאחל להם ניצחון מלא. אבל נדמה כי גם לרעים יש מה לומר.

ב"א: תפסיק לעשן!

ב"ח: עזוב אותי!

ב"א: לא יפהו אני רוצה להציל אותך מהרגל קטלני. במקום להודות לי, אתה צועק עלי.

ב"ח: בלי טובות בבקשה. אתה באמת חושב שפקחת את עיני? שטויות! אינך מחדש לי כלום. אני יודע שיש לי בעיה. תן לי להסתדר איתה לבד!

ב"א: אתה זקוק לעזרה!

ב"ח: מי ביקש? נמאס לי ממיסיונרים כמוך. בשבילך אני איזה כופר, או משוגע שצריך לגרש מקרבו את הדיבוק.

ב"א: אני מרחם עליך.

ב"ח: העליונות המוסרית שלכם! אתה רוצה להרגיש טוב וחזק על חשבוני.

ב"א: אתה מתקיף אותי מפני שאתה חלש.

ב"ח: מה שמרגיז אותי, זו הפשטנות שלכם! תגיד, האם אף פעם לא עלה על דעתך שהעניין הזה עם העישון יותר מסובך ממה שנדמה לך?

ב"א: תירוצים, תירוצים, הכל כדי להתחמק מהכרעה.

ב"ח: אל תהיה כל כך חכם, מוטב שתזכור – אדולף היטלר היה אנטי־מעשן קנאי!

ב"א: זאת היתה מכה מתחת לחגורה!

(מתוך "ספר המדליק" מאת דוש בהוצאת "כנרת")

מול זה שאינו יכול, ישנו זה שתמיד יכול, מתי שרק ירצה, אבל לא כרגע. הבעיה שלו מתחילה בנסיון הראשון להפסיק שמתמוטט לו בין השפתיים תוך שעתים או יומיים. מאותו רגע ואילך הוא בטוח שלא רק שאינו יכול מתי שהוא רוצה, אלא שאינו יכול בכלל. עוד שטות.

עוד אגדה פופולרית היא זו על הקשר בין עישון והתמכרות. אמנם יש חילוקי דיעות בין המדענים על ההגדרות והגבולות המדוייקים בין הדברים, ויש מי שמדבר על רמה מסויימת של התמכרות פיזיולוגית, אבל יש כמה אספקטים עיקריים בהתמכרות שאינם קיימים לעולם בעישון, ולכן מבטלים את הקשר הסיבתי בין הדברים. אבל גם זה תירוץ שהולך טוב. כמה מרשים לספר איך משוטטים כל הלילה במירדף אחרי קופסת סיגריות. מה שלא שמים לב הוא שאם בסוף ליל השוטטות לא מוצאים סיגריות, חוזרים הביתה עייפים אך כעוסים, אבל טרם נמצא המעשן שבעבור בדל סיגריות "כנסת שש" או אפילו "פרלמנט", פרץ לחנות, שדד קשיש או רצח מישהו. בהתמכרות אמיתית לחומר כימי, המושגים "להשיג בכל מחיר" ו"סבל גופני" הם ממשיים עד מוות. אבל למעשנים, עדה נודפת סירחון, נוח להסביר שהם נורא רוצים להפסיק, אבל הגוף פשוט צריך את זה. כמו ילד שמסביר שלא הוא צייר על הקיר, זה היד שלו עשתה. באמת.

עוד שלושה פרטים קטנים אבל חשובים מבחינים בין עישון והתמכרות; בסיגריות, בניגוד למכורים לסמים, אין צורך גופני בהגדלת

(המשך בעמוד 24)

מוטי בליטנר: "ישנו גורם של למידה אסוציאטיבית: אדם שמעשן 20 סיגריות ביום, כמה פעמים הוא חוזר על אותה הפעולה ביום, בשבוע, בחודש?"

קוראים לי ז'ניה, אני מחפש בית

הוא מתגורר לבד בבית מלון ירושלמי. ילד בן ארבע־עשרה וחצי. יתום. פוטנציאל של גאון. סיפור חייו הקצרים נשמע כאילו חובר בידי תסריטאי בעל דימיון עשיר. בהעדר משפחה ובית, מצא חן בעיניו לגור שנתיים במוסד לחולי נפש, למרות שהוא בריא בנפשו. עכשיו מחפש דחוף הורים מאמצים. רצוי שיהיו שחקני שחמט.

מאת סמדר בת אדם

הוא רוצה שיקראו לו ג'וני. חלק מהחלום האמריקני שלו, כנראה. גבוה, רזה, ג'ינס ונעלי התעמלות, שיער כהה, פנים חיוורות, משקפיים. נער בן ארבע־עשרה וחצי. ילד. יתום.

קורות חיים: נולד בלנינגרד שברוסיה. יבגני, שם רשמי. ז'ניה, שם חיבה. הוריו, זוג אקדמאים, התגרשו כשהיה בן שנתיים וחצי. תקופה מסויימת חי עם אמו אצל הוריה. אחר־כך האם התקשרה לגבר אחר, והשלושה עלו ארצה כשז'ניה היה בן שש. לאחר עלייתם התחתנה האם עם בן־זוגה. לא לפני שהוסכם ביניהם שהוא יאמץ את הילד כחוק ויהיה לו אב. האימוץ בוצע. כעבור זמן התגלתה אצל האם מחלה ממארת. לאחר כשנה וחצי היא נפטרה. חיי המשפחה של האב המאמץ והבן המאומץ לא עלו יפה. האב התקשה להתמודד לבד עם גידול בנו. הוא נישא שנית, אבל אשתו החדשה לא רצתה את ז'ניה. היא דרשה את סידורו מחוץ לבית. בגיל עשר וחצי הועבר ז'ניה למוסד. לאחר שנה וחצי נפלט ממנו „מסיבות כספיות והתנהגותיות". זה הניסות שלו. אביו המאמץ חיפש מוסד אחר. במהלך החיפושים לקה בהתקף־לב ונפטר.

פרופ' טיאנו: „קשה לדעת איך הוא יראה את זה בעוד עשר שנים, כשיזכור שהמחלקה הסגורה זה המקום הכי־טוב שהיה לחברה שלנו להציע לו".

ז'ניה נותר לבדו בעולם, בן שתים־עשרה, ללא מבוגר שיסכים לקבל אחריות עליו ולטפל בו. נסיונות למצוא לו משפחה מאמצת לא עלו יפה. בינתיים הוא התארח ברוטציה אצל מספר משפחות מיוצאי רוסיה, כשאצל כל משפחה הוא שוהה מספר ימים. עורך־דין שטיפל בענייניה המשפטיים של אימו־יולדתו, קיבל על עצמו את האפוטרופסות על הילד, באישור משרד הרווחה. לא חלף זמן רב ועורך־הדין נהרג בתאונת דרכים.

האפוטרופסות נמסרה לעובדת סוציאלית, יונה גיל. כעת היא הנפש היחידה הקרובה אליו. אבל הסידור הזה רחוק מתחליף של בית קבוע וחם. התנהגותו העידה על אפשרות של הפרעות נפשיות, לא פלא, והיא לקחה אותו לבדיקה בבית החולים „גהה". האבחנה היתה חד־משמעית: ז'ניה לא סובל משום מחלת נפש, אבל זקוק לסיוע נפשי אינטנסיבי. לשון הרופא. במלים פשוטות יותר: סביבה מגינה ותומכת. בהעדר משפחה או מוסד מתאימים, התנדב בית החולים לשמש לו כבית. שם זמני. שנתיים שהה במקום. למד במסגרת חינוכית רגילה, ואחרי הלימודים אסף כוחות וטופל במטרה להכשיר אותו להתמודד עם העולם החברתי שמחוץ לכתלי בית החולים.

אחרי „גהה", בתחילת שנת־הלימודים הנוכחית, הוא ניסה בית־הספר עם פנימיה, אך לא נקלט. הוא מתקשה להסתגל למסגרת ולחברת בני גילו. נכון לעכשיו, ז'ניה מתגורר לבדו בבית־מלון ירושלמי. אוכל במסעדה שסידרה לו האפוטרופסית, אשר משלמת את חשבון ארוחותיו ומגוריו. מדי פעם היא גם פוגשת אותו, או שהוא מטלפן אליה. אין עליו השגחה צמודה. להלכה, אמור ז'ניה ללמוד בבית־ספר בשעות הבוקר. למעשה, רוב היום הוא ישן או מסתובב בעיר באפס־מעשה.

פרופ' שמואל טיאנו. עצוב לראות ילד שפוי במחלקה הסגורה

איך להגדיר את הבעיה של ז'ניה? – הפרעה קיומית. לפרש את זה נכון – כשהקיום הופך אותך לבעייתי. אחרי שהתנדבנו לאכסן אותו ב„גהה" הוא סרב לעזוב אותנו. אפילו שלא היה חולה, דווקא המחלקה הסגורה לילדים נהפכה למשאת חייו. הוא דרש להיות שם. קשה לדעת איך הוא יראה את זה בעוד עשר שנים, כשיזכור שזה המקום הכי־טוב שהיה לחברה שלנו להציע לו, כמקור ממנו יוכל לשאוב את הדבר החשוב ביותר שמחזיק את כולנו בתיפקוד כלשהו.

לאורך זמן, אולי הארוך ביותר בחייו, זו היתה פינה בה נמצא צוות שבאמת אוהב אותו. לא רק מפני שזה תפקידם. לימדו, חינכו, גידלו, הסכימו, כעסו, אבל בעיקר תמכו בו ועזרו לו. סף־הגבול הוא היה עטוף בהתייחסות. היה מי שהיה איכפת לו ממנו. היתה סביבה שקיבלה אותו עם כל ההפרעות, ההתלבטויות, ההתרגשויות.

כשעלה לארץ, היה לו משבר תרבות. רק אנשי עליית הנוער מבחינים בין ילדים שבאים לבד, וכאלה שבאים עם ההורים. אין תחליף למיסוך שהורים יכולים לתת לילד כדי ליצור הדרגתיות בתהליך ההיטמעות בחברה החדשה. כשאתה לבד זה נורא. כי אז אתה מפתח נוגדנים לחברה בה אתה אמור להיקלט, נהפך לדרשן מאבד כל פרופורציה, והדרשנות היא פונקציה של גודל האכזבה. אין הגיון, אז מהו האם יש הגיון במה שקרה לז'ניה בחייו?

עצוב מאוד כשהדבר הכי טוב שיכול להיות לילד בחיים, זה לחזור לישון ולחיות בחדר במחלקה סגורה. ולא מדובר בחולה־כרוני שהתרגל לתלות בצוות. במחלקה הוא היה עצמאי לגמרי, יצא ללמוד בחוץ וחזר אלינו כמו ילד שחוזר הביתה. אני אוהב את המחלקה שלי, אני גאה בה, אוהב מאוד את הילדים, את

(המשך בעמוד הבא)

...נה: „בגיל תשע
...אתי ספרים של
...וסטויבסקי
...ולסטוי.
...גיל אחת־עשרה
...התחלתי פיסיקה,
...ראיתי שאני תופס
...מהר מאוד. עכשיו
...אני משרטט כל מיני
...רעיונות לפטנטים.
...בזמן האחרון אני
...שולה על הכתב
...רעיונות פילוסופיים
...שלי, בעיקר בלילה".

(צילומים: יצחק אלהרר, „סקופ" 80)

יונה גיל: „את לא יכולה להתחמק מהדאגות: מה הוא עושה, האם הוא אוכל, את מי הוא פוגש ברחובות. אני נמצאת אתו בקשר יומיומי, הוא מתקשר אלי הביתה, ואם לא, אז יש לי כבר סיבה לדאגה".

(המשך מהעמוד הקודם)

העבודה, אבל המשמעות היא שהם מבינים לבד שהם צריכים ללכת. ואילו כאן מדובר בילד שהוא לגמרי שפוי, נורמלי (אגב, כרופא אני יכול להוסיף שגם מבחינה גופנית הוא פרופיל 97). וילד כזה מוכן למהול את הקיום שלו בתוך מחלקה שבה יש גם ילדים מאוד חולים, כאשר בעיניו זה הפתרון היחיד שהוא רואה לחייו...

אני חושב שאחד הרגעים היותר עצובים בחיי, אולי העצוב ביותר, היה כשאמרתי לו: „יותר אני לא אתן לך להיכנס למחלקה". אז הוא נשאר לישון מחוץ לבית־החולים, על הספסל, אבל לא מנעתי בעדו. זה הדבר הכי לא־אנושי שיכולתי לעשות לילד, אבל הרגשתי שאסור לו להיות יותר במחלקה. בקשתי שיתנו לו שמיכה, אוכל. לא יודע אם הוא באמת ישן באותו לילה. אני יודע שאני לא ישנתי. זה היה נורא. זה נראה נורא באותו זמן, ובוודאי היו בצוות כאלה שחשבו אותי לסאדיסט. אבל אני ידעתי שעלי לנסות לעזור לו להיכנס לאיזושהי תרבות. להסביר לו שזו אינה דחיה. שאם הוא חוזר למחלקה, בעבורו זוהי נסיגה. הוא אינו חולה, ולכן זה אינו המקום שלו.

כל ההפרעות של ז'ניה קשורות למשברים שהיו לו בחיים. חוסר מחר וריבוי של דמויות מאידך. או מה שיוצא הוא מר.מלענה. לכן האנשים נרתעו מלקלוט אותו, לספוג אותו. כי צריך לתת לדבר הזה לצאת החוצה. וזה ניתן. זה ילד שמחפש רגש. זו הבעיה שלו. זה ילד שעושה לך משהו, ואני לא התחלתי לפני שנה לפגוש ילדים עם בעיות. מהר מאוד הוא מנסה להראות לך את הצד המכוער שלו, השחצני, היומרני, אבל אם אתה מצליח לעבור את זה, לומר „אוקיי, זה קיים, בוא נראה מה יש מעבר לזה", אתה מוצא את הצד היפה. ועוד איך אתה מוצא!

ז'ניה רוצה זוג הורים שיבוא מן התרבות המוכרת לו. זוג שהוא יוכל להזדהות איתו. מין סביבה בה לפחות תהיה לו אשליה שיוכל להזדהות איתה בקלות. יכול להיות שיש לזה חשיבות מבחינת יצירת הקשר הראשוני. מעבר לזה, מה שהוא באמת צריך, זה סביבה שתוחמת גבולות; סביבה שתהיה מסוגלת ברזמנית להעניק נוכחות תוך כדי שמירה על פרטיות. פינה משלו. טריטוריה מינימלית. לא מישהו שכל הזמן יחקור אותו, מה אתה עושה, למה ואיך. צריך להיות מוכן רגשית להתמודד עם הרגלי ילד עזוב. קביעת גבולות כוללניים. לא הקפדה על כל נקודה ופרט. מפני שז'ניה הוא ילד אינטיליגנטי, ורצויה לו סביבה שתוכל לקלוט את הגרויים האלה ולהעניק לו בהתאם. צריך מישהו עם הרבה כוחות, מישהו שמאמין בו. אני מאמין בו.

ז'ניה, מונולוג. אני עצמאי. בתוקף הנסיבות חי מהיום למחר.

אני מרגיש עצמי כאדם מבוגר. בתוקף הנסיבות אני חי מהיום למחר. לפני הסידור במלון היו ימים שישנתי תחת כיפת השמים. אני חושב שיש לי אישיות ברורה ומגובשת שכבר התהוותה. איזו אישיות? בניגוד לבני גילי שמשנים את התנהגותם לעתים קרובות, אני עקבי. אוהב לקרוא ספרות קלסית ולשמוע מוסיקה קלסית. רואה את עצמי מוכשר לכל הקשור במדעי הטבע, ואולי אני קצת מגונה. עד עכשיו לא הוכחתי את עצמי ממש. בגיל תשע קראתי ספרים של דוסטוייבסקי וטולסטוי. בגיל אחת־עשרה התחלתי פיסיקה. התחלתי מספרות מקצועית, ללא עזרה, וראיתי שאני תופס מהר מאוד. עכשיו אני משרטט כל מיני רעיונות לפטנטים, למשל שחמט תלת־ממדי, מקלפת־פירות, כל מיני. בזמן האחרון אני מעלה על הכתב רעיונות פילוסופיים שלי, אני עושה את זה בעיקר בלילה. לפני השינה אני לוקח כדור הרגעה. 50 מיליגרם ליום זה באמת שום דבר. בוודאי שאני יכול בלי.

בחיים אני רוצה להגיע למשהו. הצלחה. עושר. אני חושב שאני מסוגל. אולי לא פה. באמריקה. שם אפשר לעשות כסף מפטנטים.

בקשר למשפחה, אני חושב שיהיה יותר קל עם משפחה מהרקע שלי, מאירופה או ארה"ב. יותר קל מבחינה מנטלית. רצוי משפחה ללא ילדים שחיים בבית. אני חושב שקשה לי להתמודד עם ילדים. אם מישהו מהמשפחה הזו משחק טוב שחמט, זה יכול לעזור, לקרב. אני אוהב גם קליעה למטרה. מתנחם בעישון סיגריות.

מרגיש את עצמי כאדם עצמאי ומרגיז אותי שקובעים לי תנאים כמו שעת־שינה וכיוצא בזה. הם לא צריכים להרגיש את עצמם אחראים לבריאות שלי. ידידים יכולים להיות לי, אבל חברה גדולה אני לא אוהב. שני אנשים זה נראה לי בסדר.

אם מישהו לוקח על עצמו להחזיק אותי, הוא צריך להבין שזו התמודדות ושזה יקח זמן. יש לי מעלות ויותר מזה חסרונות. צריך טיפול ואלך ברצון לפסיכואנליזה.

המעלות הן בתחומים חשיבתיים בלבד. הבעיות? קודם כל באגו המנופח שלי. בררכים פחות קונבנציונליות ההישגים שלי יכולים להיות משמעותיים יותר מאשר בדרך המקובלת. אם יתאפשר לי ללמוד בעזרת סיוע או לבד, זה יהיה רק לטובה לדעתי. יכול להיות שבתחילה זה יפגע בי, וביכולת לבוא במגע עם בני אדם, אבל לאחר זמן של טיפול בוודאי אוכל להתגבר על הבעיה. טוב אם היה אפשר להשיג פטור מחינוך חובה. אני שמעתי שיש מקרים חריגים. קשה לי ללמוד כשאני נתון ללחץ מסיבות קיומיות.

אם תגידי לי מה התפוצה של העתון שלך, אז נוכל לחשב את הסיכויים שלי. מכל כך הרבה אנשים שקוראים אני מעריך ששליש לפחות מתאימים לי. או מכל אלה, בטח יהיה מישהו שירצה, לא?

יונה גיל, עובדת סוציאלית. כמו להיות הורה עם שלט־רחוק

אני מלווה את ז'ניה מאז פנה האב אל "השרות למען הילד" בבקשה לאמץ אותו. הוא היה אז בן שבע או שבע וחצי. לא שמרנו על קשר אך לא לפני שהמשפחה טופלה על ידי פסיכולוגית. כרגיל, ניתוק המגע איתנו הוא תהליך טבעי לאחר אימוץ, אלא אם המשפחה רוצה בקשר. ז'ניה חזר אל ה"שרות", לאחר שהאב נפטר והוא נותר בודד בעולם, בלי שום קשר משפחתי משמעותי. אביו הביולוגי נשאר איפשהו ברוסיה. הוא גם ויתר עליו להלכה כאשר חתם על המסמכים בלעדיהם ז'ניה לא היה יכול לעלות לארץ עם אמו, ולמעשה עוד קודם לכן.

בתוקף היותי העובדת הסוציאלית שלו, הוטלה עלי האפוטרופסות עליו באופן טבעי. זוהי אחריות אישית. אחריות כבדה מאד, אפילו שה"שרות" עומד מאחורי. איך שלא יהיה, לאחר שעות העבודה אני נשארת עם זה. במיוחד כעת, כשהוא לא נמצא בשום מסגרת משפחתית או מוסרית מסודרת. את לא יכולה לחתחמק מהדאגות: מה הוא עושה, האם הוא אוכל, את מי הוא פוגש ברחובות. מין תפקיד של הורה עם שלט־רחוק, עם הצורך לוודא שהוא מתקלח ומחליף בגדים ומסתפר ושותה כוסית בבוקר. הוא ילד קשה, עם דברים קשים באישיותו, ואיני יודעת למה לצפות ממנו. סוף סוף גם לי יש ילדים משלי ואני מכירה את מכלול הדאגות האמהיות. זה סוג כזה של עבודה שאת לעולם אינך משתחררת ממנו, גם לא כשאת בבית, אבל המקרה הזה הוא קיצוני יותר מהאחרים. אני נמצאת אתו בקשר יומיומי, הוא מתקשר אלי הביתה, ואם לא, אז יש לי כבר סיבה לדאגה...

ניסיתי לחפש כל מיני פתרונות בשבילו. פניתי גם לתרות לפיד, בתקווה שהתנועה הקיבוצית תאמץ אותו. לאכזבתי קבלתי תשובה שלילית. עכשיו אני מקווה שתמצא הפנימיה שהוא ייקלט בה, הבעיה היא שאני לא בטוחה כמה הוא מוכן להשקיע. לי יש תחושה שהוא מצפה מכל העולם שיסתגל אליו, אבל כמובן מאד יכול להיות שאם יהיה גרעין משפחתי שיקבל אותו, הדברים ישתנו. לדעתי הקשר יהיה הדרגתי, בצעדים קטנים, כמובן שצריך שתהיה כימיה, אבל צריך גם היכרות הדדית ובניה של הקשר הזה. אני מאד חוששת מכך שלז'ניה יש קושי להביע אהבה וצריך אנשים שידעו איך להתמודד עם זה.

בניה. זה רצונו המפורש

ז'ניה, בן־ארבע־עשרה וחצי, צריך משפחה. פרסום כתבה זו הוא רצונו המפורש. משרד העבודה והרווחה מחפש בעבורו מוסד חינוכי עם פנימיה, ובמקביל משפחה אומנת שתעניק לו תחושת בית בשבתות, בחגים, בחופשות ובמשך הזמן אולי תתקשר אליו ותוכל לקלוט אותו לחיקה כבן.

זו איננה סתם כתבה. זו גם בקשה ופניה. המעוניינים בילד ז'ניה יפנו לעדינה טל, "השרות למען הילד", ירושלים, טלפונים 02-249812 או 02-226957.

אל תקח לריאות

(המשך מעמוד 19)

עיקבית של המנה, אין בעצם הסתגלות של הגוף לרמה מסויימת ודרישה ליותר עקב כך; מי שיגיד שניסה להפסיק וטיפס על קירות – שיוכיח; עוד לא אותר המעשן שטיפס על קירות בגלל שהפסיק. זה לא דחף נטול־שליטה. בגמילה מעישון, בניגוד לגמילה מסמים, אין סימפטומי גמילה גופניים קשים או סבל איום – 95 אחוזים מהניגמלים עוברים את ה„טראומה" בלי שום טראומה.

ה מצאה מעניינת אחרת היא הקשר בין הפסקת עישון והשמנה. זה נכון שמיד אחרי ההפסקה, תודות לתאי הטעם בלשון שקמים לתחיה, מרגישים שוב את המזון ולכן נוטים יותר לאכול, אבל, אומרים המומחים, כל העליה במשקל היא בסביבות שני קילוגרם, וגם הם נעלמים והאדם חוזר למשקלו הרגיל בתוך חודשיים. לא קונים את התירוץ, אכלתם אותה.

אז כדי להפסיק לעשן צריך להילחם בשתי חזיתות: האחת, ליצור מודעות לצד המוטורי של ההרגל – וזה קל יחסית, את זה עושים רוב ה„מנסים" – וגם לשחרר את המעשנים מכל האמונות הטפלות. זה כבר יותר מסובך. קל מאוד לראות משהו מטופש מהצד, קשה הרבה יותר כשאתה חלק ממנו. וגם אז – לא תמיד זה עוזר. הקריקטוריסט דוש למשל הוא כזה. מעשן מגיל 25, הפסיק כמה פעמים וחזר. עכשיו הוא פירסם „ספר מדליק" (זה במקרה גם שם הספר, ראה מסגרת) שנכתב ואוייר מנקודת ראותו של מעשן שיודע שזה רע. גם הוא, אגב, בתהליכי התבוננות נפשית להפסקה. „זה דורש השקעה ריגשית עצומה, זה פול־טיים־ג'וב לזמן מסויים. אני גם מתכונן להיעזר בפטנטים", הוא אומר ובינתיים מצית סיגריה.

מתכונן־להפסיק־לעשן, דוש: „זה פול־טיים ג'וב לזמן מסויים".

מסטיק עם רצפט

ת חליף לסיגריה שלא ישעמם כמהז יש. גומי לעיסה לגמילה מעישון – "ניקורט" – שמשרד הבריאות אישר וגם רשות המזון והתרופות של ארה"ב. נמצא בשימוש גם באירופה ואוסטרליה. הוא חסר את המתיקות של המסטיק, וכמעט כל טעם אחר, אבל גם לא מותיר ריח רע. זה המסטיק היחיד שניתן לרכוש אותו רק עם מירשם של רופא, ומומלץ ללעוס במינון מבוקר (10-12 טבליות ליום, לעיסה איטית) כדי להבטיח בכל פעם חצי שעה של פסבדו־עישון.

כשלונם של אמצעי גמילה אחרים – מקלות העישון למשל – נבע כנראה מהתעלמות הממציאים מהעובדה הפשוטה: המעשן משועבד לניקוטין. אין ניקוטין – אין גמילה. מחקר גילה שבלעדי כמות מקויימת של הסם הזה, אין מה לדבר אפילו על פעילות גופנית תקינה. לכן, טבליות גומי הלעיסה מכילות מן הסם כמות זעירה של ניקוטין, כדי למנוע את החסר מהגוף המפונק, וגם לרכך את הנפש העקשנית בדרך לגמילתה מהחרגל המעושן.

קשה לשכנע. כי את החיוב רואים מיד מי שמחפשים אותו. את העונש קשה למשש. ועונש, אם לא מקבלים אותו מיד ובמלוא העוצמה – לא מרתיע. להיפך, ברמזים קטנים או איומים מילוליים הוא אפילו מגביר את ההתנהגות. מים גנובים יומתקו. על משקל זה, הבינו באגודה למלחמה בסרטן שאין טעם להפחיד אנשים, במיוחד אם הם ישראלים צעירים, במה שיקרה להם בעוד 20 שנה. לכן מנסים לשכנע מהאספקט של מקובלות חברתית חדשה, יצירת נורמות חדשות שמעשן הוא יצור דוחה. מוטי בליטנר מסכים ששכנוע כזה, שהוא „חיובי", הוא הנכון. במקום להגיד כמה רעים המעשנים, מראים כמה טובה ירדנה ארזי שאומרת שאינה מעשנת. „הצגת מודלים מושכים להזדהות שאינם מעשנים", הוא קורא לזה.

ב ליטנר, במסגרת הדוקטורט שלו, חיפש שיטה למיון אנשים בהנחה שאיפיונם יתן בידיו את המפתח למציאת האמצעי שבעזרתו אפשר יהיה לשכנע את המעשנים לחדול. מבחן המיון שלו הגדיר שלוש קבוצות: בעלי סמכות עצמית, בעלי סמכות קבוצתית, בעלי סמכות של מומחה. מכאן, לדבריו, הדרך ל„חיים יפים יותר ללא עישון", כסיסמת האגודה למלחמה בסרטן, היתה הרבה יותר קצרה. ברגע שידע שמה שעובד עליך זה מומחה מרשים, הוא פשוט מציג בפניך אחד כזה. ממנו כבר תשתכנע בקלות שכדאי ואפשר להפסיק לעשן. אבל לפני הכל, תמיד, בלי קשר לאיזה מין טיפוס אתה, צריך באמת לרצות להפסיק, ולדעת שזה אפשרי.

שדר הספורט יורם ארבל היה „המעשן הכי כבד שאני מכיר". ארבע קופסאות ביום כמו כלום. בנו של מעשן, התחיל לעשן בגיל 15, „כי זה היה במודה". מקרה קלאסי. כמה פעמים ניסה להפסיק לעשן, ומעולם לא החזיק מעמד יותר מחצי יום. אחרי שנולדו הילדים, „נעשיתי מודע לכך שהם מעשנים יחד איתי ונדרתי שבגיל 40 אפסיק. ביום ההולדת הזה היינו במדריד, צוות שידור משחקי הגביע העולמי. ערכו לכבודי מסיבה אחר הצהריים, קרעתי את הסיגריות, והחזקתי מעמד עד שבע בערב. ממש נעלבתי מעצמי שלא הצלחתי, וגמלה אצלי ההחלטה שאני מפסיק. חצי שנה מאוחר יותר התחדש הקשר שלי עם ידיד נעורים שחי בשוויץ ועושה אקופונקטורה. שאלתי אותו אם הוא יכול לעזור לי להפסיק לעשן, והוא אמר שזה הדבר הכי קל. כשהייתי באירופה נסעתי אליו, עברתי טיפול אחד, הוא שם לי חץ קטן באוזן שנפל אחרי שלושה שבועות, והפסקתי לעשן על המקום".

ארבל „נקי" כבר ארבע שנים, מריח מעשנים ממרחק שני מטר וסובל, ומעריץ כל מי שהתקרב אליו בתקופה שהיה מעשן. „גם אחרי הדיקור הרגשתי שאני רוצה לעשן, אבל בערך באותה מידה כמו שאני רוצה אסקרגו". כשיהיה בן 80, אולי יעשן „בכמות קטנה", כי „זה כבר לא כל כך ישנה", והוא „זוכר שזה נעים".

אבל בינתיים הוא הפסיק.

אורית הראל

תְּפִלַּת הַמְעַשֵּׁן

מי יתן ובני משפחתי, ידידי, הרופא שלי וכל שאר דורשי שלומי – יפסיקו לנדנד לי.

מי יתן ויבינו אותי: אינני טיפש חסר־אופי, אלא יצור פחות או יותר נורמאלי, שמסיבות שמעבר לשליטתו, הזדקק לתמיכה שבעישון.

מי יתן והשיעול וקוצר־הנשימה שמציקים לי, לא יהיו אלא נזלת חולפת בלבד.

מי יתן ויהיה לי האומץ ליהנות מהסיגריה ללא יסודי מצפון.

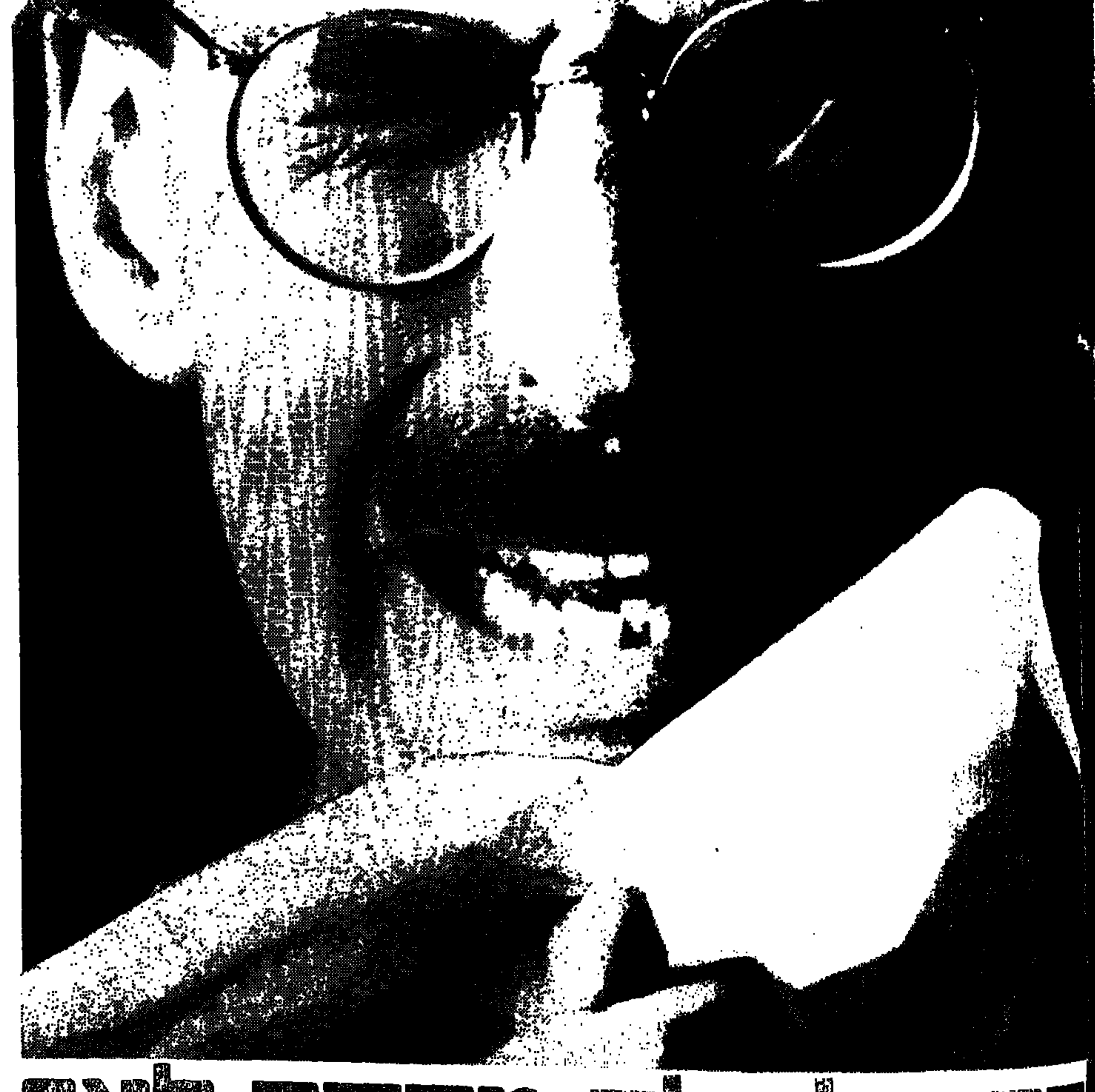
מי יתן ויהיה לי הכוח לחיגמל מבעוד מועד.

מי יתן ויימצא פטנט שיאפשר גמילה קלה וסופית בקרוב בימינו.

מי יתן ואחרי הגמילה הקשה והמוצלחת לא תיפול לבנה על ראשי ברחוב.

אָמֵן סֶלָה

(מתוך „ספר המדליק" מאת דוש בהוצאת „פנורת")

[...]ן שני השטיחים לפני ואחרי: הכל הותחל בניצול אחוותי של פסולת.

קלמן מקיר לקיר

שטיחי הקיר של קלמן שמי נהפכו להיט בקרב שוחרי אמנות בעולם. כמה מהם מקשטים את בתיהם של נשיא רומניה, של אלמנת נשיא מצרים לשעבר, ושל כוכבי קולנוע בהוליווד. בסטודיו הענק שלו בירושלים מצפות לו הזמנות בשני מיליון דולר.

מאת אריה בנדר

צילומים: יצחק אלהרר (סקופ 80)

[...]ך ארוכה עשה הפסל, הצייר ואמן שטיחי הקיר קלמן שמי, בנו של חייט, עד שהגיע לרשת הגלריות היוקרתיות של "סירקל פיין ארט" המציגה את יצירותיו ברחבי ארה"ב. הדרך הזו הובילה אותו מעיר הולדתו מגרווה שלרגלי האנדים אל שרות המלוכה של קיבוץ [...]שת נרוס מדינת ישראל, וכמהלכה זכה בהכרת [...]ות בינלאומית וגם בהצלחה כלכלית. מרשימה [...]קסים מעמיתיו בארץ והתברכו בה.

שטיחי הקיר שלו נהפכו ללהיט בקרב אספנים [...]ורי אמנות ברחבי העולם. כמה מהם מקשטים את בתיהם של נשיא רומניה ניקולאי צ'אושסקו, אלמנת נשיא מצרים לשעבר ג'יהן סאדאת, כוכבת הקולנוע או בנקרופט ומפורסמים רבים אחרים. בארה"ב לבד נמכרו 1,900 שטיחים למוסדות וליחידים. 400 שטיחים, פסלים ותבליטי־קיר רכשו שני בתי מלון גדולים בניגריה. בתשע השנים האחרונות מכר שמי בישראל 2,500 שטיחים המפארים, בין השאר, כתלים באוניברסיטה העברית, בתיאטרון ירושלים, בבית אסיה, בבית אירופה ובבית השלום שערי־צדק. השנה מצפות לו הזמנות בהיקף של כשני מליון דולר.

את עבודותיו החל קלמן ליצור בחדר שהעמיד לרשותו קיבוץ המריה. בשנת 1982 עזב את הקיבוץ "מסיבות אישיות" והמשיך לעבוד בבית־מלאכה קטן באיזור התעשיה גבעת שאול בירושלים, עד ש"נתגלה" לפני כשנה ע"י איש עסקים צעיר ובעל מעוף שהבחין בפוטנציאל הטמון בקיבוצניק לשעבר. מצויד בתיק עבודות של האמן יצא איש העסקים הירושלמי, שמואל כהן, בן 28, למסע בארה"ב וכיתת רגליו בין עשרות גלריות עד שהצליח ליצור קשר עם חברת "סירקל פיין ארט" שבראשה עומד יהודי, ג'ק סלומון, שהתלהב מעבודותיו של האמן הישראלי. אחת מתוצאות ההתקשרות הזו הוא מרכז לאמנויות בשכונת תלפיות בירושלים המשתרע על שטח של 800 מ"ר וכולל סטודיו ענק בו עובדים 25 אנשים, כמו בקרייצוה, אולם הקרנה בו מוקרנים סרטים המציגים מיצירות האמן, משרדים וגלריה גדולה שנפתחה לא מכבר לקהל.

אל שטיחי הקיר או, כפי שהוא מעדיף לכנותם "התמונות הרכות", הגיע קלמן במקרה. "כשגרתי בקיבוץ כרמיה נתקלתי בכמויות עצומות של פסולת טקסטיל ממיפעל השמיכות ושטיחי הרצפה המקומי. החלטתי לנסות לנצל את החומר הזה. פיתחתי שיטה לפיה אפשר לחבר שכבות שונות של אריג בעזרת מכונות ולהגיע לדרך ביטוי חדשה. למעשה, אני יוצר שלו מלבד. תחילה אני מצייר סקיצה גדולה על נייר או בד, ואחר־כך אני בונה לפיה את הציור הרך. לדעתי, טכניקה זו עשירה וחזקה יותר מטכניקות שהיו ידועות עד כה. שלא היו אלא נסיון לאלץ העברת ציור לטכניקה אחרת. השיטה שלי קרובה מאוד לצזור, ולדעתי אף עולה עליו – בתחומים מסוימים – בכמה דרגות, אלא שבמקום צבע אני משתמש בבדים. אני לא משתמש במונח 'שטיח קיר'

(המשך בעמוד 38)

תפוז
30 ליטר מים

עגבניה
4 ליטר מים

תפוח אדמה
10 ליטר מים

מלפפון
14 ליטר מים

אבטיח
200 ליטר מים

פלפל
14 ליטר מים

מילון
160 ליטר מים

אבוקדו
200 ליטר מים

תפוח עץ
22 ליטר מים

בסופו של דבר אתה הוא צרכן המים הגדול ביותר במדינה

לא החקלאות צורכה הרבה מים – אתה הוא שצורך אותם. בכל תפוז שאתה אוכל ובכל כוס חלב שילדך שותה יש הרבה מים – כל המים שהיו דרושים כדי לגדל את התפוז ולהצמיח את הירק שאכלה הפרה החולבת.
האם ידעת שכדי לגדל אבטיח אחד (כן, אבטיח אחד!) זקוק החקלאי ל־200 ליטר מים. ואם תפוח עץ, הפרי הטעים, הבריא והפופולרי, צורך 22 ליטר מים, נסה לחשב כמה מים צורך עץ שלם של תפוחים.

המים שהחקלאות מקבלת – עוברים אליך בסוף הדרך. אם לא ייעשה מה שצריך להיעשות כדי לפתח את מקורות המים בישראל, כדי לאגור את מי שטפונות וכדי לטהר את מי־הקולחים – החקלאים יהיו בצרה צרורה ואתה אתם יחד.
מוכרחים לשנות את סדר־העדיפויות הלאומי.
מוכרחים לפתח את מקורות המים.

אל תתן לחקלאות למות!

החקלאים בישראל

אשכרה מהחיים

בתל־אביב הוא הקסים את במאי הקולנוע פרנקו זפירלי והזכיר לו את מרלון ברנדו מלפני עשרים שנה. אלי שטרית, התחיל מאפס בעיר התחתית, בוגר האוניברסיטה של כלא רמלה ודמון, עכשיו חי חמישה כוכבים בעסקים. תערובת של מציאות ופנטזיה. חצי שנה עושה הרבה כסף, חצי שנה עושה מה שבראש שלו. רוצה לעשות סרט על חייו. הוא אומר שיש גם מפיק שמוכן להשקיע בו מיליון דולר.

מאת בילי מוסקונה־לרמן   צילומים: שמואל רחמני

אלי שיטרית. שש. בחור בן עשרים ושבע, לא יותר לא פחות. בחור יפה, אסור לשכוח. בהקרנה התגיגית של "אותלו" בתל־אביב הכירו לו את הבמאי פרנקו זפירלי. זפירלי התקרב אליו, מיסגר לו את הפנים בשתי כפות הידיים ומלמל „כמו מרלון ברנדו לפני עשרים שנה".

עכשיו, עשר בבוקר בדיוק, יושב מרלון־שטרית עם חבר שלו ומשחקים פוקר־קוביות. אפשר להעביר ככה שעות, הם אומרים. הוא לא בא מהמקום שבאים המלומדים, „אלה של השמנת", כמו שהוא קורא להם. זה שהיום הוא חי חמישה כוכבים – חצי שנה איש עסקים מצליח שעושה את הכסף שלו, הרבה כסף, וחצי שנה כמו צוענֵי שעושה מה שבא לראש שלו – זה סיפור אחר. ואולי בעצם כל הסיפור שלו: הוא לא קרא דוסטויבסקי. קרא מכסימום ריימון ראניון. „אני מאוד רחוק מהתחככות עם אנשים שניקראים קריאטיביים, פסאודו אינטלקטואלים. לא בא מאותו בקיגראונד, לא כמותם, מהשמנת. אני בא אשכרה מהחיים".

הסיפור של החיים שלו מתחיל מאפס ומסתכם בחוסר מחוייבות. לא חייב לאף אחד שום דבר. מה שעושה את היחס בין הפנטזיות למציאות שלו כמעט אחד לאחד. הוא מסוגל להתחיל משפט במלים כמו „הכטתי בה וזלגו לי דמעות", ואחר־כך בשיא הטבעיות לרדת לסלנג של זבל. יודע שבא ממקום נמוך, ולא מצטער על זה. משום האוטנטיות הוא אומר, „אלה שיושבים ומדברים פילוסופיות גבוהות על אמנות לא עברו רבע ממה שאני עברתי".

עכשיו הוא מתגורר בצפון תל־אביב, בית דירות גבוה, מעלית חרישית. דירה מאד רחבה, גדולה, ולהוציא שטיח מקיר אל קיר, ריקה מרהיטים. חלונות

(המשך בעמוד הבא)

אלי שטרית. חבך שלו אומר עליו: „יש לו אחוז מאוך גבוה של הליום בדם. איפה שתשימי אותו – יצוף' ניגיע שלם לחוף".

(המשך מהעמוד הקודם)

זכוכית ענקיים במקום קירות חיצוניים. מבעד לחלון פרוסה תל־אביב עד הים, כולל. בהפסקה שבין הקוביות הוא עומד בקצה האחד, דבוק לקיר, מגלגל בסבלנות מרוכזת שלושה כדורי טניס צהובים. על הקיר הצדדי שעונים אופני ספורט כסופים, תמונה גדולה כחולה של דמות בנוסח מודליאני ומזרון רחב. אלי שיטרית מגלגל כדור אחרי כדור. לא תמיד פוגע אבל בדרך כלל בחיכוך מאוד קרוב למטרה. בין הכדורים קם, עושה סיבוב על האופניים. אחרי המשחקים הוא יושב לכתוב. ההתרחשות המתוארת למעלה יכולה להחשב לגביו כסדר־יום לגמרי נורמלי.

מדובר בבן־אדם שהפנטזיות שלו בגבול הריאליזם. הפנטזיה העכשווית שלו מסתכמת בעשיית סרט. הוא כותב את התסריט. בשבילו זה סוג של הרפתקה חדשה. בוקר אחד התעורר עם השראה והחליט שזהו זה, עכשיו זה הטריפ שלו. אנאלוגיה פשוטה בין התסריט למציאות מביאה למסקנה שהוא בעצם הגיבור הראשי. מין אגו־טריפ. נער בן שלוש עשרה וחצי, אילם, שגדל על רקע ההתרחשויות של מלחמת העולם השניה. „אדם שמנסה להישרד. כל מיני מצבים וכיוונים מוליכים אותו, והוא ניזרק ממעגל למעגל". הצלילים והתחושות לקוחים מנופים שהוא לא מכיר. הוא מוציא אותם מתוכו, „מהחוויות שלי" במלים שלו.

תמונות הילדות הראשונות שורצות עכברים. רחוב הכנסייה בחיפה. העיר התחתית. הוא מחבב במיוחד את ההלוויות הנוצריות שברקע שלהן מצטלצלים פעמונים. שכונה נאפוליטנית באופייה. משפחות שגרות אחת בתוך השנייה. משפחת שיטרית, אבא מרוקני, אמא אלג'ירית, גרה בחדר של ארבעים מטרים רבועים, הורים ושני ילדים. בקצה החדר תנור נפט. בחוץ יורד גשם. אבא מכין אותם למקלחת. המקלחת נמצאת במחסן שבחצר. אבא מפשיט אותו ואת אחותו, עוטף במגבת גדולה, עובר איתם בריצה דרך מסדרון שפתוח לגשם כשהם תלויים לו על הידיים. שיש זכר את קשת האבן הקמורה שקישרה בין הבית למחסן. המחסן חשוך ועמוס גרוטאות. מהתקרה יורד צינור ברזל שבקצהו טוש. אבא מוריד אותם לאדמה, פותח זרם של מים קרים ומסבן במהירות. כבר גומרים, הוא שר להם בעוד הם נוקשים בשיניים. מסביב מתרוצצים עכברים. את האמיצים מהם, אלה שמעזים להתקרב, אבא מבריח בקרש עץ. אמא עומדת בקצה השני של המסדרון וצועקת נו כבר, גמרתם, עוטפת אותם במגבות ומושיבה אותם להתייבש מול תנור הנפט. שיש ,כמה שמתאמץ, לא זוכר שהיה הולך אי־פעם לישון כשהוא לבוש פיג'מה.

התסריט שלו מורכב מסצינות אלימות ורכות. הסצינות הרכות קשורות לנשים. נשים אצלו זו אהבה גדולה, הוא אומר. יש לו גם מודל מועדף, „בנוייה טוב", במלים שלו. רגליים, גוף, חזה, פנים. מאוד יפות בדרך כלל הן הנשים שהוא בונה ממלים. בין הנשים הבנויות טוב לנער האילם מתרחשים מגעים, כל מיני. הכתיבה החזירה אותו לזיכרונות של תענוגות גופניים מרגשים. את הקצה החיוור שלהם הוא מרגיש במגעים שלו היום. זיכרונות שמסתכמים בתמונה חשוכה בצריף של השומר בשכונה החיפאית. הוא היה החבר של הבת של השומר. היא בת ארבע־עשרה, הוא בן שמונה. כשאבא שלה היה חולה, שניהם שמרו במקומו. הם ניכנסים לצריף החשוך, היא מדליקה נר, אחר־כך לוקחת לו את היד ומעבירה אותה לאורך הגוף שלה. הוא זוכר את ההתרגשות. גלים צפופים של עונג מצמרר. גם ההסתבנויות שלו, בצריף המחסן תחת הטוש עם אחותו, נמשכו עד גיל ארבע־עשרה. יום אחד, כשהם עומדים ומסתבנים בהנאה, הגיחה למקלחת פתאום ובמקרה דודה אחת חמורת־סבר שבאה לביקור, הסתכלה בהם מזועזעת וצעקה: איך אתם לא מתביישים. באותו רגע הבינו שהמעמד הזה קשור בבושה ולא חזרו עליו.

„הייתי בן שבע־עשרה וחצי לפני הגיוס וירדתי לנואיבה. היינו יושבים שם כל ערב, שותים, שרים. ערב אחד הגיעה בחורה יפיפיה בלונדינית, קנתה בידה והלכה. הלכתי אחריה. היו לה עיניים מטריפות. כשהחשיך, איבדנו את הדרך, שכבנו על האדמה ונרדמנו. למחרת לקחתי אותה לבית שבניתי מסלעי חול. איגלו קטן וצפוף. היא היתה עיתונאית גרמניה שבאה לכמה חודשים לתפוס ראש. גרנו יחד חצי שנה, בלי אנשים מסביב, בלי עיתונים, שעון, רדיו, שום דבר. בבוקר היינו הולכים שעות לאורך החוף, אוספים צדפים, ובצהרים ישנים על הדיונות הלוהטות.

„אני זוכר את החום של החול. הכל מסביב צהוב. התחברנו פיזית ונפשית. תקופה של נירוונה מוחלטת. היינו חשופים לגמרי אחד לשני. זאת היתה האהבה הראשונה. חזקה. אחרי חצי שנה ההורים שלי שלחו לי מכתב עם צו הגיוס. נפרדנו. מאז לא ראיתי אותה ולא שמעתי עליה. הייתי עשרות פעמים בגרמניה, רציתי לראות אותה, ופחדתי לשבור את הזיכרון. האשה הזאת חוזרת ועולה לי בראש כשאני כותב".

הוא קורא לי סצינה. מתואר פוגרום אכזרי בכפר אירופי קטן. דם, גסיסות, סכינים. גברים אלימים. המקור לאלימות הזאת מתברר מיד. חזרה לביוגרפיה. שיש בן עשרים ושתיים. ערב חג השבועות. הוא יושב בבית שלו בחיפה. שעת בין הערביים. שרוע על כיסא, מעשן. האגו שלו מתרחב עם כל שאיפה. אחרי הצבא ועוד שנתיים של עבודה קשה בבניין אצל הדוד שלו, הוא חתם באותו בוקר על הסכם של שותפות עם הדוד הקבלן. לקחו יחד פרוייקט בנייה ענק. יש לו שלושים פועלים משלו, ציוד, כספים שמתחילים להתגלגל. הוא הגשים חלום קטן. להיות שווה־ערך בעסקים עם הדוד. עוד מעט העולם יהיה מונח לרגליו.

הוא שואף עשן מלוא הריאות. בסיגריה יש חשיש. התרגל לעשן פעם ביום, בלילה, להתכייף לבד. בלי אנשים סביבו וכל המהומה. פתאום מצלצל הטלפון. חבר טוב שלו, אחד מהשלושה שהיו קונים יחד את החומר, שואל אם אפשר לבוא. כעבור רבע שעה צלצול כרלת. שלושה גברתנים בפתח. הוא מרגיש, מתוך הטשטוש האיטי, טפיחות על הכתף. „משטרה", הם אומרים לו, ומבחינתו היה מיותר שאמרו.

התפכחות חדה. „תנו לי רגע להרגע", הוא מבקש, יושב ליד השולחן ודבר ראשון מכבה את הסיגרייה. מרגיש איך הגרוגרת שלו זזה במהירות בלי שתהיה לו שליטה עליה. בולע בקושי רוק ושואל: „מה אתם רוצים?"

„אתה נאשם בסחר בסמים", הם עונים לו. תוך חמש דקות באים קולות של מכשירי־קשר, ניידת, כלבי גישוש. לא היה להם קשה למצא את החומר. הוא אף פעם לא הסתיר שום דבר. את המאה גרם חשיש שמר בבית, פתוח לגמרי, בשקית ליד המיטה. אבל האשמה היא כאמור סחר בסמים. הטענה החיוורת שלו שקנה חומר בשביל שלושה חברים כדי שיחלקו ביניהם, לא תופסת. החברים שלך הלשינו, אמרו לו, כל החוטים סגורים. מהניידת מורידים אותו לבית־המעצר של מיחלק הכילוש. עבר את הלילה לבד, עם המחשבות והעכבר שהתרוצץ בתא. בבוקר שלמחרת, הוא ידע, יגיע אבא שלו.

רקע: אבא־שיטרית הוא שוטר במקצועו. אדם מכובד. מחלק את החבר'ה לטובים ורעים. כשהיה מגיע הביתה עם סיפורים על פושעים, היתה האמא מצטמררת בחרדה ומבקשת שיפסיק. אבל אבא בשלו. „יושבים בבית־סוהר פושעים, אנשים מסריחים", היה אומר ודופק על השולחן בזמן הארוחות המשפחתיות.

עכשיו יושב שטרית־הבן בבית המעצר, ושומע את הצעדים של אבא שלו מתקרבים. רואה את ההבעה הכבדה על הפנים שלו, משפיל עיניים ומתחיל לבכות. אבא עומד מהצד השני של הסורג, ביד אחת מחזיק לו את שתי הידיים, ביד שנייה מלטף את הראש. „יהיה בסדר" הוא ממלמל. שוטר מגיע, מוציא אותו החוצה מהתא. שיש מתקרב אל אבא שלו, נוגעים בידיים, לא נאמרת מלה.

„למה עשית לי את זה", שואל האב, והבן מתחיל לבכות מחדש.

שיש: „באותו רגע הבנתי שכל דבר שאני עושה, לא משנה מה, יכול לפגוע במישהו מאוד חשוב ויקר שחי לידי. שצריך לחשוב על כל פסיעה. שצריכים גם להיות זהירים. יש חוקים. מרגיז אותי להיזכר באיזו נאיביות מטופשת פתחתי לשוטרים את הדלת".

המשפט היה קצר. האשמה נקראה בקול יבש, ענייני. הוא הודה בכל הסעיפים. קיבל חצי שנה בפנים. לבית הכלא הוליכו אותו באזיקים, לא מגולח, בלי שרוכים בנעליים. מסביב היו כל המכרים מהשכונה. סוף לפרוייקט הבניין הענקי ולחלומות. הביזנס התמוטט. הפועלים לא ידעו מה לעשות. השמועה עליו התחילה להתגלגל. קליינטים ביטלו הזמנות. אבא שלו עשה את מכירת החיסול. התחיל למכור בשמו את הטנדר, את ציוד הבניין, את רהיטי המשרד. גם פיטר את הפועלים. כל פריט שנמכר מעמיק את החלל שנפער במקום בו היה פעם החלום. שנתיים סחב שקי מלט עד שהגיע למה שהגיע, והקים עסק בשתי ידיים. עכשיו ההורים שלו צריכים למכור רכוש כדי להחזיר חובות ולפצות אנשים.

הוא נשאר בלי גרוש. אחרי התמוטטות מגדל החלומות המפואר, באה ההתפרקות הנפשית. בכלא רמלה מצא עצמו צמוד במשך שבועיים לאסיר תמהוני שניסה לכבוש את הר־הבית. עכשיו זימום באוזניו מבוקר עד ערב: עם ישראל חי. היכרות ראשונה עם הסביבה. נסיון להסתגלות עם הבטון האפור, המתכת הכבדה, הניאון הלבן המסנוור, האוכל מוגש בקעריות פלסטיק סרוקות, כאלה שהיה אוסף בהן ג'ולות כשהיה בגן. אחרי שבועיים הועבר לכלא דמון על הכרמל. חמישה־עשר איש בתא. אוסף מקרי של רוצחים, גנבים

...כשים שביצעו עבירות תנועה. ערבים ויהודים יחד. ...פוס הזה הכריח אותו ללמוד התנהגויות שקשורות ...הישרדות.

שיש: „כשמגיע האוכל כולם קופצים, נרחפים. ...דתי לחטוף. אם אתה לא חוטף אתה נישאר רעב. ...כלים בעמידה, עם רגל אחת על הכסא. מסמנים ...שלות דימיוניים סביב הצלחת. מציצים כל הזמן ...לצדדים. הגוף מתוח, נכון לכל התרחשות. חשרנים ...של חיות. לא התעמקתי בהתנהגות שלי, איך לעשות ...ב. לא הקדשתי מחשבה לכל מעשה. עשיתי הכל ...ספונטנית, כמו שבא לי, כי רציתי להישאר חי.

„היה שם גרוזיני אחד עם עין של זכוכית ...אתרגז על זה שאני קורא ספרים ומנסח מכתבים ...לילים. היה מתחשבן כזה, סטייל פיקח. התעצבן על ...השפה הלמדנית שלי. קרא לי יום אחד כשכולם בתא ...ואמר לי: אתה סתם מניאק, אתה. מה העניין שלך ...לתת עוד לאנשים. אני מתעלם, ואז הוא נותן דחיפה ...נשף וסטירה קטנה. כחוקים של המשחק בבית הסוהר ...ד אשר קרב. כולם מסביב מסתדרים בעמדת צפייה. ...פ שר לא מתערב. אני אומר לה: תעזוב אותך מריב. ...זה מתחם. כבר אסור לו לסגת. הוא חייב להמשיך ...קבישוף מכות, אקשן, אגרופים, פעם ראשונה ...בהתחפתי. לא היה רע. לא יצאתי חלש. מאז היה ...שקט.

תמונות אחרות מהכלא: „המיטות בלי מזרונים. התיקרה מלאה כיתמי דם של יתושים. העכברים היו מכרים וותיקים. המקלחת היתה מקום פורקן של כולם. מקום שאתה יכול להיות בו כמה דקות לבד, מנותק מכולם. יום אחד הסתטי את הוילון וראיתי בפנים שני ערבים מזדיינים. נשאר לי טעם של גועל מהמראה הזה".

„כשהשתחררתי, אף אחד לא חיכה לי. צעדתי החוצה לבד. נתנו לי ללכת שעה יותר מוקדם. התרחקתי מהחושך לאור. עליתי בכביש ונשבעתי לעצמי: אני לשם לא חוזר. החלטתי: אני עם החיים שלי עושה בדיוק מה שרוצה בלי לפגוע באחרים. המלה הכי חשובה היתה חופש. לא להשתעבד לשום דבר. לעבוד בעבודה שאוהב. להינות. להיות בלתי־תלוי. נשבעתי שאלה יהיו העקרונות הכי חזקים שלי בחיים. הרגשתי חזק, מסוגל לכל דבר. עם כוחות להתחיל הכל מחדש".

הפעולה הראשונה אחרי הכלא היתה סלקציה חריפה בחברים. אלו שהלשינו למשטרה נשבעו שפעלו תחת לחץ. „אני בחיים לא הייתי מלשין על חבר", הוא אומר. לווה אלף דולר וירד לתל־אביב. השקיע את הכסף בחברה לשידורי טלוויזיה בכבלים "ערוצי וידאו" שנתנה שירותים בקרית־גת. בשבילו זה היה כמו בסוף העולם.

אבל הוא הרוויח שם הרבה כסף. ברגע שמשרד התקשורת והמשטרה החלו להתלבש על מפעילי התחנות, הוא התקפל ועזב. את הרווחים השקיע בפרוייקטים של עיצוב. בלי ללמוד, רק עם טעם טוב וידיים טובות עיצב את "בית התקליט" בתל אביב, ואחרי־כן עוד מפעלים וגם פאבים. כאן הציעו לו להיכנס לביזנס של חיי הלילה. שותפות תמורת העיצוב של פאב "רידינג". הכניסה לחיי הלילה היתה, כמו כל ההתרחשויות האחרות בחייו, משהו חדש שמלווה בסקרנות. "רידינג" היה גימיק חדש בנוף התל־אביבי. בגישה, בצורה ובעניין. הם למשל היו הראשונים שהכניסו לפאב מכונות מישחק.

שיש: „לקח לי מעט זמן להבין שהעניין הזה שנקרא חיי־לילה, זה עניין מסריח. אתה יושב כל הלילה ליד הבר, שותה טקילה, משתכר. מגיע בארבע בבוקר הביתה עם חבילה של כסף. מתעורר בעשר בבוקר, ורץ עם עיניים אדומות לבנק להפקיד את הכסף. מסתובב עד אחרי הלילה בלי לעשות שום דבר. בזבוז זמן מוחלט. הבקבוק של הטקילה נתן את האיתות הארום. אחרי חורש לא הספיק לי בקבוק אחד. הייתי צריך להתחיל את השני. הבנתי שצריך לעזוב ומהר".

התחיל לעשות עסקים. כל מיני. גילגול כספים. לא אוהב לדבר על זה. חי קצת בלונדון, קצת באמסטרדם. תקופה הרווית, תקופה נח. מנוחה לגביו היא מושג שמתורגם לבטלה. במלים שלו: "התפננות", "סטלבט". אשה שמאוד אהב לא הצליחה להתרגל לאורח החיים הזה. רצתה מסגרת וביטחון. החופש שלו היה חזק מהכל. לא ויתר עליו. היום הוא לבד. „ההסתכלות של הסביבה על אורח החיים שלי מאוד מוזרה. אדם כמוני שמחליט לא להיתפס להתנהגויות שיגרתיות, לנורמות, מקבל תגובות שליליות. בתקופות שאני עובד כולם מסביב חביבים. כשאני יושב בבית או מסתובב, ויוצא לי להגיד משהו כמו: אני עכשיו לא עובד – ברור לי שהמשפט הזה לא יעבור".

וזה מה שהוא עושה – או לא עושה – עכשיו. לקח חצי שנה חופש מהחיים לכתוב את הסרט שלו, ורץ בעולם אחרי מזג־אוויר חורפי, אפרורי. הוא יושב בבתי־מלון אנונימיים בבריסל או בלונדון, תופס ראש וכותב. הוא שממן לעצמו את הפנטזיה. הכתיבה של התסריט הזה עולה לו אלפי דולרים. „המון כסף", הוא אומר, „כרטיסי הטיסה, המיסים, המלונות, הארוחות. כל פרוטה שהרווחתי אני משקיע בעצמי". באמירה הזאת מקופל אורח מחשבה של אדם שהכסף בעבורו זה לא דבר שצונח ונעלם בקלות. הרבה עסקים עשה בחיים שלו. לקח ריסקים. הרוויח וגם נפל. יש לו כללים: לבורסה, למשל, הוא לא מתקרב. גם לא מתעסק בעניינים של תיווך. לא אוהב להעביר מיד ליד. כן הולך על עסקים שיש בהם חירוש; פטנט. סוג של סיפוק שקשור בהסתכנות.

אלי שיטרית נותן לחיים להתגלגל, עכשיו הוא עוצר רק איפה שמתחיל להיות מסוכן. סכנה בשבילו זה לא נפילה כספית. בכלל, כשמתחילים לדבר איתו על כסף הוא נעשה זהיר, עושה חישובים. אצלו הסכנה מסתכמת בשיעבוד, בריתוק למקום אחד. והוא רוצה להיות אחד כזה שיכול מחר, בכל רגע, לקחת את המגפיים והמעיל שלו ולברוח. הוא מסוגל לחיות בכל מקום בעולם. אולי יש לו קצת סנטימנטים לנופים של הארץ, אבל שום דבר מעבר לזה. מורעות פוליטית נראית לו כמו בדיחה טובה. שומע את השאלה ולא מפסיק לצחוק.

חבר שלו שמסתכל עליו מהצד ושומע את המונולוגים, צוחק. המבט שלו על אלי שטרית מסתכם במשפט הבא: „שיש, יש לו כוח הישרדות. אחוז מאוד גבוה של הליום בדם. הבנאדם הזה איפה שתשימי אותו יצוף ויגיע שלם לחוף". בחורש הבא הוא צף בלוס־אנג'לס, בהוליווד. הוא אומר שיש מפיק רציני שמתעניין בסיפור שלו. מוכן להשקיע מיליון דולר בסרט שהוא כותב. אז אחרי שהצליח בתל־אביב להקסים את זפירלי ולהזכיר לו את מרלון ברנדו מלפני עשרים שנה, אולי אפילו יתנו לו לשחק את עצמו. בלי הרבה משחק. להופיע כמו שהוא מרגיש את עצמו, אשכרה מהחיים. ■

משהו

למה, לעזאזל, בכל פעם שמיפלס הכינרת עולה, חייב לרדת גשם?

„גם את זה אני רוצה"

הטלוויזיה החד־ערוצית הישראלית, שיכלול ...שן לכם מושג כמה עלינו להיות גאים בו, ...עת להתקלקל בקרוב ולהיהפך לדו־ערוצית.

...קור מפתחים המפתחים במרץ ובעורניה את ...קחן השני, שיכיל שידורי פירסומת, אני חייב ...זהיר אתכם מראש מפני המשפט „גם את זה ...ני רוצה", שתשמעו בקרוב מפיות ילדיכם ...קפים עד שלושים־ושמונה פעמים ביום שקט.

...לי יש ילד בן חמש, ובטלוויזיה האיטלקית ...שודרים פירסומות של צעצועים חדשים, ...יוחד בשביל ילדים בני חמש.

...למשל, רואים שם בובה מתוקה עם שיער ...ת, שיודעת לקום ולעמוד לבד. „גם את זה אני ...רוצה" אומר הילד מיד עם תחילת סרטון ...שטמה. אחרי־כן רואים מכונית עם עשרות ...גלגלים, שמטפסת על בתים ועל הרים בקלות ...של נערים המצויירים. „גם את זה אני רוצה", ...ם צועק מן המקום שבו הוא תקוע מול המסך.

...אחרי־כן רואים חתול שאם קוראים לו הוא ...ת „גם את זה אני רוצה", אני שומע, ועור הכיון: ...ששון שעוזר אחריך על כל משפט שאתה אומר ...(„גם את זה אני רוצה"), מכוניות שמתנגשות וכל ...החלקים שלהן עפים לכל הרוחות בשעת ...התנגשות („גם את זה אני רוצה"), רובוט ...שהופך למטוס („גם את זה אני רוצה"), הבגדים ...החדשים של ברבי לדיסקוטק („גם את זה אני ...רוצה") וכל מיני רובוטים, וכאן גם אני מצטרף ...ואומר: „גם את זה אני רוצה".

...עוד מלה על הרובוטים. אלה הם ...רובוטים־צעצוע שמצריכים פיתוח נוסף.

רובוטים־תינוקות עדיין, אבל אני מביט בהם באהבה, ומחכה שיגדלו ויגיעו לעתיד שאני מחכה לו בכליון עיניים: רובוטים אמיתיים, שיחזירו סוף־סוף את העבדות לעולם.

בינתיים הם רובוטים־צעצוע, כאמור, והילד יכול לכוון אותם בעזרת שלט־רחוק ולהריץ אותם להביא לו כל מיני דברים ולשגע אותם כאוות נפשו.

בזהירות. אם לוחצים על יותר מדי כפתורים לא נכונים, ואם משגעים אותם יותר מדי, יכול, כמובן, לקרות דבר פחות נעים:

...ינת השלולית

...שיעורים משעממים הולידו כמה מן ...הקטנים המצויינים ביותר שקיבלתי. כך כותבת ...לנו אילה – החותמת גם „שמיניסטית ...מתסכלת" – מתוך שיעור פיסיקה מרורים:

...בשלולית אחת חי נסיך. לא טעות – נסיך. ...נסיך אמיתי, made in fairyland, ...ששונות שונות העדיף להתפלש בבוץ מאשר ...בארמון. אבל מה, לא היתה לו נסיכה, והוא היה ...מטורח.

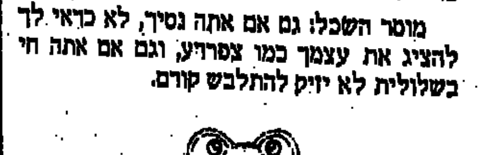
...יום אחד חלפה לה שמועה בשלולית שנסיכה ...עוברת בין השלוליות ומנשקת צפרדעים ...כי חשקה נפשה בנסיך. הנסיך התרגש, כי ...אובייקטיווי לחלוטין, היה לו הסיכוי ...ביותר לזכות בנסיכה. הרי הוא כבר היה ...על־אמת. ובכן, ציחצח את הכתר, הסתרק, ...

...אחד הגיעה לשם הנסיכה. הוא ניגש ...מאושר, בחיוך, בדיוק אחרי שנישקה את

הצפרדע החמישי שלה לאותו יום והיתה די מרוכאת.

„חי נסיכה, מחפשת מישהו?", הוא אמר. היא הסתובבה, סקרה אותו במבט קצר ונדהם, ומיד ברחה משם בצריחות.

מוסר השכל: גם אם אתה נסיך, לא כדאי לך להציג את עצמך כמו צפרדע, וגם אם אתה חי בשלולית לא יזיק להתלבש קורם.

...יס מוסר

ישראל שוב הגיעה רק למקום הד37 (מתוך 38) בתחרות המדינה המוסרית ביותר בעולם.

הדבר נראה מוזר מעט, כשחושבים על זה. מפני שאנחנו המדינה היחידה בעולם שמשתתפת בתחרות הזו.

בעד שיחות עם אש"ף

לא מבין את הרעש שקם בגלל הנסיעה לשיחות עם אש"ף ברומניה. שיחות עם אש"ף הן דבר חיובי, ואם יש חוק נגד זה, אז מה? יש חוקים נגד הרבה דברים טובים, ובכל זאת עושים אותם, וכצדק.

תמיד הייתי, ותמיד אהיה, בעד שיחות עם אש"ף. למה שלא נדבר איתם? ניפגש, נקשיב להם ונשמע את אשר על ליבם. ונאמר להם, בבוא תורנו, את אשר על ליבנו וכמותנו: שישראל היא הארץ שאנו מתכוונים לעשות לארץ היהודים. לנו יש זכות על הארץ הזו, ולהם יש ברירה. ובצד הזכות, נאמר להם, יש לנו כוח צבאי שאי־אפשר להתווכח איתו, ואם מתווכחים זה כואב מאוד. הייתי גם מזכיר להם את הנשק שואנונו סיפר עליו.

אני אישית, אם הייתי משוחח איתם, הייתי מבקש מהם לוותר, לטובתם, על הרעיונות שאין להעלות על הדעת, להקים מדינה ערבית בשטחי ארץ־ישראל. אם מדברים איתם בכנות צריך גם לומר להם בבירור איזה עונשים קשים הם עלולים לחטוף מאיתנו אם ימשיכו בדרך הזו, וכמה אמהות פלשתינאיות יהיו שכולות לחינם אם הם לא יתחילו לחשוב על שלום ועל חיי שלווה בעשרים ושתיים המדינות שלהם.

צריך לדבר. פשוט צריך לדבר איתם. ואז, אולי, יגיע השלום.

אבל אם מישהו נסע לרומניה לא כדי לדבר, אלא כדי לוותר, לא כדי לשוחח, אלא כדי להתמרח, אז הוא עשה מעשה אידיוטי, מסוכן, מביש, וגם לא חוקי.

הנשק הסודי

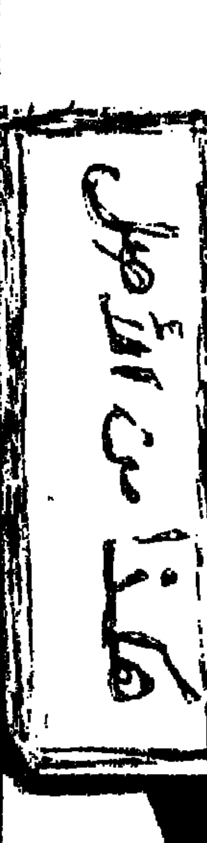
צריך להיות אוויל או מתאבד או, גרוע משניהם – אוויל שמתאבד בלי לדעת שהוא מתאבד, כדי לא להבחין בשימוש שעושים הערבים בדמוקרטיה הישראלית כדי להלחם בה ולהחריב אותה.

מה שמביא אותי למחשבה המשעשעת עד מאוד, למי שאוהב שעשועים כאלה:

פעם הנשק הסודי של היהודים היו הערבים. היום הנשק הסודי של הערבים הם היהודים.

ועם המזל שלהם, הם קיבלו נשק יותר טוב מאיתנו.

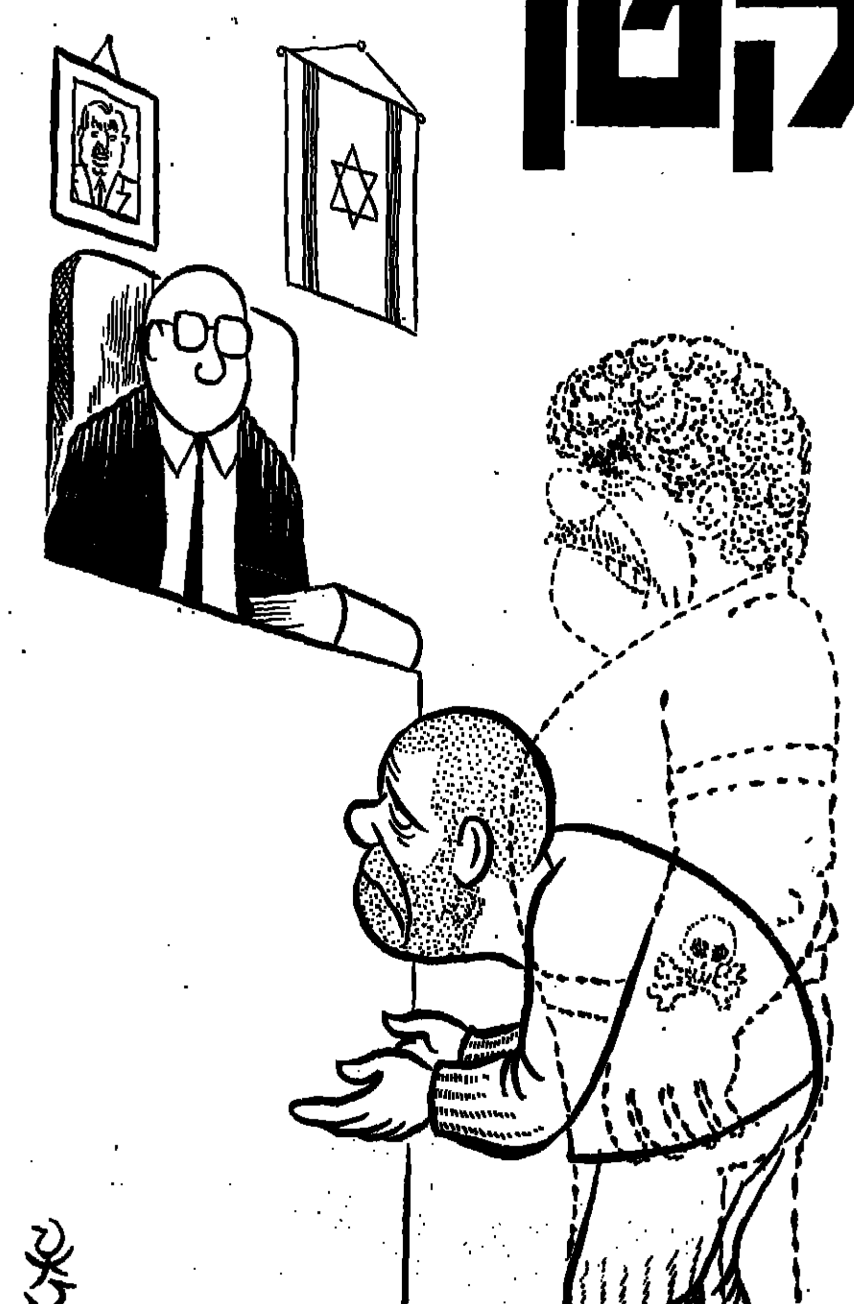
מאיר עוזיאל

בג"ץ קטן

מאת מנחם תלמי

הבג"ץ הגדול יושב בירושלים ועוסק בנושאים הרי־גורל. את הבג"ץ הקטן מכירים מי שיושבים מאחורי הסורגים וקשה להם ללכת אל הצדק הגדול שבבירה. אז הצדק בא אליהם, אחת לחודש, שומע עתירות, פותר בעיות, שומר על זכויותיהם החוקיות של מי שלא שמרו על זכויות האחרים. כאן לובש הפשע פנים חדשות. הרוצח נראה פתאום כאדם שבור ששיניו נושרות והוא מבקש שיטפלו בהן. האנס האכזרי - גבר קטן וחולה הזקוק לטיפול רפואי. הבג"ץ הקטן ידאג לכך שיקבל אותו.

אנחנו מחכים לבג"ץ הקטן. לנו טוב. אנחנו מחכים לו בחוץ. חמישה־עשר, אולי עשרים אחרים מחכים לו בפנים. מעבר לחומות, לגדרות, לשערי הברזל. אנחנו נראה את הבג"ץ הקטן ונחזור לביתנו. הם יחזרו לתאיהם.

אחד אחד הם נכנסים לבקש צדק, לדרוש זכויות — כל אלה שבחוץ מפירים את כל כללי הצדק, שנוטלים בכוח זכויות אלמנטריות מאחרים. כאן החוק שאצבעותיו נראות דקות ורופסות, וכאן יבואו הסמים הקשים, הנראה כמורה שאינו בקיא בהוויות העולם

(המשך מהעמוד הקודם)

הפליליים, מי שבזכרונו נרשמו כותרות פשיעה ושמותיהם של עבריינים – מיצער השמות והחדשות של פעם יעבור כאן לפניו. לא משהו רחוק ומופשט. בני אדם. בשר ודם. חיים, נושמים, מדברים, על פי רוב אינם נראים חריגים ולא אימתניים כפי שנצטיירו בדימיון.

מי שחנק או דקר למוות חבר־אסיר בכלא במסגרת חיסול חשבונות – הוא, פתאום, בסך־הכל, אדם שבור ששיניו נושרות, שהסמים עשו שמות בבריאותו. לא דמות מפחידה של „מחסל". בלי מבטי רצח בעיניים. מי שהעלה קטינה למכוניתו, כלא אותה במקום כלשהו ואנס אותה באכזריות – מתגלה כאן, מולך, כגבר קטן, חולה כרוני, הזקוק לטיפול רפואי, לארדווקא נפשי, רחוק מתדמיתו של העבריין האלים.

אגפי-עצורים

כלא איילון. כדי לחדור פנימה ואינך שפוט, אתה חייב לעבור רצף מבואות ומסדרונות ושערים נעולים. (צילום: ראובן קסטרו).

אחד אחד הם נכנסים לבקש צדק, לדרוש זכויות – כל אלה שבחוץ מפירים באורח קבוע את כל כללי הצדק, שנוטלים בכוח זכויות אלמנטריות מאחרים. ואם יוכח שתביעתם צודקת, הם יקבלו מבית־הדין הזה כל מה שמגיע להם על פי החוק, ותהיה ההיסטוריה הפלילית שלהם אשר תהיה. הם עוברים כאן אחד אחד. אלמונים וידועי־שם. כאן החונק שאצבעותיו נראות רקות ורופסות, וכאן יבואן הסמים הקשים, הנראה כמורה דרדקים שלא בקיא בהוויות העולם הזה.

הדלת נפתחת. אסיר וסוהרו נכנסים. האסיר הוא א.ש., סטודנט. שפוט לשנתיים על סחר בסמים. עתירתו: לצוות על שלטונות בית־הכלא שיניחו לו לגדל את שיערו כרצונו, שלא יאלצו אותו להסתפר. התערבותם באורך השיער, כך הוא מצהיר, היא רמיסת זכויות הפרט. אבל יחד עם זאת, כאן, בעומדו בפני הבג"ץ הקטן, פתאום הוא מבקש לבטל את עתירתו. למה? ככה. ובכל זאת למה? משום שנרמז כי בעקבות עתירתו, שלטונות הכלא יתנכלו לו. הוא יודע מה שהוא אומר, כך האסיר טוען נחרצות. השופט בן־שלמה מכתיב למתמחה שלו: זכותו של עותר לחזור בו מעתירתו, אולם הנימוקים שהשמיע חמורים בעיני. אני מורה, איפוא, שהעניין ייחקר ביסודיות, כדי לדעת האם באמת מופעלים לחצים על אסיר שלא יעתור.

כל השאר עותרים, ללא חשש מפני „נקמת" שלטונות הכלא. אינם מזכירים אפשרות כזו.

ד.א., נרקומן אלים המרצה חמש שנות מאסר, עותר על אי מתן חופשות. גב' מיקה תמיר, מהירה, עניינית, בקיאה בחומר, מודיעה לשופט שאכן כן, מן העותר נשללה זכות החופשות וזאת לאור התנגדות המשטרה.

א.ג. שפוט למאסר עולם על רצח בכוונה תחילה. מבקש לעבור לכלא אחר בו יוכל לעבוד עבודה יצרנית, להרוויח כסף ולשלוח אותו למשפחתו הנזקקת. בשם שרות בתי הסוהר מודיעים לשופט ומאששים את הטענה במיסמכים, כי־העותר הוא חולה לב שעבר כבר כמה התקפים; בבית הכלא אליו הוא מבקש לעבור, אין מיתקנים רפואיים שיענו על צרכיו במקרה חרום.

א.ע., תושב עזה, שפוט ל־11 שנות מאסר, עותר על שלא מאפשרים לו להשתתף בחתונה משפחתית. המשטרה מתנגדת. בפעם האחרונה כשניתנה לו חופשה בהתאם לנוהלים המקובלים, תקף יצאנית, חבל בגופה, תקף שוטרים, לא חזר לכלא. זה היה עניין של כבוד־המשפחה, מסביר העותר לשופט. השופט ממליץ שהבקשה והעניין יישקלו שוב על ידי השלטונות, שמא בכל זאת תמצא דרך לאפשר לו להשתתף בשמחה המשפחתית מבלי לסכן את שלום הציבור.

כשמגיעה ערימת תיקי העותרים למחצית קיבולה, מוכרזת הפסקה קצרה. "הזונגרי היפה", למי שמכיר קצת את הכותרות הפליליות, מביא קפה וכריכים. מתברר כי הוא אשר על המטבח הקומתי. בתצלומים שפורסמו בזמנו הוא נראה גבוה ורחב־כתפיים יותר. יופיו אינו מדהים. אך יש בו משהו. דמות ידועה אחרת מכותרות התמול־שלשום תסייע לו לאחר מכן בפינוי השולחן ורחיצת הכלים. כולם כאן „סיפורים" מוכרים פחות או יותר.

אחר כך מכניסים את ה.ק., גם הוא סטודנט. שפוט לשש שנים על יבוא סמים קשים. שלטונות הכלא מאפשרים לו לצאת ללימודים באוניברסיטה הפתוחה. הוא מבקש מהשופט שיורה להאריך את שעות השהייה שלו בחוץ, מפני שהנסיעה באוטובוסים אל כיתת הלימוד ובחזרה לכלא גוזלת ממנו חלק ניכר מקיצבת השעות היומיות.

ע.מ., עבריין ותיק שצבר כבר מלאי נכבד של שנות־כלא, דורש התקנת שיניים תותבות במקום שיניו שנשרו עד אחת. זו זכותו על פי החוק. לשרות בתי הסוהר תקציב מיוחד לצרכים כאלה. המדינה חייבת לו את זה, מודיע האסיר. אכן כן, זו זכותו. המדינה, על פי החוק או התקנות, חייבת לטפל בלסתותיו. התחילו במלאכה, בדקו ומדדו, ופתאום הפסיקו. הודיעו לו כי לא ימשיכו. נציגת היועץ המשפטי מסבירה לשופט: בעוד כחודש עומד העותר לסיים את ריצוי העונש ולהשלח לחופשי. כדי לחדש את מערכת שיניו זקוקה המרפאה לשלושה חודשים לפחות. אחר כך, כשיוצא האסיר, מסביר קצין השב"ס כי העותר „הרבה יותר ותיק ממני בכלא הזה". לדעתו, כל הסיכויים שהוא לא ישהה זמן רב בחוץ ויחזור הנה. או אז יהיה מספיק זמן לטפל בשיניו. על חשבון המדינה, כמובן.

ע.מ., עבריין ותיק שצבר מלאי נכבד של שנות־כלא, דורש התקנת שיניים תותבות במקום שיניו שנשרו. זו זכותו על פי החוק. המדינה חייבת לו.את זה, מודיע האסיר. אכן כן, זו זכותו. המדינה, על פי החוק או התקנות, חייבת לטפל בלסתותיו.

בין דורשי הצדק והזכויות נימנה גם ז. כשנולדה בתו, לפני שנתיים וחצי, כבר ישב בכלא. איפשרו לו לראות אותה פעם אחת בלבד, לשעה קצרה. מאז, כל בקשותיו לחופשה כדי לראות את בתו נשבות ריקם. הוא מבקש מהשופט כי יורה להעניק לו את החופשות המקובלות, „למען הילדה שלא ראתה ולא מכירה את אביה." מציגים בפני השופט את התנגדות המשטרה. לדעתה, העותר מהווה סכנה לציבור. ז. מרצה עונש על אינוס קטינה, סחר בסמים, שבועת שקר, תקיפה, איומים. ועדיין עומדות ותלויות נגדו האשמות נוספות, כמו התחזות לחייל, זיוף, הצתה, גניבה, שימוש ברכב בלי רשות הבעלים ועוד.

הלאה. א.ח. מבקש לצאת ממאסר סגור שנועד להגן עליו מפני נקמת אסירים. בזמנו נדון לארבע שנות מאסר על עבירות סמים. במהלך המאסר היה מעורב בקטטה שבה קיפח אסיר את חייו. א.ח. מואשם בהריגתו. הועבר לכלא אחר, כדי למנוע חיסול חשבונות, והוכנס למאסר־מגן כדי לסכל אפשרות ש"שליחים" יבצעו את הנקמה בעבור חבריהם. א.ח. טוען כי הוא בטוח שאיש אינו מתכוון לפגוע בו לרעה, והוא מוכן להוריד כל אחריות משלטונות הכלא לשלומו אם יעבירו אותו לאגף רגיל. נציגת היועץ המשפטי מסבירה כי שלטונות הכלא אחראים לשלומו ולחייו של האסיר, ושום חתימה שלו לא תפטור את השלטונות מאחריות כזו. העתירה נדחית.

עוד מעט יסתיים מצעד העותרים. בעוד כחודש ישוב לכאן הבג"ץ הקטן לעשות צדק לאלה שלא עשו צדק לאחרים, לשמור על זכויותיהם האלמנטריות של אלה שפגעו בלא נקיפת מצפון בזכויות היסוד של אחרים. השופט יהושע בן־שלמה ישמע אותם בסבר קשוב ונינוח, בהרבה סבלנות והבנה, ואם ימצא כי זכות כלשהי קופחה, ישיב אותה לאסיר המקופח, מבלי להתחשב בעוונו של תיק ההרשעות שלפניו, מבלי לשקול את חומרת העבירות עליהן נשפט.

יום ששי בצהריים. הבג"ץ הקטן חוזר הביתה. זמזמי דלתות הפלדה מצרצרים, הדלתות נפערות לרגע קט ונחבטות שוב בנקישה עמומה. שער אחרון. אנחנו בחוץ.

פתאום יש לה צילצול נפלא, למלה הזו: בחוץ! ■

קלמן מקיר לקיר

(המשך מעמוד 27)
ומעדיף לומר 'תמונה רכה', מכיוון ששטיח הוא יצור דל מאוד. בעולם האמנות אנו מכירים את הציור, הפיסול, אמנות הקרמיקה – וזהו. כל השאר הם יצורי כלאיים. השיטה שלי היא מימד נוסף לאמנויות הידועות ומאפשרת לתת להן ביטוי חדש, ספונטני, רענן ובלתי־אמצעי שמאוד מתאים לאופי שלי. אני שונא עבודות גיאומטריות ושונא נוסחאות למיניהן. המשחק שלי עם הבדים והתצורות שאני יוצר מהם מאוד פרוע, ומאפשר לי חופש ביטוי".

את העבודה ה"שחורה" מבצעים כמה אמנים צעירים. הם רוכנים זה ליד זה על ריצפת הבטון הגדולה כשמול עיניהם הסקיצה שצייר קלמן, לפיה הם מניחים פיסות בד צבעוניות זו על גבי זו, מחברים חיבור ראשוני בסיכות ויוצרים קולאז' צבעוני מרהיב. קלמן מעניק ליצירה את "המגע האחרון". אחריכן עוברת היצירה תהליך עיבוד במיפעל שבקיבוץ כרמיה, מוחזרת לסטודיו ורק אז חותם עליה קלמן את שמו.

הוא אינו אוהב כשמתייחסים אליו כאל "תעשיין שטיחים" ומשווים את הסטודיו שלו לקו יצור של בית־חרושת. "אם צייר עומד ומצייר תמונה ולידו עומדים עשרה ציירים נוספים ומציירים כמוהו, זה קו יצור? כל תמונה רכה שיוצאת מתחת ידינו היא יצירה מקורית וחד־פעמית. היא האוריגינל, ואין לה חיקויים. לכל היותר אפשר ליצור אחרי־כן ואריציות שונות על אותו נושא, אבל אף אחת מהן לא תהיה זהה לקודמתה, כפי שפורטרט שאותו מצייר צייר אחד פעמיים לא יהיה דומה לקודמו. פאבלו פיקסו הספיק בימי חייו ליצור אלפי יצירות. האם יאמר מישהו שהוא 'תעשיין אמנות'? רק אם אתה נעדר כל חוש לאמנות ומייצר זבל, אתה עלול להיהפך לתעשיין. לדעתי, הכמות אינה פוגעת באיכות האמנותית. הפסל הנרי מור פיזר בעולם עשרות ומאות פסלים. אתה חושב שהוא עשה את כולם במו ידיו? הוא בנה מודלים קטנים שלפיהם בנו אחרים את הפסלים הגדולים. מיכאל אנג'לו צייר הכל בעצמו? חלק מן המלאכה עשו אסיסטנטים שלו. אני לא רואה בזה כל פסול. להיפך. אני מפרנס עשרה אמנים צעירים שכל אחד תורם ליצירה מכשרונו ומיכולתו".

קלמן שמי מתכונן שטיח: הוא והבוהמה לא הולכים יחד.

יום, כשבאמתחתו חוזה התקשרות עם רשת גלריות אמריקנית גדולה, חייב קלמן לעמוד בלוח זמנים של יצור ושיווק ולהוציא בפרק־זמן נתון מספר רב של יצירות. "אני לא מפחד מכך שאנשים יאמרו שאני ממסחר אמנות. הדבר היחידי שמנחה אותי בעבודה הוא לעשות את הדבר הכי טוב והכי אמנותי, גם אם אנשים לא יקנו אותו. אני לא מתכוון למסחר את עבודתי במובן של הליכה לפי טעמי השוק. מסחור קשור לחוסר מוסריות, לא לאמנות. הייתי חניך השומר הצעיר וחבר קיבוץ מתוך הזדהות ולהט אידיאולוגי. הצד המוסרי היה תמיד הצד החשוב ביותר בחיי. מסחור אמנות גובל בשחיתות, ואני לא אוהב להיות מושחת. אני מייצר בערך כמאה תמונות רכות בחודש. כל אחת נמכרת בכ־2500 דולר. נכון שאני מרוויח מזה לא רע, אבל אני גם מנסה להגיע לאנשים שהכי מבינים את האמנות שלי. כדי להצליח אני צריך להיות טוב ונקי וחזק. אם אלך לפי טעם הקהל, מהר מאוד אמצא עצמי למטה, מוכר גובלנים בתחנה המרכזית. למרות ההצלחה הכלכלית, תוצאה של התחברות עם גורם עסקי, אני עושה היום יותר טוב ממה שעשיתי לפני עשר שנים, ועוד עשר שנים אעשה טוב יותר ממה שאני עושה היום".

קלמן שמי מאמין שבהצלחה אין כל רע: "משום מה אנשים חושבים שאמן טוב ואמיתי הוא אחד שסובל, שאין לו גרוש על התחת, שיצירותיו נמכרות בכסף רב רק לאחר מותו. והרי אתה יכול להיות אמן יוצא מן הכלל, אלא שאיש לא יכיר אותך ותישאר אלמוני כל חייך. בשלב מסויים הגעתי למסקנה שבישראל – אם אתה רוצה להתפרנס מאמנות – קשה לך לעשות זאת לבד. אמן אינו יכול להתעסק כל היום עם לקוחות, המחאות, בנקים, כספים, לרוץ לשלם חשמל, להזמין חומרים. חיפשתי דרך לצאת מכל זה, ועליתי על מכרה זהב, השותף שלי – מולי. ומה שמולי הצליח לעשות בתקופה קצרה גובל במדע בדיוני. הוא הצליח לחדור לשוק האמריקני, לארגן תערוכות בגלריות הכי יוקרתיות ויקרות".

"ההסדר שלנו אומר שמולי עוסק בצד המינהלי, ואני נשאר אמן נטו. אני לא מתערב בביזנס והוא לא מתערב באמנות. אמן הוא כמו כל אדם אחר. כשאתה צעיר אתה תפרן. בגיל 30 אתה מתחיל להסתדר, בגיל 40 כבר יש לך רכוש. גם אני עובר את התהליך הזה. היום אני מרגיש שהאמנות שלי מזוקקת דיה כדי שאוכל לצאת איתה החוצה ולמכור אותה לעולם".

הוא בטוח שההצלחה לא תסחרר את ראשו: "אני לא רוצה להיות עבד של אף אחד, חוץ מאשתי אפרת ומהאמנות שלי. ליד ההצלחה תמיד צומחים גידולי־פרא של עשב רע, של שחיתות ואיבוד אמות־המידה. אבל כמה אמנים בארץ יכולים – כמוני – לקום ולומר שהם מתפרנסים מאמנות ונותנים פרנסה לאמנים אחרים"?

קלמן שמי אינו בן טיפוחיו של הממסד האמנותי בארץ וגם קשריו עם קהילת האמנים מצומצמים ביותר. "אני לא בטוח שההכרה מצד הממסד האמנותי חשובה לעשיה האמנותית. בארץ אתה צריך לעבור שבעה מדורי גיהנום על מנת שיכירו בך. אני חי טוב עם עצמי גם בלי ההכרה הזו. אין לי שום עסק איתם, לא מקצועי ולא חברתי. זה טבע מדבר בסיסי אחד: בראשית דרכי האמנותית, בארגנטינה, למדתי אצל הפסל החשוב ביותר שם, ליברו באדי. הוא לימד אותי שאמנות זה מקצוע רציני, זו עבודה. שהדימוי שיצא לאמן כאחד שגר בעליית־גג, ישן עד 12 בצהריים, שותה הרבה וההשראה באה אליו 'פתאום' – הוא אגדה. 'התרחק מחיי בוהמה', הוא אמר לי, 'תתייחס אל העבודה ברצינות גמורה'".

ואמנם קלמן שמי והבוהמה לא הולכים ביחד, חוץ משני גינונים חיצוניים, המקטרת הנצחית והקסקט. "אני חובש כובע מגיל 13. בקיבוץ תמיד חבשתי כובע טמבל. הלבוש האקסטראוונגטי והחיים הבוהמיים הם קוסמטיקה שהאמנות אינה זקוקה לה. אני איני צריך שום גושפנקה חיצונית. אינני רוצה להישמע שחצן, אבל אני יודע שאני אמן טוב, חוץ מהדיאלוג שיש לי עם החומר יש לי גם דיאלוג עם הקהל. עשיתי עד היום הרבה תערוכות, ואני יודע שאני טוב. אינני יודע אם אתעשר, אבל עתה תאפשר לי ההצלחה לעשות את הדברים שאני רוצה ואוהב. ובנוסף לשטיחי הקיר בכוונתי לעצב תכשיטים, לצייר בשמן, לעשות ציורי נייר גדולים, לעבוד בפיסול ובקיצור – לחיות מהאמנות".

אריה בנדר

בחור עם קוצים במקום הנכון

את ההצלחה העסקית חייב קלמן שמי למולי כהן, ירושלמי בן 28, בחור עם קוצים במקום הנכון. "אחרי השחרור מצה"ל נסעתי קצת לאוסטרליה. שנה לאחר־מכן חזרתי ארצה והחלטתי לפנות לעסקים. עבדתי בריהוט מודולרי ובאלקטרוניקה. חיפשתי משהו יצרני, עם הפנים ליצוא. יום אחד פגשתי בקלמן שמי. הוא הזמין אותי לסטודיו שלו בגבעת־שאול. מה שראיתי שם מצא חן בעיני, והצעתי לו להפיץ את יצירותיו בחו"ל. עשיתי שעורי בית, למדתי במכון היצוא את הנושא של סחר בינלאומי, קשרתי קשרים עם נספחים מסחריים בארה"ב ולאחר עבודת הכנה של שלושה חודשים יצאתי בדצמבר 84' לארה"ב. היו לי 45 פגישות ב־6 שבועות. מכל אחד הוצאתי הזמנות. אבל כל העת המשכתי לחפש גוף אחד גדול, רציני ומבוסס, עד שנפלתי על ג'ק סלומון, יו"ר מועצת המנהלים של 'סירקל פיין ארט'".

"מיד עם שובי ארצה העברתי את שמי לבית־מלאכה גדול יותר, גייסנו עובדים נוספים ועברנו לעבוד בשתי משמרות ביום. בשנה הראשונה מכרנו במליון דולר, והשנה בשני מליון דולר. עכשיו מוצגות היצירות של קלמן בגלריות הכי יוקרתיות בארה"ב, ועל הכוונת שלנו נמצאות אוסטרליה, מדינות המזרח הרחוק ואירופה. בינתיים אנחנו לא מדביקים את הביקוש. בקרוב נפנה לשטחים נוספים כמו הקמת בית יציקה גדול לקרמיקה, חברה בינלאומית לתכשיטים שתקרא 'זוית' ויושקעו בה שני מליון דולר, בית־מלאכה ליצור מסלים אלקטרוניים שכבר קיבל הזמנות בחצי מליון דולר ובית־מלאכה לתכשיטים. קלמן שמי וחבורה של אמנים ומעצבים מקושרים אחרים יעצבו את כל המוצרים האמנותיים הללו והם ימכרו ברחבי ארה"ב באמצעות פרוייקט קשת של ג'ק סלומון. בדעתנו לקחת אמנים צעירים מוכשרים ובלתי־ידועים ולפתוח בפניהם את הדרך להצלחה בשוק האמריקני. הציבור הישראלי יוכל לצפות בעבודות שלנו במרכז האמנויות שהקמנו בשכונת תלפיות בירושלים".

הורה כרוב

ריקודי־העם הישראלים. הדיסקוטק הלאומי. לא רק פולקלור רומנטי עם ניחוח חציר. באים להתפרק ולחפש שידוך ללילה, לכל החיים. שיגעון המוני עם ריח של ביזנס. הרבה מרקידים חלטוריסטים. בבוקר מנהלים מסעדה או בוטיק, בערב עושים הכנסה שניה. הרבה קינאה, טינה והתאגדויות מחתרתיות נגד שילטון המקצוענים הוותיקים. והוותיקים דואבים.

מאת תלמה אדמון
צילומים: שמואל רחמני

אשליית הסצינה התמימה והרומנטית של הרוקדות המופיעות מבין השיבולים לצ־לילי אקורדיאון, מתרסקת באכזריות מול פתח אולם הספורט של שפיים. ניצבים על הרלת, אכוי לעיניים שכך רואות, שני צעירים שזה עתה ניסו תיגלחת ראשונה, ובחגורות הג'ינס שלהם חבויים בגלוי: אקדחים. על החולצות הכתומות שלהם מתנוסס שמה של חברת שמירה שאותה שכרו מירה ויואב אשריאל כדי להעביר בשלום את יום ההשתלמות בריקודי העם. אם הורי מחול העם הישראלי היו גורית קדמן, זאב חבצלת ורבקה שטורמן, הצמד אשריאל הם הבנים, מי שנועדו לשאת את לפיד המסורת רבת השנים.

שלושמאות מדריכי ריקודים מכל רחבי הארץ מתכנסים כאן השבת. ההשתלמות הקודמת של האשריאלים התפוצצה כשל סבוטג'ה. אחד המדריכים הצעירים חפץ ללמד, במסגרת ההשתלמות, ריקוד חדש שחיבר. מירה ויואב בחנו את הריקוד ופסלו אותו. הצעיר לא קיבל את הפסיקה, הרעיש, דחף, חיבל באווירה ובמהלך התקין של ההרקדה. הפעם נתקל הבחור באנשי חברת השמירה בפתח. במרפקים מאופקים הם דוחפים אותו החוצה, מתאמצים לא להגיב על הפרובוקציות המילוליות שלו.

(המשך בעמוד הבא)

אתר ההרקדה היה לשדה צייד קל-מורף לגברים. עיניהם בוזנות תוך לעיסת מסטיק כל רוקדת, מקצה קרסוליה דרך מותניה ועד לקמטים הזעירים שבמיצחה. בריקודי הזוגות הם נוטלים ידה של מישהי. אם היד נושאת טבעת נישואין, הם שומטים אותה.

(המשך מהעמוד הקודם)

משהו השתבש במהלך העברת עיקרי המסורת מדור לדור, ומדובר בסך הכל בשלושה דורות. העניינים גלשו הרחק משליטת הקומץ הזה, שנשניס עברו כללו גם את יהונתן כרמון. היום לא מדובר עוד בלהקת רוקדות שצמותיהן משתפלות אל חזן, לא בטוהר הילדותי ההוא המאמין בהיווצרות הפולקלור הישראלי. היום מדובר ב"מסחרה". כלומר, עסק. כלומר, הכנסה קלה. הרוב המכריע של המדריכים לריקודי העם משתייך ליוצאי עדות המזרח. יהיה מי שיבסס על כך מחקר. בינתיים זוהי ריק עובדה. תעודת מדריך מקבל כל מי שגמר קורס באולפן של הוועד הפועל. לא נדרשת תעודת בגרות. „מה צריך מרקיד טוב?", שואל ועונה אייל עוזרי, מרקיד. „קודם כל הוא צריך הופעה. ושתהיה לו טיפה אינטליגנציה. ושידע ליצור קשר עם קהל". „לא קרה", אומרת מירה אשריאל, „שלא קיבלו מישהו לאולפן המדריכים".

בתום הקורס רוכש המדריך שני מכשירי הקלטה, עורך הקלטות בבית, סודר את הקלטות על פי סדר מספרי כתיבה, ויוצא לאולם המתנ"ס המקומי, או אולם הספורט, או הגג הפתוח בקיץ. כמעט שאין לו הוצאות מסגיב לעבודתו. במקרים רבים הוא מקבל משכורת מן המועצה המקומית. באחרים הוא גובה את התשלום בן שני השקלים מכל אחד ממאות הרוקדים הבאים אליו מדי ערב. הסכום המצטבר מספיק כהכנסה מכובדת, לכל הדעות. פעמים רבות ההרקדה היא מקור ההכנסה השני של מדריך הריקודים. בבוקר הוא מנהל מסעדה או בוטיק. כבכל עסק מסחרי משתלם, גם כאן יש הרבה קינאה, טינה, התאגדויות מחתרתיות נגד שילטון הוותיקים. והוותיקים דואבים.

אשריאל מתעקש לשמור על איזו מסירות רצינית ותמימה בתוך מציאות רחוקה מן השרות של רמת-דוד, קיבוץ הולדתו. ביום ההשתלמות חילק לידי המדריכים דף, "קול קורא". אף כי מדובר כאן גם בשמירת יוקרתו ומקור הכנסתו, הנושא שעליו אשריאל מתריע, בנפשו הוא. יש משהו פאתטי באופן שבו הוא מכנס את כל המדריכים לישיבה צייתנית בהפסקה שבין הריקודים. הוא לא מניח לאיש לקרוא את ה"קול הקורא". הוא קורא אותו בקול לפני כולם, ומוסיף פרשנויות נילהבות. וזה דברו: „הרקדת ריקודי עם היא כדי ליהנות ולשמוח יחד. עם זאת, זוהי פעולה תרבותית, חינוכית, המחדירה הווי ישראלי מסוגנן: בתנועה, באווירה ובשותפות מלוכדת של השמחה והתנועות. „לצערי, בהרקדות רבות, קיימת אווירה שונה. ישנה ריצה מטורפת במקום לרקוד נכון, ברור ויפה; האצה נוראית של הקצב (גם בריקודים השקטים). לא רוקדים את הריקודים הוותיקים. ישנה רדיפה מתמדת אחרי החדשים בלבד. לא נותנים ידיים במעגל, בשום ריקוד (לא יודעים כלל שככה צריך להיות). ע"י כך מאבדים את החוויה של ה'יחד' והתנועה המשותפת, שהיא ההוויה והרוח של ריקודי העם שלנו. במקום מעגל אחד ומלוכד, קיים 'ריקוד של בודדים'".

הצמד אשריאל מייצג את הוותיקים. הם גם נחשבים לסמכות הכמעט בלעדית בכל הנוגע להכנסת ריקודים חדשים להרקדות. בתוך כך נוצרה מצידם פטרונות על היוצרים הצעירים. שלמה ממן, שלום עמר, חיים שריון, בנצי תירם, שמוליק גוב-ארי, רוני סימנטוב, אליהו גמליאל, שושנה קופלביץ, מרקו בן-שמעון. אלה השמות שהזוג הוותיק מעלה לרחבת ההרקדה בהשתלמות המדריכים. חיים שריון מעיד את מירה משנת הבוקר שלה באותו שבוע כדי להראות לה ריקוד שלא נשא חן בעיניה יום קודם לכן. שריון רוקד בסלון של אשריאל בגבעתיים, בעוד מירה מתבוננת ברגליו מתוך הפיג'מה שלה.

מלחמתו של אשריאל לא תעצור את התהליכים. הביקוש יסחף עימו את ההיצע. והכמות, כידוע, לא תמיד מקפידה על איכות. הכמות גם דורשת גיוון. מחול העם הישראלי מעורבב היום, בהרבה מוקדי הרקדה, בתוך דייסה חסרת תיחומים של ריקודי עמים. רפי מירון ממכון וינגייט, שחקר את הפסיכולוגיה של מחול העם, טוען שהנהירה ההמונית למוקדי ההרקדה בארץ היא תופעה ישראלית בלעדית. „בהולנד, באמריקה, יש מספר מסויים של אנשים שרוקדים ריקודי עם, אבל לא בכמות כזאת. אנחנו נבדלים במספר העצום של הרוקדים, בחתך החברתי של הרוקדים, הבאים מכל שכבות העם ומכל תחומי העיסוק; בחתך הגילים, רוקדים ילדים בכיתות נמוכות בבית-ספר, נוער, צעירים, בוגרים וקשישים; באינטנסיביות של הריקודים. שעתיים נון-סטופ. אין בעולם המערבי תופעה דומה". מירון גר מול אולם הספורט של האוניברסיטה ברמת-אביב. הוא רואה מן החלון את מאות הרוקדים שאינם מחמיצים את הערבים הקבועים שלהם במקום. באחת-עשרה יש הנוסעים ל"חוף המערבי", להמשיך בריקודי סמבה.

יש כאלה שרוקדים ארבע פעמים בשבוע. מוכרחים. „זה טוב יותר מכל צורת בילוי", אמר לי רוקד בן 57. „אני מוכן לוותר על מספר טוב עם בחורה צעירה, בשביל הריקודים". האיש, מהנדס נשוי, מסרב להזדהות, כמו רוב הרוקדים. זה חלק מהעניין, האנונימיות. ההרקדה ההמונית מפשיטה אותך מהזהויות היומיומיות שלך. אתה רוקד, אתה לא מוכרח לדבר עם שכנך. אתה חש בגופו, מריח את זיעתו, שומע אותו מתנשם, חש בחיים שבו, אבל אתה לא מכיר אותו. לא לעומק. אתה חלק מגוש אנושי שכל מאמציו מושקעים בשעתיים האלה בגוף. בגוף בלבד.

המוסיקה והמאמץ הגופני משכיחים ממך את הבוס הרודה בך בבוקר, את האשה הלא-מושכת שבחדר השינה שלך, את העובדה שאתה עצמך לא אטרקטיבי. יתרה מזאת: אתה לא מוכרח להצטיין במה שאתה עושה עכשיו ברגליים. אתה יכול לקרטע בסמוך לקצב ואיש לא יזרוק אותך מכאן. הרבה מהלחנים הם רומנטיים, פשוטים ונאיביים. אתה נמצא בתוך מציאות מובנת, חסרת סיבוכים. ואתה שומר על הצביון הישראלי שלך, יהא אשר יהא. כשהמערב עם מותרותיו חודר לכל התחומים בחייך וכל מה שמאפיין את זהותך הלאומית המתפוררת מתנקז לימי המילואים שלך, רחבת ריקודי העם מחדשת את הגימורים. אתה שב לזקוף ראש ולחייך "ביחד". לעתים, תוך ריקוד, אתה שר עם כולם ומניף ידיים, ורוקע. „הרועה הקטנה מן הגיא, הו!".

זה לא דיסקוטק חסר יחוד לאומי. אתה לא המום ממערכות הגברה מתוחכמות, הבהובי אורות, תלבושות משונות מסביב. אם יש באולם הריקודים הזה מישהי שמושחת שפתיים בארום לוהט, היא בולטת. הרוב המכריע בא בלבוש סולידי, מסודר, חסר ייחוד. בהרקדות ההמוניות לא נוצרת אופנת לבוש תחרותית. לעתים רחוקות מתבלט מישהו בחן הריקוד שלו. המיטיבים לרקוד, כלומר, אלה שזוכרים את כל הצעדים אם כי לא בהכרח רוקדים יפה, מרכיבים את המעגל הפנימי. המהססים מתבוננים ברגליהם מן המעגל החיצוני, ומנסים לחקות. אין ריכוזים של חתיכות וחתיכים. כאן רוקד הרחוב. אנשים מן התור הטרוד לאוטובוס ולקופת-חולים; נשים בעלות ישבנים עתירים, וגברים דהויים. גננת בת 59 אמרה לי שבאה לחלץ עצמות. דודי, שם פרטי בלבד, מהנדס מחשבים בן 35, רוקד מאז שהתגרש. הסרוב שלו להזדהות כרוך גם בבושה מסויימת. בחוגים מסויימים, מעוררת תופעת ריקודי העם גיחוך. דודי עצמו לא סיפר

(המשך בעמוד 51)

פוטר פה, פוטר שם

ה סתכלו בחלונות הראווה. ממה עשויים רוב הבגדים המוצגים שם עתה? מפוטר. הישראלים שעושים אופנה התלבשו על הפוטר בהתלהבות שאין דומה לה בארצות אחרות. דומה שכמעט שכחו אצלנו שיש גם אריגים אחרים. הכל עושים מפוטר. מעילים ומקטורנים ושמלות קטנות שחורות ובגדים לערב רקומים ב"מבריקים" וחצאיות מיני וחצאיות צרות וארוכות, ומכנסים בכל גיזרה. מי עוד זוכר היום שפעם – בתחילת סיפור האהבה בין הפוטר ליצרנים המקומיים – היו עושים ממנו רק אימוניות ומיזעים?

הפוטר, שם זמני ומקרי שביידיש פירושו בטנה ולא ברור מי הדביק אותו לאריג זה, נולד – כמו הרבה דברים טובים – באמריקה, שם יצרו ממנו עד לפני כעשר שנים בגדי ספורט בצבעי אפור וכחול כהה. גם זקני־ציון עוד זוכרים את ה"טריינינגים" הכחולים שלבשו בימי ילדותם והיו עשויים מפוטר דק. יכול להיות שילדים וספורטאים היו ממשיכים ללבוש לנצח בגדי פוטר אפורים שיתרונם הגדול היה בכושרם לספוג טוב את הזיעה, אלמלא התערבה בעניין נורמה קאמאלי.

קאמאלי, מעצבת אופנה אמריקנית ממוצא לבנוני, חיפשה אריג זול כדי לייצר ממנו אופנה מהממת, וגילתה את נפלאות הפוטר. היא צבעה אותו בצבעים עליזים, עשתה ממנו בגדים גדולים ורחבים בלי לקמץ באריג, שמה כריות גדולות בכתפיים ומכרה אותם במחירים שכל מוכירה קטנה יכלה לעמוד בהם ולרכוש לעצמה מלתחה שלמה.

קאמאלי עשתה מהפוטר מליונים וגם כנתה לעצמה אימפריה של אופנה. לפני כמה שנים היא „ירדה" ממנו, והיום היא מוכרת בבוטיקים שלה מעט פוטרים, יקרים מאוד, והרבה בגדי עור יקרים עוד יותר. אלא שהקטע שבו גילה העולם את הפוטרים יחד עם המודעות הגוברת לשמירה על הבריאות והכושר בג'וגינג ובמחול אירובי, כבר שייך להסטוריה.

הג'וגינג והאירובי כבר לא כל־כך מז, אבל אצלנו ממשיכים הפוטרים לרוץ קדימה. בחורף זה הדפיסו עליהם במקום כל מיני סיסמאות חכמות ו/או מצחיקות פרחים, עלים, מכוניות, מטוסים, קשקושים סטייל ציורי גרפיטי, פסים של זברה, חברבורות של נמר וברדלס בפסטלים מתוקים וסתם מריחות של צבע. מעצבי הטכסטיל עדיין מתחרים ביניהם מי יעשה פוטרים יותר פרועים ועליזים.

פוטר, יתרונות וחסרונות: לא להיסחף

לפוטר כמה יתרונות שתרמו לפו־פולריות הישראלית שלו. הוא רך ונעים ללבוש, מחמם די הצורך ברוב ימי החורף שלנו שאינם בדיוק „אירופיים", ויש לו תדמית צעירה ועכשווית.

בגדי פוטר אפשר למצוא בר־מות מחירים שונות, משלוש מאות ש"ח בעבור מערכת שני חלקים, מודפסת בפרחים עליזים הנושאת את שמו של מעצב־צמרת, דרך מאה ש"ח שמבקשים בבוטיק בכי־כר המדינה בת"א בעבור חולצה גדולה עם הדפס של מוטיב מזהב מבהיק, ועד עשרה ש"ח – מחירן של מיזע צבעוני שיגרתי בשוק בצלאל.

בין הצמרת לשוק תלוי החורף על הקולבים מיבחר ענק של בג־דים עשויים מפוטר, אולי מבחר גדול מדי. היצרנים התלבשו על החומר הזה בעיקר מפני שהוא זול ואינו תובע עיבוד ותפירה מדוי־קים כמו, למשל, צמר. בפוטר לא כל־כך רואים אם התפרים עקומים (ויש גם כאלה), וגם לא אם את הגיזרה „עיצב" יצרן שאתמול עסק בעסקים הרחוקים מאוד מאופנה. די לעשות את הבגד גדול ורחב, לשים כריות בכתפיים, וכבר יש פוטר ש„נראה כמו אופנה".

מה שקרה באמצע הדרך הוא שהיצרנים שלנו שכחו שהפוטר הוא, בעצם, אריג זול, ובעזרת פער התיווך טיפס מחיר הבגדים שהם עושים ממנו עד כדי כך שלעתים קרובות מאוד הוא זהה למחיר בג־דים עשויים מצמר. בארצות אח־רות, ב־150/200 ש"ח שמבקשים אצלנו בעבור מקטורן מפוטר, אפ־שר לקנות בחו"ל מקטורן טוב מצ־מר, ואין כל מקום להשוואה בין השניים. בגד מפוטר מתבלה אחרי שתיים־שלוש כביסות, החצאית מקבלת את צורת הברכיים, והמכ־נסיים – את תוואי הירכיים. או בפ־עם הבאה כשאתם מתפתים לקנות פוטר אל תיסחפו, וחישבו גם על החסרונות שלו.

הנטייה המסתמנת באופנה לחזור לבגדים איכותיים, עשוייה להחזיר לשימוש את הפתגם „אני עני מכדי לקנות בגדים זולים". והי־פוטרים אפילו לא זולים.

...פיגארו, הספר המפורסם
...סביליה, כך גם הפוטר.
...הוא נראה אצלנו
...בכל מקום, שעה
...במקורו אריג זול למדי
...לעשות ממנו
..."ינגים" סופג־זיעה, הוא
...אצלנו ל"בגד לכל עת".

...יהודית חנוך

"צמרת אביב" – מסעדה שכונתית

אין מה לעשות – מסעדה שמכינה ומגישה סלט ירקות קצוץ דקידק, נושם רעננות, סלט שירקותיו טריים ותיבולו מפיץ ניחוח מפתה – מסעדה כזו כובשת את לבנו. בתנאי, כמובן, ששאר הפריטים אינם מעיבים ברמתם וטעמם על הרושם שמטביע בחיכנו הסלט רנן.

ובכן, את הסלט הנזכר קיבלנו לאחרונה במסעדה שכונתית שקוראים לה "צמרת אביב" (רמת-אביב, רחוב ברודצקי 43). "צמרת אביב" שייכת לסוג המתרכה של המסעדות הישראליות המצויות, אלה שתפריטן סובב סביב ניגובים, סלטים, ממולאים, בשרים על האש, בוואריה ומוס. אלה שבהן, במקום מפה, שמים לפניך על השולחן הערום מפית נייר שהיא התפריט. אלה שאת מרבית מנותיהן הראשונות והממולאים שלהן אתה יכול לראות במיכלי הגירוסטה שבאזור הדלפק. במסעדות הללו, הנקראות לעתים "סטייקיות", התפריט דומה מאוד וההבדל בין אחת לשנייה הוא בעיקר ברמת המזון והכנתו.

"צמרת אביב", כך התרשמנו, שייכת לקבוצה החיובית יותר של המסעדות מהסוג הנזכר. ניכרת שם הקפדה על טיב חומרי הגלם ואורח ההכנה. בעל הבית, ככל הנראה, לא רוחק בטבחים לחסוך כחומרים טובים ולהשתמש באלטרנטיבות זולות, והתוצאות ניכרות. החומוס איננו קפסתי ואם אתה מבקש שישליק כבש, אינך מקבל את השיפוד כשחציו כבש וחציו הודו (במקרה הטוב). קהל הסועדים, חלקו הניכר מתושבי האיזור והעובדים בו, הוא סימפטי. לא מעטים באים לקנות אוכל מוכן הביתה, המשווק באריזות חד-פעמיות. על הדלת שלט המבשר כי בשבתות יש חמין.

הממולאים של "צמרת אביב" כוללים בין השאר תפוח, חציל מקסיקני, פלפל וארטישוק. בין מנות הקינוח (למטה) בולטים התמרים, גם הם ממולאים, בשקדים ובדבש. (צילומים: שמואל רחמני).

לפתיחה קיבלנו צלחת שטוחה גדולה ועליה מיבחר מנות ראשונות. יחד איתה קיבלנו פיתות רגילות מחוממות, ופיתות קלויות רוויות שומן ותבלים. את החומוס (לא רע) ניגבנו בפיתה הרכה. את השאר "הרמנו" בעזרת שברי פיתה קלוייה, שמגונית במרכזה, פריכה בשוליה. מארבעת הממולאים שהגיעו לשולחננו – תפוח, חציל מקסיקני, פלפל וארטישוק – נהגינו במיוחד מהחציל המקסיקני, שהתברך במיגוון של טעמים ולא לקה בעודף שמנוניות ולא ברככת יתרה, הגורמת להתפוררתו מנעיצת מזלג ראשונה.

הבשרים שקיבלנו במסגרת ה"גריל המעורב" היו טובים. השישליק היה של כבש, וצלע הכבש היתה רב-בשרית והדיפה את הניחוח האופייני לבשר כבש "באלארי". כתוספת לבשרים הגיעו סלט כרוב, סלט ירקות (מצויין), מגדרה וכן ערימה גבוהית של שבבי צ'יפס. מבחר המנות האחרונות אופייני למסעדות מסוג זה – בוואריה, מוס, קרמל ותפוח עץ (או חבוש) אפוי בתנור. היו גם תמרים ממולאים בשקדים ודבש. ואלה, לטעמנו, היו גולת הכותרת של הסיומת.

התפריט של מסעדה זו הכיל, על פי ספירתנו, למעלה מחמישים פריטים שונים. המלצר הבטיח כי כל מה שכתוב ניתן להזמין ולקבל ויש אפילו מספר מנות שאינן מופיעות בתפריט. המחירים סבירים מאוד: 2,40 שקל מנה ראשונה; 4 שקל לממולא; 13 שקל שישליק מבשר כבש; 12 שקל צלע לבן; 2,50 שקל למנה אחרונה. פתוח שבעה ימים בשבוע.

מיאוליס

ארוחת ערב בווילס

אם אתה מטייל במחוזות ווילס שבבריטניה ומתגלגל במקרה לעיירת קייט שקוראים לה סלדידנו, לך ועשה לך חגיגה קולינארית קטנה (ולא יקרה): במסעדת המלון "סנט-טודנו". זהו מלון משפחתי קטן ומיוחד במזנון המפורסם, בין היתר, במטבח המצויין שלו.

פתחנו שם את ארוחת הערב שלנו בגלילת "האם" מעולה שתבקה. בין קפליה המעושנים פיסות אננס מכוסות בגבינה רכה וכלילת-שומן, שהיתה מעורבת בעשבי תיבול עדינים. התמודה שישבה מולנו קיבלה ספגטי מחיטה מלאה, מכוסה ברוטב עגבניות ובצל, זרוי באבקת גבינה מיובשת עד צחיחות. בהמלצת המלצר הצעיר (המחליף-ניב וולשי כבד בניב אנגלי מקובל בהתאם למוצאו של האורח) הזמנו בקבוק "סימון מוטייה" אדום – יין פשוט, לא יקר, יפה-גוון וצלול שטעם מאוד לחיכנו.

אחרי-כן באו המרקים. מולנו מרק "קונסומה" כהה מאוד, אבל שקוף ונקי, אמיתי-אמיתי. אנחנו נהנינו ממרק עגבניות לא-שיגרתי שבושל עם שמנת, סיידר ועשבי תיבול. המנות העיקריות היו שוק כבש ואומצת עגל ברוטב לבן. שוק הכבש נכפש במנחת ושהה ברוטב שלה מספר ימים לפני שהוגש להגשה. [illegible]

חיים ואוהבים

הפילגשים: כולן בנות המעמד הבינוני

פעם היו קוראים לה פילגש. עכשיו זה נשמע כמו מלה מן התנ"ך. קוראים לה „האשה האחרת", „ההיא שלו", או „הידועה בציבור שלו" כאשר הוא כבר אינו טורח להסתיר את קיומה. באחרונה, ללא כל קשר לאירועים חדשותיים כהם מעורבת הידועה בציבור, גיליתי בערימת הספרים המצפים שאקרא אותם ספר לא חדש בשם "הפילגש" (The Mistress – מאת וונדי ג'יימס וסוזאן קרגלי) שיצא לאור בלונדון. שתי המחברות ראיינו לצורך כתיבת הספר 35 פילגשים ועשרה גברים שדיברו בפתיחות רבה על חייהם – איך זה התחיל, למה זה נמשך, הלחצים שהם עומדים בהם, הצער והשמחה הכרוכים ביחסיהם. הספר מציין כי תפקידה של הפילגש השתנה במשך השנים. לא, אין זה בדיוק מחקר היסטורי, אבל בספר האנגלי ישנה – איך לא – התייחסות גם לאֶמה המילטון של לורד נלסון, הפילגש הקלאסית של הימים ההם.

הדימוי של הפילגש בעיני מי שלא הכיר מקרוב אחת כזו הוא של אשה חסרת מצפון ובושה ההורסת חיי משפחה פחות־או־יותר שלווים. טוב, אז התמונה המתקבלת מן הספר היא שאין „פילגש אופיינית", כשם שאין „אשת־איש אופיינית". כל אחת היא טיפוס בפני עצמה. מרבית האנשים מדמיינים אותה כאשה זוהרת, נאה וחטובה – ואין הם מעלים בדעתם שהיא עשוייה להיראות גם כמו האשה השמנמונת של השכן, זו שמחכה בתור לאוטובוס ואחרי העבודה ממהרת לסופרמרקט.

הפילגש מהספר "הפילגש" בדרך־כלל אינה „אשה מוחזקת". רק אחת – זו של חבר פרלמנט – רק אחת מבין 35 המרואיינות היא כזו. הפילגש המצוייה מקבלת פה ושם מתנה, בקבוק בושם, בקבוק יין, ויוצאת עמו למספר ארוחות בחודש. עזרה כספית המוצעת להן לרוב נידחית על ידן כדי לא לטעת בהן את ההרגשה שהן אכן „פילגשים" – והן אינן רוצות להיכלל בקטגוריה הנ"ל. הן רואות עצמן כמי שמאוהבות בגבר נשוי – מצב שהחברה מעניקה לו פירוש שלילי, ולכן הן אומללות ומבולבלות. האשה החוקית נוהגת להאשים בהרס נישואיה את התנאים שהם מחוץ לשליטתה: היותה כבולה לבית, לגידול הילדים, חוסר הנאמנות של בעלה. לפילגש אין את מי להאשים במצבה – אלא את עצמה.

למלה פילגש אין מלה מקבילה בזכר. לאורך ההיסטוריה הוענקו לנשים עם מאהב/ים כל מיני כינויי גנאי: „זונה", „פרוצה", „יצאנית", „מופקרת", „אשה שסטתה מדרך הישר". לגבר הוענק תואר אחד בלבד: „מאהב", מלה שנעדר ממנה כל רמז לנזיפה או ביקורת מוסרית. למרות שאין היא מוחזקת על־ידו מבחינה פינאנסית, כפי שהיה מקובל בתקופה הוויקטוריאנית, קובע הספר כי הגברים חשים כלפי פילגשיהן כאילו היו רכושם, לפחות מן הבחינה הרגשית. להם „מותר" להיות לא־נאמנים לפילגש. לה – בשום פנים ואופן לא.

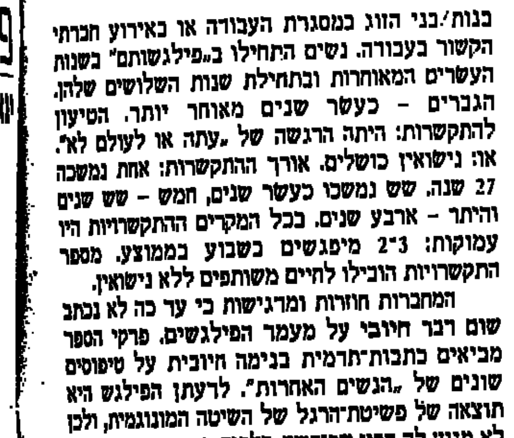
במידה שניתן בכלל להתייחס לקבוצה של 35 נשים ועשרה גברים כאל מידגם סטאטיסטי, הפילגש של היום אינה יושבת בבית ומצפה לבואו של אהובה. יש לה אמביציה וקאריירה, וחייה אינם סובבים סביבו. וזה מעניק לה יתרון על פני רעייתו.

הראיונות נערכו בבריטניה, אך מוצאן של הפילגשים ששותפו בהם היה בריטניה, ארה"ב, אוסטרליה, ניו־זילנד, הולנד, אירלנד וגרמניה. המכנה המשותף שלהן: כולן בנות המעמד הבינוני. כולן, פרט לשתים, הן בעלות מקצוע ועוסקות בעתונות, הוצאה־לאור, רפואה, אקדמיה או בעבודת־מזכירות. שלוש הן עקרות־בית. שתים – לא גילו עניין לצאת לעבודה.

הגיל נע בין 22 ל־55; 13 היו בין 22 ל־30; 16 בין 30 ל־40; 5 בין 40 ל־50 ואחת מעבר ל־50. לשתים נולדו ילדים ממאהביהן.

מסיבות כלכליות – כל הגברים בעלי הפילגשים הם אנשים היכולים להרשות לעצמם „מותרות" אלה. אדם ממושטר העוכר במסגרת של תשע בבוקר עד חמש אחר־הצהרים – אינו יכול להשתתף במירוץ הזה. מאהב קבוע – זה תפקיד הגוזל זמן מן האדם, שלא לדבר על האנרגיה הבלתי־נידלית הנדרשת ממנו. רוב רובם של הגברים הקשורים לנושא המטופל בספר מוגדרים כאנשי עסקים, עובדים בשעות יוצאות־דופן ונשואים לאשה מטופלת בילדים ומורגלת לחיות עם „נסיעות העסקים" של בעלה. תשעה מבין עשרה הגברים ששיתפו פעולה עם מחברות הספר הם אבות לילדים. כולם ממיגזור כלכלי גבוה. עבודתם מרבה להרחיקם מהבית.

מבין 45 המרואיינים, גברים ונשים, 33 פגשו את בנות/בני הזוג במסגרת העבודה או כאירוע חברתי הקשור בעבודה. נשים התחילו ב„פילגשותם" בשנות העשרים המאוחרות ובתחילת שנות השלושים שלהן. הגברים – כעשר שנים מאוחר יותר. הטיעון להתקשרות: היתה הרגשה של „עתה או לעולם לא". או: נישואין כושלים. אורך ההתקשרות: אחת נמשכה 27 שנה. שש נמשכו כעשר שנים, חמש – שש שנים והיתר – ארבע שנים. בכל המקרים ההתקשרויות היו עמוקות: 3־2 מיפגשים כשבוע בממוצע. מספר התקשרויות הובילו לחיים משותפים ללא נישואין.

המחברות חוזרות ומדגישות כי עד כה לא נכתב שום דבר חיובי על מעמד הפילגשים. פרקי הספר מביאים כתבות־תדמית בנימה חיובית על טיפוסים שונים של „הנשים האחרות". לדעתן הפילגש היא תוצאה של פשיטת־הרגל של השיטה המונוגמית, ולכן לא מגיע לה הבוז שרוחשת כלפיה החברה.

קובע הספר: הפילגש אינה „פאם־פאטאל". להוציא מקרים מיוחדים מאוד, אין כל דרך לתאר אותה באופן כוללני – לעיתים גם נשים לא־מושכות באורח מפתיע ממלאות תפקיד של פילגש... הפילגש מתייסרת באותה מידה שהאשה החוקית סובלת לעיתים קרובות מאומללות בחיי נישואיה: הפילגש סובלת מרגשות אשם, מפני שהחברה רואה אותה כ„האשמה ב..."; אין היא הורסת חיי נישואין, להיפך, היא המסייעת בלא־יודעין להמשך הנישואין; היא תולדה של נישואין שיגרתיים וקונבנציונליים של המאהב, והיחסים המקבילים הנוצרים בינה לבינו מושתתים על מה שחסר לו בנישואיו: אהבה עיוורת ורצופת פיתויים.

מתי אין לפילגש שום סיכוי להינשא למאהבה? כאשר אין היא מהווה אלא קטליזטור (מאיץ) המביא לשבירת נישואיו. הוא יתגרש – אבל יעזוב גם אותה.

וכל שנאמר לעיל נכון ותקף גם בתנאי הארץ הזו...

תמר אידר

הורוסקופ

תחזית

קשת (22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
אין שום פסול באופן שאתם מביעים את רעיונותי־כם. עכשיו, אבל יתכן שלא הכל יקשיבו לכם. טקט ודיפלומטיה יעזרו לכם השבוע. אתם סובל־נים ורחבי־אופקים, אך נוטים להתווכח עם קרוב משפחה.

גדי (22 בדצמבר עד 19 בינואר)
שימרו את תוכניותיכם הכספיות לעצמכם; ככל שתמעיטו לדבר, כך תסתכנו פחות. כדאי גם להישמר מפני הוצאות בלתי צפויות. רעיון של הרגע האחרון יהיה רעיון נכון, בין שותפים ישררו הבנה והסכמה.

...נואר עד 18 בפברואר)
...חשוב פעמיים לפני שאתם משאילים משהו ...שאינכם מכירים היטב. להתחייבויות ...יש עתיד קדימות. הזמנה ממתינה ...לכם השבוע, שימו דגש על חידידות, ואל ...לטיעלב מקטנות.

...בפברואר עד 20 במארס)
...הנקר הן השעות הטובות ביותר להמשיך ...סטיים בעבודה או לעשות סידורים עס־ ...לאחר מכן עלולות להיות הפרעות. רעיונות ...בתחום הקריירה יהיו נועזים וחדשניים, ...אין זה הזמן ליישמם.

...במארס עד 19 באפריל)
...לא להתפזר על יותר מדי תחומים מבחינות ...תתנו יותר אם תישארו במקום אחד. ...שלכם בימים אלה טובה, אך אל ...במקום וחידות. אפשר לפעול יותר בתחום ...אך רצוי לא לעורר ויכוח.

...באפריל עד 20 במאי)
...אתכם בתמונה או במצב של הססנות. ...לשלא את התחייבויות בתחום החברתי. ...ויכולתכם לומר אמת, אך השתמשו בעי־ ...כספים יכולים להיות בעייתיים בקשי־...

...במאי עד 20 ביוני)
...לכם להשליט סדר במחשבות. נסו ...מוכחים הנוגעים לקריירה. בני משפחות ...אתכם עכשיו במיוחד. הקסם שלכם יק־ ...השבוע חברים, ויתכן שתארחו ידידים...

סרטן (21 ביוני עד 22 ביולי)
השבוע כדאי להתמקד בעשיית כסף, לא בביזבו־זים, ויהיו לכם רעיונות טובים בנושא. בתחום הקריירה תוכלו לתת יותר ביטוי למקוריות שלכם. זה זמן טוב לשים דגש על שותפויות. נסו לא להיקלע למריבות מיותרות.

אריה (23 ביולי עד 22 באוגוסט)
בימים אלה השמחו לפגישות עם ידידים ותיקים. עיסוקים מוכרים יטיבו עמכם. הימנעו מביזבוזים מיותרים, אך בהחלט כדאי לצאת לבלות. לענייני הבית והמשפחה צריכה להיות השבוע עדיפות עליונה.

בתולה (23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
עדיין יש לכם מספר משימות בלתי־גמורות בבית. בחיי החברה המגמות אינן ברורות. אם תרסנו את נטייתכם להיות ביקורתיים, תמצאו פעילויות מה־נות בתחום הרומנטי ולשעות הפנאי. זה הזמן לב־לות.

מאזניים (23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
השבוע כדאי לכם להקדיש זמן לאנשים שאיתם אתם יכולים להידבר על מישור שכלי, להחליף רעיונות. כדאי לחדש את ענייני ההבדאות: גם חיי החברה מוסיפים מקום חשוב, אך הצו לא לש־כוח את ארוחות...

עקרב (23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
אם כי מסתמנות עתה אפשרויות חדשות בעס־קים, מוטב לדחות ואת לתקופה שהגאות ותהיה יותר פנוי. נסיעות וטיולים על פרה ומסם. מצב הרוח המדוכדך יעשה ושתפר בקרוב, בשעות הערב יהיו הזדמנויות מיוחדות...

פנטהאוז

ואל לב

היומן

פ[תיחה] של תערוכה. אנשים באים לאירועים האלה בעיקר כדי להגיד שלום, לפגוש חב־רים. דומה שפסלי הברונזה שניצבו באולם הגדול, חזקים, שופעי־עוצמה, הם בעצם ...ל ופחמן, ואילו המוצגים הם הקהל הכוכב באולם. ...דו גם לכאן פשוט משום שאת התערוכה ערך ידיד ...קלו עוד מימי השכונה, בן־כיתתו לשעבר.

„תמיד אמרתי לך שחיימק'ה יעשה מעצמו ...זה", אמר לגליה. „הוא בקושי סיים את התיכון, ...ס גדול, היה מכונאי, אחרי־כן ניהל מוסך, וכל ...כל הזמן חיפש לעצמו ביטוי. המון פעמים אמר לי ...אמר לו. אבל רק כשהגיע לגיל 50 התחיל פתאום ...סל".

[ג]ליה הכירה את חיימק'ה. נמוך־קומה, ...לסטיים, נראה כאילו הוא אחד מאותם פסלי ...זהה כברים וחוקים שלו. היה לו מצח גבוה, מוסתר ...אש על־ידי פוני מלבין, סנטר חזק ומין צחוק עגום ...אדם שלמד ללגלג על עצניו.

בימים שבהם עדיין חיפש חיימק'ה אחר יעודו האמנותי והתלבט בין פיסול לציור, הביאה אותו גליה לפניבה עם הפסל הגר בקומה הקרקע של ביתם. הפסל העבדקן טפח על כתפו של חיימק'ה טפיחה אדירה, חייך חיוך צחור־שיניים והכריז: „ברוך הבא למועדון". אחרי־כן הוסיף: „אתה לא רואה בעצמך, בנאום, שאתה פסל? הציורים שלך הם ציורים של פסל. לעולם לא תהיה צייר! כל ציור שלך הוא בעצם רישום לאיזה פסל שאתה חייב לעצמך ליצור אותו". כך נהפך חיימק'ה לפסל.

גליה הוקסמה מהשינוי שחל בו. הפגישה עם הפסל שינתה את חייו, כאילו סכין חדה חצתה את עולמו לשניים: האחר, עולמו של המכונאי, מנהל מוסך גדול, אדם שיודע לגלגל כספים, לחשב עסקים, לקחת סיכונים – והשני עולמו של האמן, הפסל, שצמח על חורבות עולמו של מנהל המוסך, פסל שידיו עדיין שחורות אבל בעיניו מרצדת שמחה שאורי קינא בה יותר מאשר בפסלים, בהצלחה ובפרסום של חברו.

הפסל מקומת הקרקע ניסה להסביר לגליה מה הייחוד בעבודתו של חיימק'ה. „הוא מפסל כמו אדם שכל השנים בער בו משהו, ועכשיו הוא עובד במין בולמוס מטורף. אתה מסתכל בפסלים שלו וחש שהבולמוס הזה סוחף גם אותך".

★

לפתיחת תערוכתו הזמין לא רק את ידידיו החדשים, האמנים, לא רק את המבקרים, לא רק אנשי־שם שטוב לקשט בהם כל אירוע אלא גם את ידידיו הוותיקים, אלה שלמדו אתו יחד בעממי. כאשר נאספו כולם בגלריה, סובבים בין הפסלים, לחש לאורי: „אתה יודע, כל השבחים, כל הביקורות הטובות והמחמאות שאני מקבל מהמקצוענים, אינם שווים מאומה לעומת מלה טובה אחת שלכם. להצליח בעיני בני המחזור שלך מהעממי, אלה שהכירו אותך בכל חולשותיך והרורותיך, זוהי ההצלחה הגדולה ביותר שיכולתי לשאוף אליה. זה נצחון במגרש הביתי".

הם עמדו שם, קבוצה מלוכדת של בני המחזור מהעממי. אורי הרגיש שהפסל זוכה במיטב תשומת־הלב ואיזו מחט דקה של קנאה דקרה אותו. הרי תמיד התגאה בפני עצמו שהוא המוצלח בבני המחזור. גם הוא כמו חיימק'ה רצה יותר מכל לנצח במגרש הביתי.

ואז נכנסה דינה. כך הם קראו לה. לא המורה, אלא בפשטות – דינה. מאז ומתיד הסתיימה כל פגישה שלהם בשיחות על דינה. אחרים מהם סיימו את לימודי האוניברסיטה. אחרים למדו בטכניון. אחרים עשו עסקים טובים והיו ביניהם גם מי שנשארו פקידים זוטרים, אבל מכנה משותף אחד קשר את זכרונותיהם מביה"ס כבחוט זהב: דינה. המורה גבוהת־הקומה, עם הקוקו, הסנטר התקיף, האף הבשרני הגדול, העיניים החכמות והקול החם.

היא היתה המחנכת שלהם. היא שהפנתה אותם אל הספרים יודעי־הכל בימים בהם עדיין לא חלמו בארץ על טלוויזיה והספר היה מעיין התרבות היחידי. אורי זוכר שמעולם לא חיכה לשום שיעור אחר כאותו קוצר־רוח כמו לשיעורים עם דינה. דינה גם היתה מי שכיוונה אותו ללימודי המשפטים. ולחיימק'ה אמרה שפרא־אדם כמוהו יוכל להצדיק את עצמו רק אם יהיה אמן. דינה היתה דמות מחנכת נדירה, יוצאת־דופן אפילו בדורה, כשהמורים עדיין היו אנשים בעלי שיעור־קומה. ולמרות השנים שחלפו מאז, שנים בהן תפשה הטלוויזיה לא רק את מרכז הסלון אלא גם את מרכז החיים, כל תלמידיה עדיין מצאו את אושרם האמיתי בקריאת ספר טוב.

דינה נכנסה לגלריה ואורי חש כאילו שוב היה תלמיד בית־הספר. היתה בו גם יראת כבוד וגם חמימות של אהבה אמיתית לאשה זו, שכבר נגעה בשנתה ה־80. היא עדיין לימדה, בחוגים שהתקיימו בבתי־אבות, עדיין היתה סטודנטית בפקולטה למדעי־הרוח, אשה תמירה שהזמן לא כופף אותה, עיניה לא כהו ואפילו קולה נותר עשיר וחם כשהיה.

כולם הקיפו אותה, הצטופפו סביבה, העלו זכרונות. דינה אמרה: „כל מה שאני צריכה עכשיו זה פשוט להושיב אתכם סביבי ולקרוא לכם איזה ספר טוב". ואז הוסיפה: „אתם יודעים, כשחיימק'ה צלצל אלי והודיע שהוא שולח לי הזמנה, החלטתי להכין לכם מתנה. אתם זוכרים את היומן?"

★

אפילו גליה זכרה את המעשה ביומן. דינה נהגה להזמין את תלמידיה לדירתה, לקריאת ספרים, לשיחות, ואת השיחות הללו הנציחה אחרי־כן ביומן שכמו תיעד את תהליך ההתבגרות של מחשבתם.

כאשר חזרו בני המחזור מהמלחמה הראשונה שלהם, מלחמת קדש, ביקשו ממנה את היומן. אורי הסביר אז לדינה: „אנחנו עושים מסיבת־פרידה מהנעורים שלנו. אחרי הקרבות נפרדנו מהם, כמו גם מחברים שלא שבו מהמלחמה. אנחנו רוצים לעשות מסיבה שכל אחד יקרא בה קטעים מן היומן. הרי אמרת לנו תמיד שכתבת את כל מה שאמרנו".

דינה נתנה את היומן. גליה שמעה על המסיבה הזו שנים רבות לאחר־מכן. כל משתתף קרא בה מן היומן קטעים שאמר כהיה ילד. דעותיו על אהבה, על מין, על מולדת, על חברות, על לימודים. חלומות על „מה יעשה כשיהיה גדול". המסיבה הסתיימה, והיומן... נעלם.

העלמו של היומן הטריד לא רק את דינה אלא גם את כל בני הכיתה. בכל כינוסיהם מאז חזרו ודשו בשאלה איך זה קרה, ומי היה יכול להיות מעוניין לסחוב אותו. עכשיו פתח אורי את עטיפת המתנה שהביאה להם דינה. בפנים מצא את היומן האבוד. דינה אמרה: „מישהו שלח לי אותו. קיבלתי אותו בדואר לפני כחודשיים, במעטפה שלא נשאה שם שולח".

אורי פתח את היומן. היו בו רק שורות ספורות, וכל השאר היה מכוסה בפתקים לבנים. אורי צחק. כן, עכשיו הוא נזכר. במסיבה, מסיבת הבגרות שלאחר המלחמה, לאחר שכל אחד קרא ביומן את הקטעים שלו ועל עצמו, הדביק על הקטע שהוקרא נייר לבן, לאות שקבר את נעוריו קבורה סופית. מן היומן שבה ציפו לו כולם לא נותרו אלא עמודים שעליהם מורבקות פיסות־נייר חלקות. הקטעים היחידים שנישארו גלויים היו הקטעים של אלה שהלכו למלחמה ולא חזרו...

הורה כרוב

(המשך מעמוד 42)

נקמה שהוא משתתף בפעילות הפשטנית הזאת. הוא אומר: "הריקודים זו פעילות גופנית, כיף. ויש גם הבזיות", הוא מחייך כממתיק סוד.

בהמסקה ניגש כחול העיניים אל קבוצת השיער. אשר לקרוא את שפתיהם מרחוק, עיניהם מכילות את החוך המהוסס, שאינו מסתיר הרבה כמיהות. הוא: באה לסך הרבה? היא: כן. הוא: מה את עושה כשאת לא רוקדת? היא: שרטטת. ואתה? הוא: מהנדס. היא: כן? בפה

אה, ההכרויות. או כפי שהגדיר זאת מרקיד צעיר: "בית זונות רוקד". רחבת ריקודי העם היא אתר זול מכל התנאים אופטימליים להיכרות בין המינים. ריקודי פנות מקרבים זרים. סמיכות הגופות, נשימה לתוך נשימה, קשר עין, אפשר להתחיל לדבר. אחרי ההרקדה משיכים לבית קפה־סמוך, ואחר כך הלאה, רחוק יותר.

מירה אשריאל: "זה המקום היחיד שאשה יכולה לבוא אליו לבד בלי חשש ממה יגידו. פסיכולוגית את שרוקדת אצלי אמרה לי שהכל על הכסף הרב שאנשים משלמים לה בשביל טיפול. תמורת שני שקלים אני עושה את זה יותר טוב, ככה היא אמרה לי. למשל, באה אלי אמא עם הבן הביישן שגמר צבא וכל היום יושב בבית. לא יוצא, לא מבלה, לא ניפגש עם בנות. בהתחלה לא לחצתי עליו. נתתי לו לעמוד בצד ולהסתכל. הוא באמת היה ביישן גדול. אחר־כך ניגשתי לאחת הבנות ואמרתי לה שתזמין אותו. היום הם נשואים ויש להם ילדים. וזה לא המקרה הראשון שחיתנתי".

אם חתונה היא בבחינת איראל לגרושות, לאלמנות, לרווקות המתבגרות הבאות לכאן, בפועל. היא מתגשמת במקרים מעטים. אתר ההרקדה היה לשדה צייד קל־טרף לגברים הבאים לכאן למטרה זאת. הנה הם עומדים בחיבוק ידיים, עיניהם בוחנות תוך לעיסת מסטיק כל רוקדת, מקצה קרסולה דרך מותניה ועד לקמטים הזעירים שבמיצחה. בריקודי המעגל הם צופים בלבד. בריקודי הזוגות הם ניגשים בנונשאלאנטית ונוטלים ידה של מישהי. אם היד הזו נושאת טבעת נישואין, הם שומטים אותה. אם גם אחרי הריקוד השני המישהי מגלה ריחוק, לא נענית לרמיזות העבות בדבר יפי גיזרתה, מניחים אותה לנפשה בתירוץ כלשהו.

גברים, שבתנאים אחרים מורה בתיכון לא היתה מעיפה בהם מבט שני, זוכים כאן למלכות מתוקה", אומרת גילה, סטודנטית לכלכלה בת 30. "הם לא צריכים לרקוד, מספיק שהם גוררים רגליים מסביב לאולם. הם לא מוכרחים להיות חכמים, יפים, נעימים. מספיק שהם שייכים למין הגברי". בריקודי העם ההמוניים תמיד חסרים גברים. וההיתקלות בגבר שמיטיב לרלג נוסח כרמון, נרידה עד כאב. "לקח לי שנים למצוא בן־זוג קבוע, שפשוט אוהב לרקוד", אומרת חנה כץ, שהחלה לרקוד אחרי הולדת הבת הבכורה. בעלה לא רצה להצטרף אליה, אבל לא הפריע לה ללכת. "אני מוכרחה לרקוד. תמיד אני יוצאת מכאן שמחה". מי שבאה לרקוד כדי לרקוד, תצטרך להתפשר עם הצפיפות, רמת הריקוד של בן־הזוג והיחס שלו. "נשואות שבאות רק כדי לרקוד, מפני שהן אוהבות לרקוד, אומללות כאן", מודה מירה אשריאל.

יאיר, בן 28, עורך־דין בתחילת דרכו: "אל מירה אני בא כדי ללמוד. לאוניברסיטה אני הולך כדי ליהנות. שם פוגשים בנות. בכלל, הרבה צעירים מעדיפים לרקוד במקומות שבהם המרקידים לא שמים לב לרגליים שלהם. מירה צועקת על הרוקדים, קפדנית כזאת. לא כולם אוהבים את זה".

אשריאל מרקידה ברוב ימות השבוע באולם הספורט של בית־ספר דובנוב. בטרם תחל המוסיקה שורר שקט נבוך באולם. האנשים נכנסים בפתח בביישנות מסויימת. מחליפים ברכות שלום חרישיות, פורשים לקרן זווית. ההתלהבות תחל עם הצלילים הראשונים. בריקודי החימום, "הורה מדורה", "על כנפי הכסף", המעגל דליל. אחר־כך, כשעוברים ל"ידיד נפש", ל"ארץ ישראל יפה", "שירי לי כינרת", "הוי ארצי", מתרבים האנשים. קשה לפרוש ידיים לצדדים, קשה להתלהב באין מעצור. מימין רוקדת פקידה בפנסיה, משמאל נערה תוורת פנים. רוב הרוקדים מתחשבים במיגבלות השטח. בקיץ הם קודחים בחום הנורא, נעמדים מתחת למאווררים קמצני רוח, מנופפים בכנפות החולצה. תלונות על הצפיפות נתקלות אצל מירה בתשובות קשיחות: "מה ישז! צפוף זה שמח. תלמדו לרקוד ביחד!".

צפוף גם במרכז הקהילתי "ביכורי העתים", לא רחוק מדובנוב. האולם שם קטן יותר, פחות מאוורר. להט הריקוד משכיח את תחושת האקווריום הדחוס אדי זיעה. זה האתר של אחד מן המרקידים הבולטים בארץ, מישאל ברזילי. בערבים שאינו מרקיד כאן, באים אחרים במקומו. תמיד יש מי שירקיד. הרוקדים, ברובם נאמנים, באים בימים קבועים. ויש הנודדים ממדריך למדריך. ביום אל"ף אצל מירה, ביום בי"ת ב"ביכורי העתים", ביום גימ"ל באוניברסיטה. העיקר לרקוד. העיקר ללמוד הרבה ריקודים. כל ריקוד חדש מציב לרוקדים אתגר־למידה חדש. המורכבות גדלה, מספר הצירופים גדל. אם זכרונך בוגד בך, לא יעזרו לך רגליים יודעות רקוד. ברבות הזמן רבים מן הריקודים נהפכים בזיכרון לעיסה דביקה של צעדים דומים החוזרים על עצמם.

ברדיו יש תוכנית כזו מרי רביעי בערב, "עוד לא רקדתי די". בין עשר לאחת־עשרה. דסי שטרן מלקטת ריקודי עם מאז ומהיום למאזינים שלא רוצים לנוח אפילו בשעה זו. המלים הטעונות של ריקודי העבר: "אי הטל שלך בשערך וגנבתנו ערימות השחת" (לחן ומלים של עמנואל זמיר, ריקוד של רבקה שטורמן), נמרחות לתוך "אהוב לבי היכן הוא/ אימרו לאן הלך לאן" של היום. שמות מחברי השירים לא מוזכרים. רק שמות יוצרי הריקודים. יש משהו נכון בשם התוכנית. מי שמתחיל לרקוד חש חוסר סיפוק לנצח. תמיד ישנו הריקוד הבא. תמיד קיימים זכרונות הילדות ברגליים ובלב. ההשתנקות הזאת למישמע המיקצבים המזרחיים והרוסיים.

הרבה גבעטרון יש היום בערבי ההרקדה. הרבה ירוק מלוטש לשיווק חו"לה. כמו פרחים מיובשים. מן הגרעין הפשוט ההוא שכלל את "דבקה משולשת", "הורה אגדתי", "שרלה", "בוא דודי", "קומה אחא", "מים מים", "אם בארוים נפלה שלהבת" – נותרו הגעגועים. האשריאלים מקפידים ללמד את הריקודים ההם בבחינת שורשים. "זה היסוד", אומר יואב, "אסור לוותר על זה". בראשית חיי הנישואים שלהם, הם כבר גרן בגבעתיים, היה אומר למירה: "אני מוכרח לנסוע לעמק. אני רוצה לחבר ריקוד". "אין בעולם מקום יותר יפה מרמת־דוד". הוא היה הולך לשדות, מביט בכבשים, נושם עמוק את הניחוחות החמים מן האדמה הנחרשת, מן הירק הניקצר, ומחבר ריקוד.

כך הגיע לעולם "ערב בא". "וילטיס", כתב־עת לפולקלור היוצא לאור בארה"ב בחר ב"ערב בא" במקום הראשון במישאל ריקודי־עם פופולריים מיכשת. "האמבו", ריקוד עם שורי, נבחר במקום השני. "הורה מדורה", גם הוא של אשריאל, לקח מקום השלישי. ריקודי עם ישראליים ניקרקדים בכל רחבי ארה"ב, בקנדה, באירופה. מרקידים מן הארץ מוזמנים לחו"ל על חשבון הקהילה היהודית, כעניין של שיגרה. ומירה אשריאל, שקראה לילדיה רקפת ורותם ולנכדיה שיבולת ועומר, מגיעה למפלי הניאגרה, עומדת מול הפלא התיירותי, ואומרת ליואב: "אני רוצה לכינרת".

תלמה אדמון

מורה קשוחה, מירה אשריאל

יואב ראה אותה לראשונה רוקדת על שולחן בחדר האוכל בגליל. הוא היה קיבוצניק נמוך וביישן, היא היתה תל־אביבית שהמוסיקה שקה מעלית כל מעצור. אז, בתחילת שנות החמישים, לא היה נהוג להתכלט בריקוד. גזרית שרטן היתה ננזפת במירה על ידיה המרושות בשעת ריקוד. בידיים צמודות לגוף ממושמע, כך צריך היה לרקוד. אשריאל ראה אותה על השולחן, מפקידות ותטבחים מוזאים לה כפיים, ונבוך בשבילה. "איך היא לא מתביישתז" שאל את עצמו. גם היום יש משהו מבדה בהופעה המשותפת של הצמד הזה. יואב קליל בתנועתו, עירני, מרחף, ציותן. מירה שופעת פנה, בועטת בצלילים, שועטת איתם במלוא התנופה, עקלטונית. יואב נוטל את זרועה בהשתלמות מדריכים, מחייך רמזיות ואומר: "אני מרגיש פה ממש כמו בבית". מירה לא צוחקת.

היא לא ביישנית. לא שומרת בתוכה מלים, גם לא תנועות. עד היום – היא לא נוקבת בגילה המדויק, אבל בתה הבכורה כבר בת 32 – היא יכולה לרקוד שעות ללא לאות, בלי להתנשם, בלי להזיע. וללמד. עשרות שנים היא מלמדת אותם ריקודים, פלוס חודשים, לאותם קשי תפיסה. בשנים האחרונות מתרבים אלה שלקחות בשנה הראשונה, לא יודעים על מה היא מדברת. "חצי שעה אני צריכה ללמד מה זה צעד־תימה, צעד־ניעה. שמעת דבר כזהז"

היא מקפידה להופיע בלבוש נאה, מתאים לתנועות הרחבות. שיערה גזור סימטרית, מקמץ לה לשתותיה כשהיא מדגימה. אחרי שהיא מדגימה, תמיד בחברת אחד מן הרוקדים היותר ותיקים, היא מעיפה מבט במעגלים הלוטשים בה עיניים סביב, ואחרי רגע מרצות מחיאות הכפיים. מירה אשריאל היא מורה קשוחה, חסרת רחמים. לא תמיד עדינה ביחס לתלמידיה. אבוי למצחקק בשורותיה. אבוי לנכשל ברגלו מול עיניה. "יוסי, יאקב", היא זועקת צרודה לתוך המיקרופון, "תפסת שזה מול ימין". את רוב הרוקדים אצלה היא מכירה בשמות פרטיים. היא נוזפת במנהלים של חברות גדולות, ברופאים שיניים, בפסיכולוגיות.

"במה עסוק הראש שלכם, אני לא מבינהו". "בביזנס", עונה לה מישהו ומיד מתחרט על חמזונו מחחת למקלחת הציונית המונחתת על ראשו לפני כולם.

פעם העזה מישהי לשאול מתי תהיה כבר הפסקה. "הפסקהז" – נדהמה המדריכה מקצה האולם ועד קצהו. "הפסקהז ומה תעשי במרתונז". מרתון הוא אירוע הרקדה חד־פעמי, הנמשך יום, ואפילו יממה. "ריקודים עד הבוקר".

אשריאל מעניקה לרוקדיה בונוס נוסף על ריקודים נטו. אנשים מבוגרים, קשי יום, זוכים לחוש אצלה כילדים בביתה. מירה שומרת אותם על קרקע מוצקת מאוד של היוארכיות וכללי התנהגות ברורים. "שקטוו", היא צועקת. "שקטו אני תיכף אכבה את הוונטילטורים. אז תראו מה זה אתם צריכים לראות איזה שקט יש בכיתות המתקדמים. אני כבר לא מדברת על המשתלמים". או שהיא מגלגלת עיניים לשמיים ומתחננת, כך שכולם ישמעו: "הו, אלוהים, עזור לי, עזור לי רק הפעםז", והיא מכריחה בחזור סבוב־רגליים לעשות לפני כולם את הסיקול־חילוף שוב ושוב, עד שהוא יודע.

יש פנות ביחס הזה שלה. איכפת לה. היא לא מלמדת מעל הראשים ומניחה אותו כך לעזר לקפץ כחפצו. מן ההנהגה הזו קשה לה ההמוניות של האירוע. אשריאל מתגעגעת לימים אינטימיים יותר, כאשר יכלה להבחין היטב בין רגליהם של הרוקדים. "הכל היום נעשה וולגרי. גם חלק מהריקודים. פעם רצינו לעשות שילוב של כל העדות. ליצור פולקלור שיבטא את האדמה, את החיים, את התחה והמלחמה. היום רוקדים כל מנגינה, לא משנה אותו. ומחברים ריקוד. חלפו ימי הריקודים ירוקים, כמו שדה מלפלפ". "ואם, כבר עולם מזה שנים, יהודה אחד בקודות זו, כמו באחדות. אשריאל השיך לאולפלור לפחות מפני שרבים סובבים שמבר אינם מן החוים, לא מוכן לוותר על העמק שלו. אצלו הערב בא בכל יום מחדש.

בקבלכם עתה קפה –
קנו תיכף גם אותה הכמות של ת. ת. הגדילו את מנתכם ע"י תוספתי קפה רבת־ערך זו: טעם הקפה ישמר במלואו – ומנתכם תספיק לזמן כפול

מעריב
השבוע לפני 35 שנה

בעמוד זה מבחר מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע המקביל של 1951. הנוסח המקורי נשמר.
ליקט: גבריאל שטרסמן.

גלילי תוקף את קו מפ"ם

בכינוס אזורי של משקי הקיבוץ המאוחד בגליל העליון שהתקיים לפני מספר ימים בדפנה, התקיף י. גלילי קשות את הקו שננקט בזמן האחרון ע"י השומר הצעיר והדייר מנה בצורת תמיכה גלויה במאבק השחרור של מצרים.

גלילי הזהיר מפני „הסכנה החמורה שבחיוב המאבק הזה והנזק החינוכי והפוליטי שכהתעלמות מהאינטרס הפועלי היהודי". בין השאר אמר, כי השומר הצעיר מגן על אימפריאליזם מצרי, שהוא ביסודו אנטי ישראלי.

הופעת העתונים בסכנה

מלאי הנייר של העתונים היומיים אינו מספיק אלא ל־2–3 הימים הקרובים ואם משרד המסחר והתעשיה לא יצליח לגייס מיד כמות של נייר גלילים, צפויה סכנת סגירה לכל העתונים עוד השבוע.

באניה „תל אביב" העוגנת בחיפה נמצאות אמנם כמאה טונות נייר עתונים, אולם מפאת שביתת הימאים לא החלה עדיין הפריקה באניה זו. הנייר נמצא בבטן האניה ויש צורך בעבודת פריקה מאומצת של כמה ימים כדי להגיע למטען הנייר בתוך האניה.

הרגשת הנשיא טובה – שופר מצב הלב

ההטבה שבהרגשתו העצמית של נשיא המדינה, שחלה אמש, נמשכת גם היום. כן חל שיפור־מה בפעולת הלב וכלי הדם.

בהודעה קודמת של לשכת הנשיא נמסר, כי הנשיא ישן הלילה שינה שקטה.

הבוקר הגיע לישראל בנו של הנשיא, בנימין וייצמן והנשיא שמח מאד לראותו.

הנשיא נמצא כל הזמן בהכרה מלאה. בדרך כלל אינו סובל מכאבים. הוא מתעניין במתרחש במדינה ובעולם המדע. הרופא הפרטי של הנשיא ד"ר משה יואל נמצא כבר 3 ימים ו־3 לילות בביתו של הנשיא ולן בחדר סמוך. פרופסור שמואל צונדק מבקר מדי יום ביומו ובימים האחרונים פעמיים ביום מאז החמרת המצב.

רוב לדתיים בראש העין

הרשימות הדתיות המאוחדות בראש העין, עיר עולי תימן, זכו ברוב מוחלט בבחירות למועצה המקומית הראשונה שנערכו אתמול.

הדתיים קיבלו 5 מנדטים במועצה ומפא"י 4 מקומות. הרשימות האחרות לא זכו בשום מנדט.

מתוך 3600 בעלי זכות בחירה הצביעו 1382 איש (כ־40 אחוז). רשימת הדתיים קיבלה 670 קול, רשימת מפא"י – 646 קול, „העצמאיים" – 45 קול, מפ"ם – 21 קול.

סטודנטים ישראליים במצב חמור

הסטודנטים הישראליים בלונדון ובשאר האוניברסיטאות הבריטיות עורכו אסיפה סוערת בלונדון כדי למחות נגד הממשלה הישראלית שלא נתנה זה זמן רב רשיונות להעברת מטבע זר לסטודנטים הלומדים באנגליה.

סטודנטים רבים שרויים זה חדשים אחדים ללא פרוטה בכיסם, על סף הרעב.

נציג הצירות הישראלית בלונדון ניסה להשקיט את רוחם של הסטודנטים, כדי למנוע הפגנות פומביות והכרזות שביתת רעב, אחר שכמה מהסטודנטים מאיימים בכך אם העברת הכספים לא תבוצע מיד.

וישינסקי מחלק מחמאות לשרת

וישינסקי

מר מ. שרת היה הנואם היחיד מן הארצות הקטנות, שמר אנדריי וישינסקי ציטט את דבריו בנאומו כליל שבת, בהודיעו על הסכמתו לועידה של ארבעת הגדולים. מר וישינסקי התקיף את נואמי שלושת הגדולים המערביים – ג'סופ, לויד ומוק – והביע קורת רוח רק על דבריהם של מר שרת ושל מר וירבלובסקי מפולין.

רוסיה תקנה 5000 טון תפוזים מישראל

הצירות הישראלית במוסקבה השיגה מו"מ עם שלטונות היבוא הסוביטיים בדבר מכירת 5000 טונות תפוחי זהב בעונה הנוכחית.

כפי שנודע, מעוניינים הרוסים גם בבננות מישראל ואילו ישראל רוצה לקנות תמורת הפרי חיטה, תירס ועץ. בעבר קנתה רוסיה מישראל כמויות קטנות של שמן־תפוזי־זהב, תמורת דגנים.

שרת נפגש עם מאליק – ישראל תצביע בעד ביילרוסיה

שר החוץ מ. שרת נפגש פגישה קצרה ובלתי רשמית עם מר יעקב מאליק, נציג רוסיה בעצרת.

לדברי מקורות ישראליים בפאריס עדיין לא נקבעה פגישה פורמאלית עם הנציגים הסוביטיים. מקווים כי בפגישה שתיערך לאחר זמן ידונו לא רק בבעיות או"ם אלא גם על תגובת ישראל לאיגרת הסובייטית בנוגע לפיקוד ההגנה למזרח התיכון וכן שאלות אחרות בין ישראל לרוסיה, כגון העליה מהגוש הסובייטי.

נודע כי קרוב לוודאי שישראל תצביע בעד ביילורוסיה בבחירות למועצת הבטחון, שייערכו במליאת העצרת היום.

המצרים עצרו את „שמפוליון" בדרכה מחיפה

שלטונות הנמל באלכסנדריה עצרו את האניה „שמפוליון" ולא נתנו לה להפליג למרסייל. המצרים מנהלים חקירה באניה בקשר למטען התחמושת שהיה מיועד למשרד הבטחון המצרי והוחרם ע"י השלטונות הישראליים מ„שמפוליון" כאשר היתה עגונה בחיפה.

בהודעת השלטונות המצריים נאמר כי לגבי האניה „שמפוליון" בוטלו ההקלות בנמל אלכסנדריה, לרבות אספקת דלק ומים. האספקה לא תחודש אלא לאחר שהחקירה תושלם.

המצרים מאשרים כי באניה היה משלוח נשק ממרסייל לאלכסנדריה שהכיל 1251 תיבות תחמושת. האניה השילה עוגן בחיפה ביום ה' ורב החובל דיווח שלח מברק לשלטונות המצריים כי שלטונות ישראל החרימו את משלוח התחמושת והורידוהו בנמל חיפה.

ניגשים להחייאת מפעל האשלג בסדום

כבר בימים הקרובים יגשו להכנות לחידוש העבודה במפעל האשלג בסדום. ועדה בת 5 חברים, שלושה שימונו ע"י הממשלה ושנים ממנהלי החברה, תתחיל בעיבוד כל התכנית להנעת המפעל – מיד כשיאושר ההסכם עם חברת האשלג ע"י הכנסת ובעלי המניות של החברה.

אחד התנאים העיקריים לחידוש העבודה והייצוא במלוא ההיקף הוא גמר הכביש לסדום שיושלם תוך שנת 1952.

א.שיין
40% הנחה
בשלושה תשלומים שווים.
חיסול מלאי 1986
ברהיטי איס
היכונו!
לתצוגה מפוארת
של ריהוט עור
מאיטליה.
סלון דגם טורינו
סלון מעור איטלקי 1+2+3
ניתן לקבל גם בד.
בית חפעלי איס
פתוח בשבת
בין השעות 21.00-10.00